

અંદાજપત્ર પ્રકાશન નંબર-૫૧

સત્યમેવ જયતે
ગુજરાત સરકાર

કામગીરી અંદાજપત્ર

સને ૨૦૨૨ – ૨૦૨૩

સામાજિક વ્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ

સરકારી મુદ્રણાલય, ભાવનગર.

૨૦૨૨

અંદાજપત્ર પ્રકાશન નંબર-૫૧

સત્યમેવ જયતે
ગુજરાત સરકાર

કામગીરી અંદાજપત્ર

સને ૨૦૨૨ – ૨૦૨૩

સામાજિક વ્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ

સરકારી મુદ્રણાલય, ભાવનગર.

૨૦૨૨

સરકારી મુદ્રણાલય, ભાવનગર

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ

૧. ભારત સરકારે રચેલા સુધારણા પંચની ભલામણોને અનુલક્ષીને ગુજરાત સરકારે અંદાજપત્ર વિષયક સુધારાના એક અંતર્ગત ભાગ તરીકે કામગીરી અંદાજપત્ર પદ્ધતિ દાખલ કરી અમલમાં મુકવાનું સ્વીકારેલ છે. તે અનુસાર આ વિભાગનું સને ૨૦૨૨-૨૦૨૩ના વર્ષનું કામગીરી અંદાજપત્ર રજૂ કરવામાં આવેલ છે.
૨. સરકારશ્રી તરફથી અનુસૂચિત જાતિઓ, વિચરતી અને વિમુક્ત જાતિઓ તથા સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગો (બક્ષીપંચની જાતિઓ), આર્થિક પછાત વર્ગો અને લઘુમતિઓ, મંદબુધ્ધીના બાળકો અને અપંગો, વિકલાંગો, વૃદ્ધો, ભિક્ષુકો વગેરેના કલ્યાણ અને ઉત્કર્ષ માટે સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ દ્વારા શું કરવામાં આવી રહ્યું છે, કેવા અભિગમ સાથે કેટલા પ્રમાણમાં કરવામાં આવી રહ્યું છે અને તે અંગે કેટલું ખર્ચ કરવામાં આવી રહ્યું છે એ જાણવા માટેનું સાધન પુરુ પાડવું એ કામગીરી અંદાજપત્ર તૈયાર કરવા પાછળનો મુખ્ય ઉદ્દેશ છે. તેમજ પરંપરાગત અંદાજપત્રમાં જેનો સમાવેશ ન કરવામાં આવેલ હોય તેવી, નાણાંકીય જોગવાઈઓ સામે ભૌતિક સિધ્ધિઓને સાંકળી લેવાનું કામ કામગીરી અંદાજપત્રનું છે અને તેથી સને ૨૦૨૨-૨૦૨૩નાં કામગીરી અંદાજપત્રમાં જે કામ માટે નાણાંની માંગણી કરવામાં આવી હોય તે હેતુઓ સિધ્ધ કરવા માટે કરવામાં આવેલી જોગવાઈઓ અને થયેલ કામગીરીનો ક્યાસ કાઢવા માટેની પરીણામલક્ષી માહિતિનો સમાવેશ કરીને એ ઉદ્દેશ બર આવે તેવા પ્રયત્નો કરેલ છે.
૩. આ વિભાગ હેઠળના ખાતાના વડાઓની કામગીરી, યોજનાઓ, જોગવાઈઓ અને નાણાંકીય જરૂરીયાત જુદા જુદા પત્રકોમાં દર્શાવેલ છે. જેમાં ૨૦૨૧-૨૦૨૨ની જોગવાઈ, સુધારેલ અંદાજ અને ૨૦૨૨-૨૦૨૩ના વર્ષની જોગવાઈઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.
૪. ૨૦૨૨-૨૦૨૩ના વર્ષના અંદાજપત્રના પૂરક પ્રકાશન તરીકે સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગથી સંબંધિત કામગીરી અંદાજપત્ર વિધાનસભા સમક્ષ રજૂ કર્યું છે.

સુનયના તોમર

અધિક મુખ્ય સચિવ

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ

વિષયસૂચિ

અનુ. નં.	વિગત	પાના ક્રમાંક
૧	સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ	૧
૨	નિયામકશ્રી, અનુસૂચિત જાતિ કલ્યાણની કચેરી	૨૩
૩	નિયામકશ્રી, વિકસતી જાતિ કલ્યાણની કચેરી	૪૩
૪	નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષાની કચેરી	૫૯
૫	આયુક્તશ્રી, અશક્તતાની કચેરી	૭૧
૬	અન્ય પછાત વર્ગો માટેનું પંચ	૭૪
૭	ગુજરાત રાજ્ય બાળ અધિકાર સંરક્ષણ આયોગ	૭૫
૮	બિન અનામત આયોગ	૮૦

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગને

લગતા હિસાબના સદરો

અ.નં.	માગણી ક્રમાંક	મુખ્ય સદર
૧.	૮૪-બિન રહેણાંકના મકાનો (માર્ગ અને મકાન વિભાગ)	૪૨૨૫-અનુ. જાતિઓ,અનુ. આદિજાતિઓ તથા અન્ય પછાત વર્ગોના કલ્યાણ અંગે મુડી ખર્ચ જોગવાઈ. ૪૨૩૫-સામાજિક સુરક્ષા અને કલ્યાણ અંગે મુડી ખર્ચ જોગવાઈ
૨.	૯૧-સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ	૨૨૫૧-સચિવાલય સામાન્ય સેવાઓ
૩.	૯૨-સામાજિક સુરક્ષા અને કલ્યાણ	૨૦૪૯-વ્યાજની ચૂકવણી ૨૨૨૫-અનુસૂચિત જાતિઓ, અનુસૂચિત આદિજાતિઓ અને અન્ય પછાત વર્ગોનું કલ્યાણ ૨૨૩૫-સમાજ સુરક્ષા અને કલ્યાણ ૨૪૨૫-સહકાર ૪૨૨૫-અનુસૂચિત જાતિઓ, અનુસૂચિત આદિજાતિઓ અને અન્ય પછાત વર્ગો અંગે મુડી ખર્ચ જોગવાઈ ૬૨૧૬-આવાસન માટે લોન ૬૨૨૫-અનુસૂચિત જાતિઓ,અનુસૂચિત આદિજાતિઓ અને અન્ય પછાત વર્ગો માટે લોન ૭૬૧૦- સરકારી કર્મચારીઓને લોન
૪.	૯૪- સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગને લગતું અન્ય ખર્ચ.	૨૦૧૪-ન્યાયતંત્રનો વહીવટ. ૨૦૫૮-લેખન સામગ્રી અને મુદ્રણ. ૨૨૦૨-શિક્ષણ. ૨૨૧૦-તબીબી અને જાહેર આરોગ્ય. ૨૨૧૫-પાણી પૂરવઠો અને સ્વચ્છતા. ૨૨૧૬-આવાસન. ૨૨૧૭-શહેરી વિકાસ ૨૨૨૦-માહિતી અને પ્રચાર ૨૨૨૫-અનુસૂચિત જાતિઓ, અનુસૂચિત આદિજાતિઓ અને અન્ય પછાતવર્ગોનું કલ્યાણ. ૨૨૩૦-શ્રમ અને રોજગાર. ૨૨૩૫-સામાજિક સુરક્ષા અને કલ્યાણ.
૫.	૯૫-અનુસૂચિત જાતિ માટે ખાસ અંગભૂત યોજના	

૬. ૯૬- આદિજાતિ વિસ્તાર પેટા યોજના

- ૨૨૩૬-પોષણ.
- ૨૨૫૧-સચિવાલય સામાજિક સેવાઓ
- ૨૪૦૧-પાક કૃષિ વ્યવસ્થા
- ૨૪૦૨-ભૂમિ અને જળ સંરક્ષણ
- ૨૪૦૩-પશુપાલન
- ૨૪૦૫-મત્સ્યોદ્યોગ.
- ૨૪૨૫-સહકાર
- ૨૫૦૧-ગ્રામિણ વિકાસ માટે ખાસ કાર્યક્રમ
- ૨૫૦૫-ગ્રામિણ રોજગાર
- ૨૫૧૫-અન્ય ગ્રામ વિકાસ કાર્યક્રમો
- ૨૭૦૨-નાની સિંચાઈ
- ૨૮૦૧-વીજળી
- ૨૮૧૦-ઉર્જાના બિનપરંપરાગત સાધનો
- ૨૮૫૧-ગ્રામ અને લઘુ ઉદ્યોગો
- ૨૮૫૨-ઉદ્યોગો
- ૩૦૫૪- માર્ગો અને પૂલો
- ૩૪૭૫-બીજી આર્થિક સામાજિક સેવાઓ
- ૪૨૦૨- શિક્ષણ, ખેલકૂદ, કલા અને સંસ્કૃતિ અંગે
મૂડીખર્ચ જોગવાઈ
- ૪૪૦૬-વન નિર્માણ અને અન્ય વન્ય પ્રાણી
અંગે મૂડી ખર્ચ જોગવાઈ
- ૪૭૦૨- નાની સિંચાઈ અંગે મૂડી ખર્ચ જોગવાઈ
- ૪૮૫૧-ગ્રામ અને નાના ઉદ્યોગો અંગે મૂડી
ખર્ચ જોગવાઈ
- ૬૨૧૬-ગૃહનિર્માણ માટે લોન
- ૬૨૨૫-અનુસૂચિત જાતિઓ, અનુસૂચિત
આદીજાતિઓ અને અન્ય પછાત
વર્ગોના કલ્યાણ માટે લોન
- ૬૪૨૫- સહકાર અંગે લોન
- ૬૮૫૧-ગ્રામ અને નાના ઉદ્યોગો માટે લોન.
- ૨૨૩૫-સમાજ સુરક્ષા અને કલ્યાણ
- ૪૨૩૫-સામાજિક સુરક્ષા અને કલ્યાણ
અંગે મૂડી ખર્ચ જોગવાઈ

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ

૨૦૨૨-૨૩ ના વર્ષ માટે મૂડી અને મહેસૂલ સદર હેઠળ જોગવાઈ

રકમ (₹ લાખમાં)

ક્રમ	વિભાગ / ખાતાના વડા / આયોગનું નામ	સ્થાયી ખર્ચના અંદાજો (Standing Charges)			ચાલુ બાબતોના અંદાજો (Continuous Items)			નવી બાબતોના અંદાજો (New Items)				કુલ (Total)		
૧	૨	૩	૪	૫=(૩+૪)	૬	૭	૮=(૬+૭)	૯	૧૦	૧૧ = (૯+૧૦)	૧૨	૧૩	૧૪ = (૧૨+૧૩)	
		મહેસૂલ	મૂડી	કુલ	મહેસૂલ	મૂડી	કુલ	મહેસૂલ	મૂડી	કુલ	મહેસૂલ	મૂડી	કુલ	
૧	અનુસૂચિત જાતી કલ્યાણ	૨૮૪૨.૪૦	૦.૦૦	૨૮૪૨.૪૦	૯૨૫૭૩.૧૮	૧૧૨૫૪.૦૭	૧૦૩૮૨૭.૨૫	૧૬૩.૮૦	૨૫૦૦.૦૦	૨૬૬૩.૮૦	૮૫૬૭૯.૩૮	૧૩૭૫૪.૦૭	૧૦૮૪૩૩.૪૫	
૨	વિકસતી જાતી કલ્યાણ	૪૦૮૦.૫૪	૦.૦૦	૪૦૮૦.૫૪	૧૪૮૮૭૨.૪૩	૫૬૭૫૨.૦૪	૨૦૫૬૨૪.૪૭	૨૩.૫૦	૭૫૧૭.૫૧	૭૫૪૧.૦૧	૧૫૨૮૭૬.૪૭	૬૪૨૬૯.૫૫	૨૧૭૨૪૬.૦૨	
૩	સમાજ સુરક્ષા	૯૧૨૮.૪૭	૦.૦૦	૯૧૨૮.૪૭	૧૩૩૪૩૫.૪૫	૪૫૩૨.૦૩	૧૩૭૮૬૭.૪૮	૧૮૪૦.૫૬	૭૪૨.૭૫	૨૬૮૩.૩૧	૧૪૪૫૦૪.૪૮	૫૨૭૪.૭૮	૧૪૮૭૭૯.૨૬	
૪	સામાજિક ન્યાય અને અધિ.વિભાગ	૫૮૪.૫૮	૨૫.૦૦	૬૦૮.૫૮	૧૪૧.૦૯	૦.૦૦	૧૪૧.૦૯	૧૨.૬૦	૦.૦૦	૧૨.૬૦	૭૩૮.૨૭	૨૫.૦૦	૭૬૩.૨૭	
૫	બિન અનામત વર્ગોનું આયોગ	૯૫.૦૧	૦.૦૦	૯૫.૦૧	૪૨.૦૧	૦.૦૦	૪૨.૦૧	૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૧૩૭.૦૨	૦.૦૦	૧૩૭.૦૨	
૬	અન્ય પછાત વર્ગોનું પંચ	૫૬.૩૧	૦.૦૦	૫૬.૩૧	૮૬.૫૫	૦.૦૦	૮૬.૫૫	૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૧૪૨.૮૬	૦.૦૦	૧૪૨.૮૬	
૭	વિકલાંગ કમિશ્નર	૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૯૪.૦૯	૦.૦૦	૯૪.૦૯	૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૯૪.૦૯	૦.૦૦	૯૪.૦૯	
૮	બાળ આયોગ	૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૫૮૮.૦૦	૦.૦૦	૫૮૮.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૫૮૮.૦૦	૦.૦૦	૫૮૮.૦૦	
	કુલ	૧૬૮૮૭.૩૧	૨૫.૦૦	૧૬૯૧૨.૩૧	૩૭૫૮૩૨.૮૦	૭૨૫૩૮.૧૪	૪૪૮૩૭૦.૯૪	૨૧૪૦.૪૬	૧૦૭૬૦.૨૬	૧૨૮૦૦.૭૨	૩૮૪૮૬૦.૫૭	૮૩૩૨૩.૪૦	૪૭૮૧૮૩.૯૭	

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગને લગતી એકંદર જોગવાઈઓ

રકમ (રૂ લાખમાં)

ક્રમ	વિભાગ / ખાતાના વડા / આયોગનું નામ	સને ૨૦૨૧-૨૨ની જોગવાઈ				સને ૨૦૨૧-૨૨ની સુધારેલ જોગવાઈ				સને ૨૦૨૨-૨૩ની જોગવાઈ			
૧	૨	૩	૪	૫=(૩+૪)		૬	૭	૮=(૬+ ૭)		૯	૧૦	૧૧=(૯+૧૦)	
		મહેસૂલ	મૂડી	કુલ	મહેસૂલ	કુલ	મહેસૂલ	કુલ	મહેસૂલ	કુલ	મૂડી	કુલ	કુલ
૧	અ.જા.ક.	૮૬૬૫૭.૭૫	૧૬૩૯૮.૮૫	૧૦૩૦૫૭.૬૦	૭૯૩૧૩.૭૩	૧૧૭૫૬૮.૫૭	૧૧૪૨૩.૦૦	૮૦૭૩૬.૭૩	૯૫૬૭૮.૩૮	૧૩૭૫૪.૦૭	૧૦૮૪૩૩.૪૫		
૨	વિ.જા.ક.	૧૧૮૫૮૧.૫૭	૬૩૩૨૧.૧૫	૧૮૨૮૧૨.૭૨	૧૧૭૫૬૮.૫૭	૧૭૩૭૭૪.૭૨	૫૬૨૦૫.૧૫	૧૩૨૭૧૦.૧૮	૧૪૪૫૦૪.૪૮	૬૪૨૬૮.૫૫	૫૨૭૪.૭૮	૨૧૭૨૪૬.૦૨	
૩	સ.સુ.	૧૪૩૮૩૧.૧૭	૩૬૧૨.૬૬	૧૪૭૫૪૩.૮૩	૧૩૧૩૮૫.૧૮	૧૩૨૫.૦૦	૧૩૨૫.૦૦	૬૭૮.૬૦	૭૩૮.૨૭	૧૪૪૫૦૪.૪૮	૨૫.૦૦	૭૬૩.૨૭	
૪	સા.ન્યા. વિભાગ ખુદ	૭૮૩.૫૨	૨૫.૦૦	૮૧૮.૫૨	૬૫૩.૬૦	૨૫.૦૦	૨૫.૦૦	૮૧.૮૦	૧૩૭.૦૨	૭૩૮.૨૭	૨૫.૦૦	૭૬૩.૨૭	
૫	બિન અનામત વર્ગોનું આયોગ	૧૪૨.૩૮	૦.૦૦	૧૪૨.૩૮	૮૧.૮૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૮૧.૮૦	૧૩૭.૦૨	૧૩૭.૦૨	૦.૦૦	૧૩૭.૦૨	
૬	અન્ય પછાત વર્ગોનું પંચ	૧૦૪.૭૦	૦.૦૦	૧૦૪.૭૦	૧૧૦.૧૮	૦.૦૦	૦.૦૦	૧૧૦.૧૮	૧૪૨.૮૬	૧૪૨.૮૬	૦.૦૦	૧૪૨.૮૬	
૭	વિકલાંગ કમિશ્નર	૮૫.૬૫	૦.૦૦	૮૫.૬૫	૫૮.૩૨	૦.૦૦	૦.૦૦	૫૮.૩૨	૮૪.૦૮	૮૪.૦૮	૦.૦૦	૮૪.૦૮	
૮	બાળ આયોગ	૫૮૮.૦૦	૦.૦૦	૫૮૮.૦૦	૫૦૫.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૫૦૫.૦૦	૫૮૮.૦૦	૫૮૮.૦૦	૦.૦૦	૫૮૮.૦૦	
	કુલ	૩૫૧૮૮૪.૭૫	૮૩૩૫૮.૬૬	૪૩૫૨૫૩.૪૧	૩૨૮૬૭૮.૪૮	૬૮૮૭૮.૧૫	૬૮૮૭૮.૧૫	૩૮૮૬૫૬.૬૪	૩૮૪૮૬૦.૫૭	૮૩૩૨૩.૪૦	૪૭૮૧૮૩.૮૭		

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ
(ખુદ)

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ

પ્રસ્તાવના

૧. કામગીરી

સરકારશ્રીના સામાન્ય વહીવટ વિભાગના તા.૧૧-૧૨-૯૮ના જાહેરનામા અનુસાર સમાજ કલ્યાણ અને આદિજાતિ વિકાસ વિભાગનું સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ નામાભિધાન કરવામાં આવ્યું છે. પરંતુ હવે સરકારશ્રીના સામાન્ય વહીવટ વિભાગના તા.૧૮-૫-૨૦૦૯ના જાહેરનામા અનુસાર આદિજાતિ વિકાસ વિભાગને અલગ વિભાગ તરીકે જાહેર કરેલ હોય, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગનું કામગીરી અંદાજપત્ર અત્રે પ્રકાશિત કરવામાં આવેલ છે.

આ વિભાગને સરકારી કામકાજના નિયમો હેઠળ સુપરત કરાયેલ વિષયો પરિશિષ્ટ-ક માં દર્શાવેલ છે.

બારમી પંચવર્ષિય યોજનાના સામાજિક સેવાના સેક્ટર હેઠળ સમાવિષ્ટ કરેલ ઉદ્દેશો સિધ્ધ કરવા માટે આ વિભાગ દ્વારા અનુસૂચિત જાતિઓ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત જાતિઓ, વિચરતી અને વિમુક્ત જાતિઓ, તથા બિન અનામત વર્ગના કલ્યાણની કામગીરી સાથે, નિરાધાર અને મંદબુધ્ધિના બાળકો, બાળ વિકાસ તેમજ વૃદ્ધો, દિવ્યાંગો, ભિક્ષુકો અને તૃતીય જાતિ વગેરેના કલ્યાણ માટે નીતિનું ઘડતર કરવામાં આવે છે, તેમજ આ બધી કામગીરી માટે ઘડવામાં આવેલ નીતિના અમલ પરત્વે દેખરેખ રાખવામાં આવે છે. રાજ્ય સરકારની અનામત અને રોસ્ટર અંગેની પ્રવર્તમાન નીતિના અમલીકરણ અને તેને આનુષંગિક બાબતો ઉપર દેખરેખ રાખવાની કામગીરી આ વિભાગ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવે છે.

૨. વહીવટી માળખું

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગના વહીવટી માળખાની વિગત પરિશિષ્ટ-ખ માં દર્શાવી છે. વિભાગના વડા તરીકે અધિક મુખ્ય સચિવ છે તેમજ બે સંયુક્ત સચિવ, ત્રણ નાયબ સચિવ અને છ ઉપસચિવ તેમને મદદ કરે છે. કામગીરીના વિષયો જુદી જુદી શાખાઓમાં વહેંચવામાં આવેલા છે. જેમાં સેક્શન અધિકારીઓ અને નાયબ સેક્શન અધિકારીઓ તેમજ સામાન્ય ફરજ કારકુન, ઓફિસ આસિસ્ટન્ટ છે.

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગના નિયંત્રણ હેઠળ પરિશિષ્ટ-ખમાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે ત્રણ ખાતાના વડાઓ છે. આ ઉપરાંત વિકલાંગ વ્યક્તિઓના માટેના કમિશ્નરશ્રીની કચેરી, સચિવશ્રી, ગુજરાત રાજ્ય બાળ અધિકારી સંરક્ષણ આયોગ, ગુજરાત રાજ્ય બિન અનામત વર્ગોનું આયોગ તથા અન્ય પછાત વર્ગોના પંચનો સમાવેશ થાય છે. તે ઉપરાંત બે વૈધાનિક નિગમ અને આઠ અવૈધાનિક નિગમ - બોર્ડ કામ કરે છે. વિભાગ હસ્તક ગુજરાત સ્ટેટ ચાઇલ્ડ પ્રોટેક્શન સોસાયટી તેમજ સમરસ સોસાયટી પણ છે.

આ ખાતાના વડાઓ સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગે ઘડેલ નીતિ-નિયમો અને યોજનાઓના અમલ પરત્વે તેમને સુપરત કરાયેલ સત્તાઓની મર્યાદામાં રહીને અમલ બજાવણી કરે છે.

૩. નિરીક્ષણ

સરકારે નિયત કરેલ ધોરણ અનુસાર આ વિભાગ સંબંધિત ખાતાના વડાની કચેરીઓનું નિરીક્ષણ હાથ ધરે છે. નિરીક્ષણ દરમિયાન નિયમોનુસારની કોઈ ખામી ધ્યાન ઉપર આવે તો તે સુધારવા માટે માર્ગદર્શન આપવામાં આવે છે.

આ વિભાગ સાથેસાથ સામાન્ય વહીવટ વિભાગના આયોજન પ્રભાગે નિયત કર્યા પ્રમાણે યોજનાકીય માહિતી રાખે છે તથા ખાતાના વડા હેઠળ આવરી લેવાતી આયોજનની બાબતોની સમીક્ષા કરે છે. ખાતાના વડાઓના ખર્ચ પર નિયંત્રણ માટે સમયાંતરે બેઠકો ગોઠવવામાં આવે છે અને ખર્ચ અંગેની સમીક્ષા પણ કરવામાં આવે છે. આ બેઠક અધિક મુખ્ય સચિવશ્રીની સીધી દેખરેખ હેઠળ ગોઠવવામાં આવે છે.

ગુજરાત સરકારના કામકાજના નિયમો, પરિશિષ્ટ-ક

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગને ફાળવેલા વિષયો

૧. પછાતવર્ગ અને સમાજ કલ્યાણ માટે વહીવટી તંત્ર.
૨. ભાષાકીય અને ધાર્મિક લઘુમતીઓને લગતી બાબતો
૩. અંત્યોદય કાર્યક્રમનો પેન્શન ભાગ (પં.ગ્રા.ગૃ.ગ્રા.વિ.વિ હેઠળની નોંધ નંબર-૧૬-ક(ગ) જુઓ)
૪. અનુસૂચિત જાતિઓ, ભટકતી જાતિઓ સહિત પછાત વર્ગોને અને અન્ય પછાત વર્ગો, બિન અનામત વર્ગોને લગતા કલ્યાણ કાર્યો
૫. બિન અનામત વર્ગો માટે રાજ્ય આયોગની રચના કરવા બાબત
૬. અનુસૂચિત જાતિ કલ્યાણ બોર્ડ
૭. અસ્પૃશ્યતા (ગુન્હા) અધિનિયમ-૧૯૫૫નો અમલ
૮. જાહેર પૂજા માટેના હિન્દુ સ્થળોમાં પ્રવેશ (પ્રાધિકરણ) અધિનિયમ-૧૯૫૬નો અમલ
૯. અનુસૂચિત જાતિઓ માટેના છાત્રાલયો સહિતના પછાતવર્ગ છાત્રાલયો
૧૦. નિર્વાસિતો, નિરાધાર સ્ત્રીઓ અને બાળકો, વૃદ્ધો અને અશક્તોનો નિભાવ અને સંભાળ અને તેમને માટે ગૃહો અને અશક્તશ્રમો સ્થાપવા બાબત
૧૧. બાળલગ્ન પ્રતિબંધ અધિનિયમ-૧૯૨૯નો અમલ (કા.વિ. હેઠળની નોંધ નંબર-૧૧ અને આ.પ.ક.વિ. હેઠળની નોંધ પણ જુઓ.)
૧૨. બાળ અપરાધો અને અપરાધી બાળકો માટેની પાછળની સંભાળ (આ.પ.ક.વિ. હેઠળની નોંધ પણ જુઓ)
૧૩. અનાથાશ્રમ અને અન્ય સખાવતી ગૃહો (દેખરેખ અને નિયંત્રણ) અધિનિયમ-૧૯૬૦
૧૪. સામાજિક, આર્થિક મોજણી સહિત, સામાજિક સેવા કાર્યો માટે તાલીમ અને સંશોધન
૧૫. સામાજિક સેવા કાર્યોને લગતી પ્રવૃત્તિઓનું સંકલન
૧૬. કોઈ પણ બીજા વિભાગને ખાસ ન સોંપાયેલું સામાજિક કલ્યાણને લગતું કામ
૧૭. ભિક્ષુક અધિનિયમ અને નિયમોના અમલ સહિત ભિખારીઓ માટેની સંસ્થાઓએ અટકમાં રાખેલા ભિખારીઓની મુક્તિ, ભીખ માટેની પરમીટો વગેરે.
૧૮. છોડી મુકેલા પુખ્ત ઉંમરના કેદીઓની મુક્તિ પછીની સંભાળના કાર્યક્રમ વર્કહાઉસ, મુક્તિ ફોજ, ગૃહ (સુધારા ગૃહ), કેદી સહાયક મંડળીઓ.
૧૯. ઉધ્ધાર ગૃહો અને ઉધ્ધાર કાર્યો
૨૦. સુધારા ગૃહ શાળાઓ
૨૧. અંધ બહેરા મુંગા અને જેમનો માનસિક વિકાસ અટકી ગયો હોય તેવાઓ અંગેના પ્રશ્નો(શ્ર.અને રો.વિ. હેઠળની નોંધ નંબર-૮ અને ૧૨ પણ જુઓ)
- ૨૨.(૧) (સા.વ.વિ.ને ફાળવેલા વિષયોમાં નોંધ નંબર-૪૫ હેઠળ આવી જતા હોય તે સિવાયના) વિભાગના વહીવટી નિયંત્રણ નીચેના બધા રાજ્યપત્રિત અધિકારીઓ અને બિનરાજ્યપત્રિત સરકારી નોકરોની નિમણૂકો, પ્રતિનિયુક્તિઓ, બદલીઓ, બદલીઓ, વર્તણૂક, રજા મંજૂરી, પેન્શન વગેરેને લગતી તમામ બાબતો.
- (૨) વિભાગના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળના સચિવાલય કેડરના વર્ગ-૧ અને વર્ગ-૨ના અધિકારીઓને પેન્શન મંજૂર કરવાને લગતી તમામ બાબતો અને
- (૩) વિભાગના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળના સચિવાલય કેડરના વર્ગ-૨ના અધિકારીઓના સંબંધમાં રજા મંજૂર કરવાનો અને ગુજરાત રાજ્ય સેવા (શિસ્ત અને અપીલ) નિયમો ૧૯૭૧ના નિયમ-૬માં અનુક્રમાંકો-૧ થી ૨ માં નિર્દિષ્ટ કર્યા પ્રમાણે શિક્ષા કરવાને અને સદરહું નિયમ-૬ના અનુક્રમાંકો-૩ થી ૮માં નિર્દિષ્ટ કર્યા

પ્રમાણે શિક્ષા કરવા માટેની શિસ્ત ભંગની કાર્યવાહી, માંડવાળને લગતી તમામ બાબતો (સા.વ.વિ. હેઠળની નોંધ નંબર-૪૫ પણ જુઓ)

૨૩. રાજ્યના હેતુઓ માટે સરકારમાં નિહીત થયેલા કે સરકારના કબ્જા હેઠળના અને સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગને સોંપાયેલા કામ, જમીન અને મકાનો
૨૪. આ સૂચીમાંની કોઈપણ બાબતના હેતુઓ માટે તપાસ અને આંકડા
૨૫. કોઈ કોર્ટમાં લેવાતી ફી સિવાય, આ સૂચીની બાબતો માટેની ફી.

પરિશિષ્ટ-ખ
સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ
અધિક મુખ્ય સચિવશ્રી

૧	૨	૩	૪	૫
સંયુક્ત સચિવશ્રી (મહેકમ)	સંયુક્ત સચિવશ્રી (અ.જા.ક.)	નાયબ સચિવશ્રી	નાયબ સચિવશ્રી	નાયબ સચિવશ્રી
૧. વિભાગનું મહેકમ(ઈ-શાખા) ૨. રોકડ-શાખા ૩.વિભાગની લોક ફરિયાદ નિવારણ અધિકારી તરીકેની કામગીરી ૪. રજીસ્ટ્રી-સ્ટોર	૧. અનુસૂચિત જાતિ કલ્યાણને લગતી સઘળી કામગીરી (ગ,જ,ક અને હ-શાખા)	(સમાજ સુરક્ષા/બજેટ) ૧. સમાજ સુરક્ષાને લગતી સઘળી કામગીરી. (છ- શાખા, છ-૧ શાખા) ૨. બજેટ આયોજન (બ-શાખા)	(રોસ્ટર) ૧.(રોસ્ટર, રોસ્ટર-૧ શાખા, રોસ્ટર સેલ, રોસ્ટર સેલ-૧)	(વિ.જા.ક/ખા.ત/સંકલન/કો-સેલ.) ૧. વિકસતી જાતિ કલ્યાણને લગતી સઘળી કામગીરી (અ શાખા, અ-૧ શાખા) ૨.સંકલન શાખા (ચ) ૩.ખાતાકીય તપાસને લગતી કામગીરી(ખા.ત.એ.)૪. આઈટીને લગતી કામગીરી (કો-સેલ)
ઉપસચિવશ્રી	ઉપસચિવશ્રી (અ.જા.ક.)	ઉપ સચિવશ્રી (સ.સુ)	ઉપસચિવશ્રી	ઉપસચિવશ્રી (વિ.જા.ક)
(મહેકમ/રોકડ/કો.સેલ/સંકલન) ૧. મહેકમ શાખા ૨. સ્ટોર શાખા ૩. રજીસ્ટ્રી શાખા ૪. કોમ્પ્યુટર સેલ ૫. રોકડ શાખા ૬.સંકલન શાખા	૧. ગ- શાખા, જ- શાખા, ક-શાખા, હ- શાખા ૨. અત્યાચાર નિવારણ ધારા સહિતની સઘળી કામગીરી, (હ-શાખા)	૧. છ-શાખા, છ-૧ શાખા ૨. બાળ આયોગની કામગીરી	(રોસ્ટર) ૧.રોસ્ટર, ૨.રોસ્ટર-૧, ૩.રોસ્ટર સેલ, ૪.રોસ્ટર સેલ-૧ શાખાની કામગીરી	ઉપસચિવશ્રી (વિ.જા.ક) ૧. અ-શાખા ૨. અ-૧ શાખા

ખાતાના વડાઓ

નિયામકશ્રી અનુસૂચિત જાતિ કલ્યાણની કચેરી	નિયામકશ્રી વિકસતી જાતિ કલ્યાણની કચેરી	નિયામકશ્રી સમાજ સુરક્ષાની કચેરી	આયુક્તશ્રી, વિકલાંગ વ્યક્તિઓ માટેના કમિશનરશ્રીની કચેરી
અનુસૂચિત જાતિ કલ્યાણ યોજનાઓનો અમલ	વિકસતી જાતિ કલ્યાણ યોજનાઓનો અમલ	સામાજિક સેવાઓ અંગેની નીતિનો અમલ - સંકલિત બાળ સુરક્ષા યોજનાની કામગીરી	વિકલાંગ ધારા હેઠળ કાયદાનુસાર રચાયેલ સ્વતંત્ર કમિશનર કચેરી

(ક) વૈધાનિક નિગમો.

૧. ગુજરાત પછાત વર્ગ વિકાસ નિગમ, ગાંધીનગર.
 ૨. ગુજરાત અનુસૂચિત જાતિ વિકાસ નિગમ, ગાંધીનગર.
- (ખ) કંપની ધારા/પબ્લીક ટ્રસ્ટ એક્ટ હેઠળ રચાયેલ નિગમો/બોર્ડ.
૧. ગુજરાત અલ્પસંખ્યક નાણાં અને વિકાસ નિગમ.
 ૨. ગુજરાત ગોપાલક વિકાસ નિગમ.
 ૩. ગુજરાત સફાઈ કામદાર વિકાસ નિગમ.
 ૪. ગુજરાત ઠાકોર અને કોળી વિકાસ નિગમ.
 ૫. ડૉ.આંબેડકર અત્યોદય વિકાસ નિગમ (અનુસૂચિત જાતિ)
 ૬. ગુજરાત રાજ્ય વિકલાંગ (દિવ્યાંગ) નાણાં અને વિકાસ નિગમ
 ૭. ગુજરાત બિનઅનામત શૈક્ષણિક અને આર્થિક વિકાસ નિગમ
 ૮. ગુજરાત વિચરતી અને વિમુક્ત જાતિ વિકાસ નિગમ

(ગ) આયોગ/પંચ અને સોસાયટી

- (૧) સચિવશ્રી, ગુજરાત રાજ્ય બાળ અધિકાર સંરક્ષણ આયોગ (બાળ અધિકાર સુરક્ષા ધારા અંગેની કામગીરી)
- (૨) સચિવશ્રી, અન્ન્ય પછાત વર્ગોનું પંચ (સામાજિક અને શૈક્ષણિક પછાત વર્ગોની જાતિઓ અંગે તપાસ અને ભલામણો)
- (૩) ગુજરાત રાજ્ય બિન અનામત વર્ગોનું આયોગ (બિન અનામત વર્ગોની જાતિઓ અંગે તપાસ અને ભલામણો)
- (૪) ગુજરાત સ્ટેટ ચાઇલ્ડ પ્રોટેક્શન સોસાયટી (જુવેનાઇલ જસ્ટિસ એક્ટ અન્વયે સંકલિત બાળ સુરક્ષા યોજનાની કામગીરી)
- (૫) ગુજરાત સમરસ છાત્રાલય સોસાયટી (રાજ્યના સમરસ છાત્રાલયો માટેની કામગીરી)

ભાગ-૨
અન્ય કામગીરી

રાજ્યમાં વિકાસલક્ષી કાર્ય જે તે નિયામકશ્રી, કમિશનરશ્રી અને તેઓ હસ્તકના મહેકમ દ્વારા થાય છે તેની સમીક્ષા, તે અંગેની નીતિ-નિયમોનું ધડતર સચિવાલય કક્ષાએથી થાય છે. વળી સચિવાલય કક્ષાએથી તાબાની કચેરીઓ ખાતેની કામગીરીનું નિરીક્ષણ તેમજ તે કચેરીઓ દ્વારા થતી કામગીરીની પણ સમીક્ષા કરવામાં આવે છે.

સને ૨૦૨૨-૨૦૨૩ના વર્ષ માટેનો અભિગમ :-

રાજ્યમાં પછાતવર્ગની કોમો જેમાં મોટાભાગે (૧) અનુસૂચિત જાતિ (૨) વિમુક્ત અને વિચરતી જાતિઓ (૩) સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત એવી કોમો માટે બક્ષીપંચની નિમણુંક થયેલી અને તેઓની ભલામણના આધારે કેટલીક કોમોને તે હેઠળ આવરી લેવાયેલ છે. આમ છતાં પણ સમગ્ર સમાજનું સ્તર જોતાં સામાજિક રીતે સમાજમાં હજુ પણ કેટલીક કોમો પછાત દશામાં જોવા અનુભવવા મળે છે. આ સંજોગોમાં આ પછાત દશામાં જીવન ગુજારતી કોમોના ઉત્થાન માટે રાજ્ય સરકાર તરફથી આવી કોમોના આર્થિક, સામાજિક અને શૈક્ષણિક ઉત્થાન અંગે પણ જરૂરી કામગીરી કરવાની રહે છે.

ગુજરાતમાં પછાત વર્ગોના ઉત્કર્ષ માટે વિવિધ કોર્પોરેશનો પણ સ્થાપવામાં આવેલ છે. આ કોર્પોરેશનો સ્વાયત્ત અને સ્વતંત્ર રીતે રાજ્યના પછાત વર્ગોના ઉત્કર્ષની યોજનાઓના અમલ/બજવણી કરી રહેલ છે.

૧. ગુજરાત અનુસૂચિત જાતિ વિકાસ નિગમ :-

મંડળીઓના નોંધણી ધારા, ૧૮૬૦ હેઠળ સને ૧૯૭૫માં અનુસૂચિત આર્થિક વિકાસ કોર્પોરેશનની સ્થાપના થયેલ હતી. આ નિગમની રચના કરવામાં મુળભૂત ઉદ્દેશ અનુસૂચિત જાતિનો સંપૂર્ણ રીતે વિકાસ થાય અને સમાજમાં તેઓ માનભર્યું જીવન જીવી શકે તે માટે આર્થિક રીતે પગભર બનાવવાનો હતો. ત્યારબાદ માળખામાં યોગ્ય સુધારો કરી તા.૧૭/૧૧/૧૯૭૯ ના ઠરાવથી ભારતીય કંપની ધારા, ૧૯૫૬ હેઠળ સરકારશ્રીના એક જાહેર સાહસ તરીકે રૂપાંતર કરવામાં આવ્યું અને તે રીતે ગુજરાત અનુસૂચિત જાતિ આર્થિક વિકાસ કોર્પોરેશન લી. ગાંધીનગર તરીકે કાર્યરત બન્યું હતું. આ પછી ગુજરાત વિધાનસભામાં પસાર થયેલ ગુજરાત શીડયુલ્ડ કાસ્ટ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન એક્ટ, ૧૯૮૫ (ગુજરાતનો ૧૯૮૫નો ૧૦મો) હેઠળ સમાજ કલ્યાણ વિભાગ, (હાલના સામાજીક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ) ગાંધીનગરના તા.૬-૭-૯૬ના જાહેરનામાંથી તા.૧૫-૮-૯૬ થી નિગમને સ્ટેચ્યુટરી કોર્પોરેશન તરીકે જાહેર કરવામાં આવેલ.

આ નિગમ તા.૧૫/૦૮/૧૯૯૬ થી ગુજરાત સરકારના સાહસ તરીકે ૧૯૮૫ના અધિનિયમ અનુસાર ₹ ૧૦.૦૦ કરોડની મૂડી સાથે કાર્યાન્વિત છે. જે સરકારશ્રી દ્વારા વર્ષ ૨૦૦૨ માં ₹ ૫૦ કરોડ કરવામાં આવેલ છે. જેમાં રાજ્ય સરકારનો ફાળો ૫૧ ટકા છે. તેની સામે કેન્દ્ર સરકારનો ફાળો ૪૯ ટકા છે.

બેંકેબલ યોજના, એન. એસ. એફ. ડી. સી સહાયિત સીધા ધિરાણની યોજના, રાજ્ય સરકાર સહાયિત સીધા ધિરાણની યોજના વગેરે યોજનાઓ દ્વારા લોકોને સહાય આપવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૧૯-૨૦માં ₹ ૪૮૬.૦૦ લાખની વહીવટી ગ્રાન્ટ માટે જોગવાઈ કરેલ જ્યારે વર્ષ-૨૦૨૦-૨૧ માં ₹ ૫૬૦.૦૦ લાખની વહીવટી ગ્રાંટ અને ધિરાણ માટે રાજ્ય સરકાર તરફથી ₹ ૧૦.૦૦ કરોડની ગ્રાન્ટની જોગવાઈ કરેલ હતી અને ૨૦૨૧-૨૨ માં ₹ ૬૦૫.૦૦ લાખની વહીવટી ગ્રાન્ટ અને ધિરાણ માટે રાજ્ય સરકાર તરફથી ₹ ૯.૭૨ કરોડની ગ્રાન્ટની માટે જોગવાઈ કરેલ છે.

૨. ગુજરાત સફાઇ કામદાર વિકાસ નિગમ:-

ગુજરાત સરકારે અસ્વચ્છ વ્યવસાયમાં રોકાયેલા સફાઇ કામદારોને આર્થિક તેમજ સામાજિક રીતે પગભર કરી તેમનું પુનઃસ્થાપન કરવાના હેતુથી ગુજરાત સફાઇ કામદાર વિકાસ નિગમની સ્થાપના કરેલ છે. ભારત સરકારશ્રીના રાષ્ટ્રીય સફાઇ કર્મચારી નાણાં અને વિકાસ નિગમ, નવી દિલ્હીની સ્ટેટ ચેનલાઇઝીંગ એજન્સી તરીકે આ નિગમ કાર્યરત છે, ગુજરાત સફાઇ કામદાર વિકાસ નિગમ દ્વારા મહિલા અધિકારિતા યોજના, મહિલા સમૃદ્ધિ યોજના, સીધા ધિરાણ યોજના, પૂજ્ય ઠક્કરબાપા સફાઇ કામદાર પુનઃસ્થાપન યોજના, વીમા, સેનેટરી માર્ટ યોજના, શૈક્ષણિક લોન, ઘૂટક ગટર સફાઈનું કામ કરતાં રોજમદાર સફાઇ કામદારોને ડીઝલ મશીન તેમજ સલામતીના સાધનો પુરા પાડવાની યોજના, ધોરણ-૧૦ અને ધોરણ-૧૨ના સફાઇ કામદારના બાળકોને ઈનામ/પ્રશસ્તિપત્રથી પ્રોત્સાહિત કરવાની યોજના વગેરે બાબતે જુદા-જુદા ટ્રેડ હેઠળ તાલીમ આપવામાં આવે છે. તેમજ ગુજરાત સરકારની ડૉ.આંબેડકર સફાઇ કામદાર આવાસ યોજના હેઠળ મકાન સહાય/બિન વ્યાજકીય લોન આપવામાં આવે છે.

વર્ષ-૨૦૨૧-૨૨માં ₹ ૯.૭૧ કરોડની ધિરાણ માટેની ગ્રાંટ અને વર્ષ-૨૦૨૨-૨૩માં ધિરાણ માટે રાજ્ય સરકાર તરફથી ₹ ૧૦.૦૦ કરોડની ગ્રાન્ટની માટે જોગવાઈ કરેલ છે.

૩. ડૉ. આંબેડકર અંત્યોદય અતિ પછાત જાતિ વિકાસ નિગમ :-

અનુસૂચિત જાતિની અતિપછાત જાતિઓમાં “વાલ્મિકી(સફાઇ કામદાર અને તેમના આશ્રિતો સિવાય), હાડી, નાડીયા, સેનવા, તુરી, ગુરૂ બ્રાહ્મણ, વણકર સાધુ, અનુસૂચિત જાતિના બાવા, તિરગર, તીરબંદા, થોરી માતંગી, તુરી બારોટ” જેવી અતિપછાત જાતિના લોકો અન્ય જાતિઓની સરખામણીમાં ચોક્કસ પ્રગતિ કરી શકે અને તેઓનો આર્થિક ઉત્કર્ષ થઇ શકે તે માટે ડૉ. આંબેડકર અંત્યોદય વિકાસ નિગમ(અ.જા)ની તા.૦૧/૧૦/૨૦૧૪થી રચના કરવામાં આવેલ છે.

ભારત સરકારના NSFDC, નવી દિલ્હીની ચેનલાઇઝીંગ એજન્સી તરીકે આ નિગમ કામ કરે છે. રાજ્ય સરકાર અને NSFDC, નવી દિલ્હી તરફથી દર વર્ષે મંજૂર થયેલ ફંડને ધ્યાનમાં લઇ સીધા ધિરાણની યોજનાનો અમલ કરવામાં આવે છે.

આ નિગમ દ્વારા ૩૧મી જાન્યુઆરી, ૨૦૧૮ સુધીમાં મહિલા સમૃદ્ધિ યોજના હેઠળ ૧૨૯૭ લાભાર્થીઓને ₹ ૬.૪૮ કરોડ માઇક્રોક્રેડીટ ફાઇનાન્સ યોજના હેઠળ ૧૧૯૦ લાભાર્થીઓને ₹ ૫.૯૫ કરોડ તથા પેસેન્જર ઓટો રીક્ષા યોજના હેઠળ ૨૪૭ લાભાર્થીઓને ₹ ૩.૭૨ કરોડ મળી કુલ ૨૭૩૪ લાભાર્થીઓને ₹ ૧૬.૧૫ કરોડની લોન આપવામાં આવેલ છે.

રાજ્ય સરકારશ્રીના ફંડમાંથી નિગમ દ્વારા નવેમ્બર, ૨૦૨૧ સુધીમાં મહિલા સમૃદ્ધિ યોજના (વિધવા અને સામાન્ય) હેઠળ ૩૨૯ લાભાર્થીઓને ₹ ૩.૨૩ કરોડ પશુપાલન યોજના હેઠળ ૧૧૭ લાભાર્થીઓને ₹ ૧.૦૫ કરોડ વિભિન્ન નાના વ્યવસાય યોજના હેઠળ ૧૮૦ લાભાર્થીઓને ₹ ૧.૫૯ કરોડ તથા પેસેન્જર ઓટોરીક્ષા યોજના હેઠળ ૧૦૮ લાભાર્થીઓને ₹ ૨.૦૯ કરોડ મળી કુલ ૭૩૪ લાભાર્થીઓને ₹ ૭.૯૭ કરોડની લોન આપવામાં આવેલ છે.

૪. ગુજરાત પછાત વર્ગ વિકાસ નિગમ:-

સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગોના સામાજિક અને આર્થિક ઉત્કર્ષ માટે સરકારશ્રીને એક સ્વાયત સંસ્થાની જરૂરિયાત જણાતી હતી. આ હેતુ પાર પાડવા સરકારશ્રીએ ગુજરાત પછાતવર્ગ વિકાસ કોર્પોરેશન નામનો ખરડો વિધાનસભામાં રજૂ કર્યો અને આ ખરડો વિધાનસભાએ ૧૯૮૫માં તૈયાર કરી પસાર કર્યો. આ રીતે ગુજરાત પછાતવર્ગ વિકાસ કોર્પોરેશન અધિનિયમ-૧૯૮૫ અસ્તિત્વમાં આવ્યો. અને તા.૦૬-૦૭-૧૯૮૭થી ગુજરાત પછાતવર્ગ વિકાસ કોર્પોરેશનની સ્થાપના કરી.

આ નિગમ વર્ષ ૧૯૯૭-૯૮થી રાષ્ટ્રીય પછાતવર્ગ નાણાં અને વિકાસ નિગમ, નવી દિલ્હીની સ્ટેટ ચેનલાઇઝીંગ એજન્સી તરીકે કામગીરી કરે છે. જેમાં સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગોની જાતિઓના લાભાર્થીઓને સીધા

ધિરાણની યોજના હેઠળ માઇક્રો ફાઇનાન્સ, મહિલા સમૃદ્ધિ, સ્વયં સક્ષમ યોજના, ન્યુ સ્વર્ણિમા યોજના, પરિવહન, પશુપાલન, નાના ધંધા/વ્યવસાય અને શૈક્ષણિક લોન યોજનાનો અમલ કરવામાં આવે છે.

આ ઉક્ત યોજનાઓમાં નિગમે વર્ષ ૧૯૯૭-૯૮ થી ૨૦૨૦-૨૧ (માર્ચ અંતિત) રાષ્ટ્રીય પછાતવર્ગ નાણાં અને વિકાસ નિગમ, નવી દિલ્હીથી મળેલ ગ્રાન્ટમાંથી અંદાજે ૧૦૮૭૬ લાભાર્થીઓને ₹ ૯૬૪૫.૯૩ લાખ તેમજ વર્ષ ૨૦૧૫-૧૬ થી ૨૦૨૦-૨૧ (માર્ચ અંતિત) રાજ્ય સરકારશ્રીમાંથી મળેલ ગ્રાન્ટમાંથી અંદાજે ૪૧૨૮ લાભાર્થીઓને ₹ ૫૮૮૨.૯૧ લાખનું ધિરાણ કરવામાં આવેલ છે. આમ નિગમ દ્વારા વર્ષ-૧૯૯૭-૯૮ થી ૨૦૨૦-૨૧ સુધીમાં કુલ.૧૫૦૦૪ લાભાર્થીઓને રૂ.૧૫૫૨૮.૮૪ લાખ ધિરાણ કરવામાં આવેલ છે.

આ નિગમની સત્તાવાર શેરમૂડી ₹ ૫૦.૦૦ કરોડની છે. જેની સામે વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ (માર્ચ અંતિત) ₹ ૩૨.૨૮ કરોડ ભરપાઇ થયેલી છે.

૫. ગુજરાત ગોપાલક વિકાસ નિગમ:-

ગુજરાત ગોપાલક વિકાસ બોર્ડનું બંધારણ ચેરીટી કમિશનરશ્રીની કચેરી અમદાવાદના તારીખ ૨૬-૦૬-૧૯૯૨ના રોજ નોંધણી ક્રમાંક:એફ/૨૦૮/ગાંધીનગર તથા નોંધણી નંબર:ગુજ/૨૪૫/ગાંધીનગરથી મંજૂર કરાવી નોંધણી કરાવેલ છે. તા.૧૦-૦૮-૨૦૦૦ થી સરકારે આ બોર્ડને "ગુજરાત ગોપાલક વિકાસ નિગમ લિમિટેડ, ગાંધીનગર"ના નામે નિગમમાં પરિવર્તન કરેલ છે. નિગમની કચેરી ગાંધીનગર ખાતે આવેલ છે. સદરહુ નિગમમાં ૮ બિનસરકારી સભ્યો અને ૭ સરકારી સભ્યોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. ગુજરાત ગોપાલક વિકાસ નિગમ રચવાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ મોટાભાઈ ભરવાડ, નાનાભાઈ ભરવાડ, રબારી, ભોપા, કોડીયાતર, સોરઠીયા, રબારી ચંપ્યા જાતિઓ કે જેમાં શિક્ષણનું પ્રમાણ લગભગ નહીવત છે, તેઓ આરોગ્યને હાનિકારક એવા ગંદા વસવાટના સ્થળે ગુંપડા બાંધીને રહે છે, તેઓનો વારસાગત વ્યવસાય મુખ્યત્વે પશુ ઉછેરવાનો તેમની દેખભાળ અને દુધ વેચવાનો છે, આ જાતિઓના પ્રશ્નો તપાસી શૈક્ષણિક અને આર્થિક ઉત્કર્ષના કાર્યક્રમો તૈયાર કરવા સલાહ સુચનો કરવાનો છે. ઉપર જણાવેલ વિગતે એન.બી.સી.એફ.ડી.સી. નવી દિલ્હી તથા રાજ્ય સરકારની સીધા ધિરાણની યોજના અંતર્ગત નિગમ દ્વારા પશુપાલન માટે ₹ ૧.૩૦/- લાખ સુધીની લોન, નાના ધંધા માટે ₹ ૨.૦૦/- લાખ સુધીની લોન અને પરિવહન યોજના માટે ₹ ૨.૦૦/- લાખ સુધીની લોન આપવામાં આવે છે.

આ નિગમની કંપની ધારા ૧૯૫૬ હેઠળ તા.૧૮/૦૫/૨૦૦૧થી નોંધાયા બાદ વર્ષ ૨૦૦૨-૦૩ થી તા.૨૩/૧૧/૨૦૨૧ સુધી ₹ ૮૫.૫૪/- કરોડની લોન કુલ ૧૦૭૪૨ લાભાર્થીઓને આ નિગમ દ્વારા રાજ્ય સરકારશ્રીએ નિયત કરેલ લોનની મર્યાદામાં લાભ આપેલ છે.

૬. ગુજરાત અલ્પસંખ્યક નાણાં અને વિકાસ નિગમ:-

ગુજરાત લઘુમતી બોર્ડની રચના સોસાયટીઝ રજીસ્ટ્રેશન એક્ટ, ૧૮૬૦ હેઠળ તા.૧૪-૧૧-૭૯ના ઠરાવથી કરવામાં આવેલ હતી. આ ગુજરાત લઘુમતી બોર્ડ (ધાર્મિક અને ભાષાકીય લઘુમતીઓ માટે)ની નોંધણી તા.૧૧-૦૩-૧૯૮૦ના રોજ કરવામાં આવેલ હતી. સરકારશ્રીના સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગના તા.૧૪-૦૯-૧૯૯૯ના ઠરાવથી સરકારે ગુજરાત લઘુમતી બોર્ડને ગુજરાત અલ્પસંખ્યક નાણાં અને વિકાસ નિગમની રચના કરવામાં આવેલ છે. આ નિગમની સત્તાવાર શેરમૂડી ₹ ૨૦.૦૦ કરોડ છે, અને જે ₹ ૨૦.૦૦ કરોડ પુરેપુરી ભરપાઇ થયેલી છે. આ નિગમમાં ૮ બિનસરકારી સભ્યો અને ૭ સરકારી સભ્યોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. નિગમ ગાંધીનગર ખાતે કાર્યરત છે.

અલ્પસંખ્યક નિગમ રચવાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ અલ્પસંખ્યક સમુદાયના પ્રશ્નો તપાસી તેઓના બંધારણીય હક્કના સંરક્ષણ માટેના ઉપાયો વિચારવા અને આ સમુદાયની શૈક્ષણિક તેમજ સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ સુધારવા માટે કલ્યાણકારી યોજનાઓ ઘડવા નિગમ માટે વહીવટી અને યોજનાકીય ગ્રાન્ટની જરૂરી બજેટ જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

ભારત સરકારના રાષ્ટ્રીય અલ્પસંખ્યક વિકાસ અને નાણાં નિગમ દિલ્હી નિગમની સ્ટેટ ચેનલાઇઝીંગ એજન્સી તરીકે આ નિગમ કાર્ય કરે છે તેમજ રાજ્ય સરકારશ્રીની યોજનાઓનું અમલીકરણ પણ કરવામાં આવે છે. ગરીબલક્ષી

અને રોજગારલક્ષી કાર્યક્રમ હેઠળ લઘુમતીઓ માટે નીચે મુજબની નવી યોજનાઓ રાજ્ય સરકાર તરફથી મંજૂર કરવામાં આવેલ છે.

- (૧) અલ્પસંખ્યક સમુદાયના ઇસમોને સ્વરોજગાર માટે નાના ધંધા રોજગાર કરવા માટે મુદતી ધિરાણની યોજના છે.
- (૨) અલ્પસંખ્યક સમુદાયના વિદ્યાર્થીઓ માટે તાંત્રિક અને બિન તાંત્રિક અભ્યાસક્રમ માટે દેશમાં અને વિદેશમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓને રાહત વ્યાજ દરે લોન આપવામાં આવે છે.
- (૩) સારી શાખ ધરાવતી બિન સરકારી સંસ્થાઓને કે તેના સ્વસહાય જુથોને સ્વરોજગાર માટે ધિરાણ આપવામાં આવે છે.

તા.૩૦/૧૧/૨૦૨૧ની સ્થિતિએ રાજ્ય સરકારશ્રી તરફથી અત્યાર સુધીમાં ₹ ૬૦.૮૭ કરોડ નિગમને મળેલ છે. તથા રાષ્ટ્રીય અલ્પસંખ્યક નિગમ તરફથી અત્યાર સુધીમાં ₹ ૮૩.૭૦ કરોડ નિગમને મળેલ છે. નિગમ દ્વારા આજ દિન સુધી સ્વરોજગારીના નાના ધંધા વ્યવસાય અને ઉચ્ચ શિક્ષણના અભ્યાસક્રમ માટે કુલ-૧૯૬૪૦ લાભાર્થીઓને ₹ ૧૨૩.૦૦ કરોડ કરેલ છે.

૭. ગુજરાત ઠાકોર અને કોળી વિકાસ નિગમ:-

સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગો પૈકી ઠાકોર અને કોળી જાતિઓના સર્વાંગી ઉત્કર્ષ માટે આ નિગમની રચના કરવામાં આવી છે.

ભારત સરકારશ્રીના રાષ્ટ્રીય પછાતવર્ગ નાણા અને વિકાસ નિગમ, નવી દિલ્હીની ચેનલાઇઝીંગ એજન્સી તરીકે કામ કરે છે. રાજ્ય સરકાર અને રાષ્ટ્રીય નિગમ તરફથી દર વર્ષે મંજૂર થયેલ લોનની રકમને ધ્યાનમાં લઇને સીધા ધિરાણની વિવિધ યોજનાઓનો અમલ કરવામાં આવે છે. ઠાકોર અને કોળી સમાજના નબળી આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા જરૂરતમંદ લોકો સ્વમાનભેર રોજગારી મેળવી આત્મનિર્ભર બની જીવનમાં ઉન્નતિ કરી શકે તે ઉદ્દેશથી આ નિગમ દ્વારા વિવિધ યોજનાઓ જેવી કે કૃષિ અને સંલગ્ન પ્રવૃત્તિઓ, લઘુ ઉદ્યોગ, કામગીરી અને પરંપરાગત ધંધા વ્યવસાય, સેવાકીય ધંધા, પરિવહન સેક્ટર અને ઉચ્ચ શિક્ષણ માટે લોન આપવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં નવેમ્બર અંતિત સુધીમાં ૧૮,૩૪૫ લાભાર્થીઓને ₹ ૧૧૨.૮૩ કરોડનું ધિરાણ કરવામાં આવેલ છે.

આગામી વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ દરમિયાન લગભગ ૫,૨૧૦ લાભાર્થીઓને ₹ ૭૦.૦૦ કરોડનું ધિરાણ કરવાનો અંદાજ છે.

૮. ગુજરાત વિચરતી અને વિમુક્ત જાતિ વિકાસ નિગમ:-

સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગોમાં સમાવિષ્ટ જાતિઓ પૈકી ૨૮ વિચરતી અને ૧૨ વિમુક્ત જાતિઓ મળી કુલ ૪૦ (હાલ-૩૩) જાતિઓ અતિપછાત છે. આ જાતિઓની રખડતી અને ભટકતી જીવનશૈલીના કારણે તેઓ સામાજિક, શૈક્ષણિક અને આર્થિક રીતે અતિપછાત છે. આ જાતિઓનો સર્વાંગી વિકાસ થાય તે હેતુસર સરકારશ્રીના સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગરના તા.૦૨/૦૨/૨૦૧૫ના ઠરાવ ક્રમાંક: મકમ/૧૧૨૦૧૩/૨૮૮૫૫/અ થી ગુજરાત વિચરતી અને વિમુક્ત જાતિ વિકાસ નિગમ, ગાંધીનગરની રચના કરવામાં આવેલ છે જે વર્ષ ૨૦૧૫-૧૬ માં કાર્યરત થયેલ છે.

આ નિગમ ભારત સરકારશ્રીના રાષ્ટ્રીય પછાતવર્ગ નાણા અને વિકાસ નિગમ (NBCFDC), નવી દિલ્હીની ચેનલાઇઝીંગ એજન્સી તરીકે કામ કરે છે. નિગમ દ્વારા રાજ્ય સરકાર તથા રાષ્ટ્રીય નિગમ તરફથી દર વર્ષે મંજૂર થયેલ લોનની રકમને ધ્યાનમાં લઈ સીધા-ધિરાણની વિવિધ યોજનાઓનો અમલ કરવામાં આવે છે.

વિચરતી અને વિમુક્ત જાતિના નબળી આર્થિક પરિસ્થિતિ ધરાવતા જરૂરીયાતમંદ લોકો સ્વમાનભેર સ્વરોજગારી મેળવી આત્મનિર્ભર બની જીવનમાં ઉન્નતિ કરી અન્ય સમાજની હરોળમાં આવી શકે તે ઉદ્દેશથી આ નિગમ દ્વારા વિવિધ યોજનાઓ જેવી કે લઘુઉદ્યોગ, કારીગરી અને પરંપરાગત ધંધા વ્યવસાય, સેવાકીય ધંધા, પરિવહન સેક્ટર અને ઉચ્ચશિક્ષણ માટે ઓછા વ્યાજના દરે લોન-ધિરાણ આપવાની કામગીરી કરવામાં આવે છે.

- આ નિગમ દ્વારા તા.૩૧ માર્ચ, ૨૦૨૧ સુધીમાં ૬૦૦૯ લાભાર્થીઓને ₹ ૩૦૨૪.૧૧/- લાખનું લોન-ધિરાણ આપવામાં આવેલ છે.
- વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ દરમિયાન અંદાજે ૮૫૫ લાભાર્થીઓને ₹ ૧૨૦૧.૨૫/- લાખનું લોન-ધિરાણ કરવાનો અંદાજ છે.

૯. ગુજરાત બિનઅનામત શૈક્ષણિક અને આર્થિક વિકાસ નિગમ:-

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગના તા.૩૦/૦૯/૨૦૧૭ના ઠરાવથી ગુજરાત બિનઅનામત શૈક્ષણિક અને આર્થિક વિકાસ નિગમની રચના કરવામાં આવેલ છે. નિગમમાં અધ્યક્ષ, ઉપાધ્યક્ષ અને સભ્યો સહિત મળીને કુલ ૭ (સાત) બિનસરકારી સભ્યોની નિમણૂંક કરવામાં આવેલ છે. નિગમનું મુખ્ય મથક ગાંધીનગર ખાતે રાખવામાં આવેલ છે. રાજ્ય સરકારે બિનઅનામત વર્ગોના કુટુંબો, વિદ્યાર્થીઓ અને અરજદારોના સર્વાંગી શૈક્ષણિક અને આર્થિક વિકાસની પ્રવૃત્તિ માટે આ નિગમની રચના કરેલ છે. નિગમ શિક્ષણનો ફેલાવો તથા ખેડૂતો, પશુપાલકો, કારીગરો અને મજૂરોને શૈક્ષણિક અને આર્થિક ઉપજ્જન માટે સહાય અને રાહતના દરે ધિરાણ આપી રોજગારીની તકો પૂરી પાડશે. તથા આ માટે ભોજન બીલ સહાય, સ્પર્ધાત્મક સહાય, કોચિંગ સહાય, JEE/NEET સહાય તથા વ્યાજ સહાય જેવી સહાય યોજનાઓ તથા વિદેશ અભ્યાસ લોન, શૈક્ષણિક અભ્યાસ લોન, સ્વરોજગારલક્ષી લોન તથા પાયલોટ અભ્યાસ લોન જેવી લોન યોજનાઓનું અમલીકરણ કરવામાં આવી રહ્યું છે. આ વર્ગો માટે નિગમ કૌશલ્ય વર્ધન માટેની વ્યવસ્થા કરી રોજગારીની તકો પણ ઉભી કરશે. નિગમનું અધિકૃત શેરભંડોળ ₹ ૧૦૦/- કરોડનું નક્કી કરવામાં આવેલ છે. જે પૈકી અત્યાર સુધીમાં કુલ ₹ ૧૦ કરોડ શેરમૂડીની ભરપાઈ કરવામાં આવેલ છે. તથા નાણાંકીય વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં ધિરાણ પ્રવૃત્તિઓ માટે ₹ ૫૦૦.૦૦ કરોડની બજેટ જોગવાઈ કરેલ છે.

- તા.૩૧ માર્ચ, ૨૦૨૧ સુધીમાં ૧૧૫૫૭ જેટલા લાભાર્થીઓને ₹ ૧૭૧૫.૪૦/- લાખની સહાય આપવામાં આવેલ તથા ૪૦૦૬ જેટલા લાભાર્થીઓને ₹ ૩૦૨૨૯.૦૬/- લાખની લોન મંજૂર કરવામાં આવેલ છે.
- વર્ષ ૨૦૨૧-૨૦૨૨માં ડીસેમ્બર માસ અંતિત ૧૦૮૨ જેટલા લાભાર્થીઓને ₹ ૧૪૮.૩૯/- લાખની સહાય આપવામાં આવેલ તથા ૩૪૭૭ જેટલા લાભાર્થીઓને ₹ ૨૨૬૮૦.૬૮/- લાખની લોન મંજૂર કરવામાં આવેલ છે.
- વર્ષ ૨૦૨૨-૨૦૨૩ દરમિયાન અંદાજે કુલ ૫૫,૦૦૦ જેટલા લાભાર્થીઓને ₹ ૫૦,૦૦૦/- લાખની સહાય તેમજ લોન-ધિરાણ કરવાનો અંદાજ છે.

૧૦. ગુજરાત રાજ્ય વિકલાંગ (દિવ્યાંગ) નાણા અને વિકાસ નિગમ:-

ગુજરાત રાજ્યના દિવ્યાંગજનોના આર્થિક, સામાજિક અને શૈક્ષણિક ઉત્કર્ષ તેમજ સશક્તિકરણના હેતુથી સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ, ગાંધીનગરના તા.૧૬/૧૨/૨૦૧૯ના ઠરાવ ક્રમાંક:- અપગ/૧૦૨૦૧૭/૪૯૭૯૭૬/છ-૧ થી ગુજરાત રાજ્ય વિકલાંગ (દિવ્યાંગ) નાણા અને વિકાસ નિગમની રચના કરવામાં આવેલ છે. અને તેને કંપની એક્ટ ૨૦૧૩ની કલમ ૮ની જોગવાઈ હેઠળ નોન-પ્રોફિટ ઓર્ગેનાઇઝેશન તરીકે રજીસ્ટર કરાવવામાં આવેલ છે. તથા તા.૧૭/૦૫/૨૦૧૭ના ઠરાવ ક્રમાંક:-અપગ/૧૦૨૦૧૭/૮૦૯૪૩/ ન.બા.૧૦/છ-૧ થી નિગમનું મહેકમ ઉભું કરવામાં આવેલ છે. નિગમનું મુખ્ય મથક ગાંધીનગર ખાતે કાર્યરત છે. આ નિગમમાં ચેરમેન સહિત ૯ સરકારી અને ૬ બિન સરકારી સભ્યોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.

ભારત સરકારના સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા મંત્રાલય હેઠળના રાષ્ટ્રીય વિકલાંગ નાણા અને વિકાસ નિગમ, નવી દિલ્હી સાથે ઓગષ્ટ-૨૦૨૧ના રોજ થયેલ જનરલ લોન એગ્રીમેન્ટ અન્વયે રાષ્ટ્રીય વિકલાંગ નાણા અને વિકાસ નિગમ, નવી દિલ્હીની ચેનલાઇઝીંગ એજન્સી તરીકે આ નિગમ કાર્યરત છે. નિગમ દ્વારા રાજ્ય સરકાર તથા રાષ્ટ્રીય નિગમ તરફથી દર વર્ષે મંજૂર થયેલ લોનની રકમને ધ્યાનમાં લઈ સીધા-ધિરાણની વિવિધ યોજનાઓનો અમલ કરવામાં આવે છે.

નિગમની શેરમુડી ₹ ૧૦ના એક કરોડના શેરમાં વિભાજીત કરવામાં આવેલ છે, જે મુજબ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ના વર્ષમાં પ્રથમ વર્ષે ₹ ૧.૦૦ કરોડની ફાળવણી કરવામાં આવેલ છે.

ભાગ -૩
પત્રક - ૬
કાર્યક્રમ અને પ્રવૃત્તિનું વર્ગીકરણ
નાણાકીય જરૂરીયાત

માંગણી ક્રમાંક- ૯૧ અને ૯૫
મુખ્ય સદર - ૨૨૫૧, સચિવાલય સામાજિક સેવાઓ

ક્રમાંક	વિગત	૨૦૨૦-૨૧ નો હિસાબ		૨૦૨૧-૨૨ની જોગવાઈ		૨૦૨૧-૨૨ની સુધારેલી જોગવાઈ			૨૦૨૨-૨૩ ની જોગવાઈ		
		મહેસુલ	મૂડી	મહેસુલ	મૂડી	મહેસુલ	મૂડી	જોગવાઈ	મહેસુલ	મૂડી	કુલ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮		૯	૧૦	૧૧
૧	માંગણી ક્રમાંક-૯૧ મુખ્ય સદર-૨૨૫૧ સચિવાલય સામાજિક સેવાઓ ૦૯૦ સચિવાલય	૩૮૯.૨૪	૦.૦૦	૫૬૩.૯	૦.૦૦	૪૫૫.૮૩	૦.૦૦		૫૨૨.૬૫	૦.૦૦	૫૨૨.૬૫
૨	માંગણી ક્રમાંક-૯૫ મુખ્ય સદર-૨૨૫૧ સચિવાલય સામાજિક સેવાઓ ૦૯૦ સચિવાલય તથા ૭૯૩	૨૦૯.૮૭	૦.૦૦	૨૨૯.૬૨	૦.૦૦	૧૯૭.૭૭	૦.૦૦		૨૧૫.૬૨	૦.૦૦	૨૧૫.૬૨
	કુલ સરવાળો- માંગણી-૯૧-૯૫	૫૯૯.૧૧	૦.૦૦	૭૯૩.૫૨	૦.૦૦	૬૫૩.૬૦	૦.૦૦		૭૩૮.૨૭	૦.૦૦	૭૩૮.૨૭

(રૂપિયા લાખમાં)

ભાગ -3

પત્રક - ૬

કાર્યક્રમ અને પ્રવૃત્તિનું વર્ગીકરણ
નાણાકીય જરૂરીયાત

માગણી ક્રમાંક- ૯૪

મુખ્ય સદર - ૭૬૧૦ (સ.ક.પ્રભાગ)

(રૂપિયા લાખમાં)

ક્રમાંક	ગૌણ સદર	૨૦૨૦-૨૧નો હિસાબ		૨૦૨૧-૨૨ની જોગવાઈ		૨૦૨૧-૨૨ની સુધારેલી જોગવાઈ		૨૦૨૧-૨૨ની જોગવાઈ		
		મહેસુલ	મૂડી	મહેસુલ	મૂડી	મહેસુલ	મૂડી	મહેસુલ	મૂડી	કુલ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
	મુખ્ય સદર-૭૬૧૦									
	સરકારી કર્મચારીઓની પેશગીઓ									
	ગૌણ સદર									
	૨૦૧-મકાન બાંધકામ પેશગી	૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૧૫.૦૦	૦.૦૦	૧૫.૦૦	૦.૦૦	૧૫.૦૦	૧૫.૦૦
	૨૦૨-મોટર વાહન પેશગી	૦.૦૦	૧૦.૦૦	૦.૦૦	૧૦.૦૦	૦.૦૦	૧૦.૦૦	૦.૦૦	૧૦.૦૦	૧૦.૦૦
	કુલ	૦.૦૦	૧૦.૦૦	૦.૦૦	૨૫.૦૦	૦.૦૦	૨૫.૦૦	૦.૦૦	૨૫.૦૦	૨૫.૦૦

ભાગ-૪

નાણાકીય જોગવાઈની સમજૂતી

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ તરફથી સીધી રીતે કોઈ વિકાસલક્ષી કાર્ય કરવાના થતા નથી પરંતુ આ અંગેની નીતિના અમલ ઉપર દેખરેખ રાખવાની કામગીરી હોય છે. આથી સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ માટે બજેટ સદર-૨૨૫૧-સચિવાલય સામાજિક સેવાઓ સચિવાલય હેઠળની મંજૂર કરેલ ગ્રાન્ટનો ઉપયોગ કર્મચારી વર્ગના પગાર અને ભથ્થાં માટે કરવામાં આવેલ છે.

તા.૧-૧૦-૨૦૨૧ની સ્થિતિએ સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગના મહેકમની પગાર કક્ષાવાર પરિસ્થિતિ નીચે મુજબ હતી.

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ							
પત્રક - ૬							
તા. ૧-૧૦-૨૦૨૧ની સ્થિતિએ મંજૂર થયેલ કુલ મહેકમ.							
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
પગાર ધોરણની વિગત		વર્ગ-૧	વર્ગ-૨	વર્ગ-૩	વર્ગ-૪	કુલ સંખ્યા (કોલમ નં- ૩ થી ૬)	રીમાર્ક્સ
(અ) સાતમું પગારપંચ							
પે-મેટ્રીક્સનું લેવલ	પે-મેટ્રીક્સના અનુરૂપ લેવલમાં લઘુત્તમ પગાર ₹						
IS-1	૧૪૮૦૦	૦	૦	૦	૪૩૨	૪૩૨	
IS-2	૧૫૦૦૦	૦	૦	૦	૯૫	૯૫	
IS-3	૧૫૭૦૦	૦	૦	૦	૫૧૮	૫૧૮	
૧	૧૮૦૦૦	૦	૦	૦	૦	૦	
૨	૧૯૯૦૦	૦	૦	૪૨૮	૦	૪૨૮	
૩	૨૧૭૦૦	૦	૦	૦	૦	૦	
૪	૨૫૫૦૦	૦	૦	૪૩૩	૦	૪૩૩	
૫	૨૯૨૦૦	૦	૦	૨૨૭	૧	૨૭૭	
૬	૩૫૪૦૦	૦	૦	૧૦૧૮	૦	૧૦૧૮	
૭	૩૯૯૦૦	૦	૦	૬૦૦	૦	૬૦૦	
૮	૪૪૯૦૦	૨	૨૦૩	૦	૦	૨૦૫	
૯	૫૩૧૦૦	૦	૦	૦	૦	૦	
૧૦	૫૬૧૦૦	૭૦	૦	૦	૦	૭૦	
૧૧	૬૭૭૦૦	૦	૦	૦	૦	૦	
૧૨	૭૮૮૦૦	૧૦	૦	૦	૦	૧૦	
૧૩	૧૧૮૫૦૦	૩	૦	૦	૦	૩	
૧૩-A	૧૩૧૧૦૦	૦	૦	૦	૦	૦	
૧૪	૧૪૪૨૦૦	૦	૦	૦	૦	૦	

૧૫	૧૮૨૨૦૦	૦	૦	૦	૦	૦	
૧૬	૨૨૫૦૦૦	૨	૦	૦	૦	૨	
સરવાળો-(અ)		૮૭	૨૦૩	૨૭૦૬	૧૦૪૫	૪૦૪૧	
(બ) છઠ્ઠું પગારપંચ							
પે બેન્ક	ગ્રેડ-પે						
૧૫૬૦૦-૩૯૧૦૦	૭૬૦૦	-	-	-	-	-	
૧૫૬૦૦-૩૯૧૦૦	૫૪૦૦	-	-	-	-	-	
૯૩૦૦-૩૪૮૦૦	૪૬૦૦	-	-	-	-	-	
૯૩૦૦-૩૪૮૦૦	૪૪૦૦	-	-	-	-	-	
૯૩૦૦-૩૪૮૦૦	૪૨૦૦	-	-	-	-	-	
૫૨૦૦-૨૦૨૦૦	૨૮૦૦	-	-	-	-	-	
૫૨૦૦-૨૦૨૦૦	૨૪૦૦	-	-	-	-	-	
૫૨૦૦-૨૦૨૦૦	૧૯૦૦	-	-	-	-	-	
૪૪૪૦-૭૪૪૦	૧૬૫૦	-	-	-	-	-	
સરવાળો-(બ)		૦	૦	૦	૦	૦	
(ક) અન્ય							
આઉટસોર્સ		૦	૬	૫૧	૧૩૫	૧૯૨	
શેટી પે કમિશન		૦	૦	૦	૦	૦	
કરાર આધારિત		૨	૨	૪૫	૦	૪૯	
અન્ય		૫	૧	૩	૦	૯	
સરવાળો (ક)		૭	૯	૯૯	૧૩૫	૨૫૦	
(ડ) ફીક્સ પગાર							
ફીક્સ પગાર	₹૫૦૦૦ સુધી	૦	૦	૦	૦	૦	
	₹૫૦૦૦ થી ₹૧૦૦૦૦ સુધી	૬	૦	૧	૦	૭	
	₹૧૦૦૦૧ થી ₹૧૫૦૦૦ સુધી	૦	૦	૯	૦	૯	
	₹૧૫૦૦૧ થી ₹૨૦૦૦૦ સુધી	૧	૦	૨૫	૦	૨૬	
	₹૨૦૦૦૧ થી ₹૨૫૦૦૦ સુધી	૦	૦	૦	૦	૦	
	₹૨૦૦૦૧ થી ₹૨૫૦૦૦ સુધી	૦	૦	૦	૦	૦	
	₹૨૫૦૦૧ થી ₹૩૦૦૦૦ સુધી	૦	૦	૦	૦	૦	
	₹૩૦૦૦૧ થી ₹૩૫૦૦૦ સુધી	૦	૦	૦	૦	૦	
	₹૩૫૦૦૧ થી ₹૪૦૦૦૦ સુધી	૦	૦	૧૩	૦	૧૩	
	₹૪૦૦૦૧ થી ₹૪૫૦૦૦ સુધી	૦	૦	૦	૦	૦	
	₹૪૫૦૦૧ થી ₹૫૦૦૦૦ સુધી	૦	૦	૦	૦	૦	
	₹૫૦૦૦૧ થી વધુ	૦	૦	૧	૦	૧	
સરવાળો (ડ)		૭	૦	૪૯	૦	૫૬	
કુલ (અ)+(બ)+(ક)+(ડ)		૧૦૧	૨૧૨	૨૮૫૪	૧૧૮૦	૪૩૪૭	

નિયામકશ્રી, અનુસૂચિત જાતિ
કલ્યાણની કચેરી

નિયામકશ્રી, અનુસૂચિત જાતિ કલ્યાણ.

ભાગ-૧

પરિચય

ભારતના લોકકલ્યાણના હેતુલક્ષી-બંધારણે તેના રાજનીતિના માર્ગદર્શક સિધ્ધાંતોમાં અને જોગવાઈઓમાં નાત-જાત અને ધર્મના ભેદભાવ વગર સૌને સમાન તક આપવાની અને સમાજના નબળા વર્ગોના વિકાસ માટે ખાસ માવજતની ગોઠવણ કરી છે. તેને અનુલક્ષીને પછાત વર્ગો, સામાજિક, શૈક્ષણિક અને આર્થિક રીતે અન્ય સમાજની હરોળમાં આવે તે માટે રાજ્યે અનેકવિધ પ્રયાસો હાથ ધરેલ છે. આ માટે અનેકવિધ યોજનાઓ અમલમાં મૂકી છે.

આ વર્ગોમાં શિક્ષણનો ફેલાવો થતાં રાજ્ય ની નોકરીમાં તેમના માટે નિયત કરેલ ટકાવારી મુજબ ભરતી થતાં તેમનામાં આત્મવિશ્વાસ આવતો જાય છે. પછાત વર્ગોના સર્વાંગી વિકાસ માટે તેઓની આર્થિક નબળાઈ દૂર કરવી તે એક મહત્વની બંધારણીય જવાબદારી છે. ગ્રામ્ય ક્ષેત્રમાં પછાત વર્ગોની વસ્તીનો ઘણો મોટો સમુદાય ખેતમજૂરી ઉપર નભે છે. આથી તેઓના આર્થિક ઉત્કર્ષ અને રહેઠાણો માટેનું પુનઃનિર્માણ કરવાનું હાથ ધરેલ છે.

વસ્તી

ગુજરાતમાં ૨૦૧૧ની વસ્તી ગણતરી મુજબ અનુસૂચિત જાતિની વસ્તી ૪૦.૭૪ લાખ છે. એટલે કે રાજ્ય ની કુલ ૬.૦૪ કરોડની વસ્તીના ૬.૭૪ ટકા છે.

અનુસૂચિત જાતિઓ માટે ફાળવવામાં આવેલ ખાસ અંગભૂત યોજનાના નાણાં અન્ય જાતિઓ માટે વાપરવામાં ન આવે તે હેતુથી અલગ બજેટ પ્રથા નક્કી કરવામાં આવેલ છે.

અનુસૂચિત જાતિ કલ્યાણની યોજનાઓ ચાર મુખ્ય ભાગોમાં વહેંચવામાં આવેલ છે.

- (૧) શિક્ષણ
- (૨) આર્થિક ઉત્કર્ષ
- (૩) આરોગ્ય, ગૃહ નિર્માણ અને અન્ય યોજનાઓ અને
- (૪) નિર્દેશ અને વહીવટ

શિક્ષણ

૧. પ્રિ.એસ.એસ.સી. અને પોસ્ટ એસ.એસ.સી.ના અભ્યાસક્રમોમાં શિષ્યવૃત્તિ.
૨. ગ્રાન્ટ-ઇન-એઇડ અને સરકારી છાત્રાલયોનો નિભાવ અને વિકાસ.
૩. પ્રાથમિક શાળાના બાળકોને ત્રણ જોડી ગણવેશ સહાય, સરકારી કોલેજમાં તબીબી અને ઇજનેરી વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓ માટે સાધન સહાય તેમજ શિક્ષણની તકો પૂરી પાડવા ખાસ પ્રોત્સાહક યોજના.
૪. અંગ્રેજી, વિજ્ઞાન અને ગણિતના વિદ્યાર્થીઓ માટે વધારાના કોચિંગ ક્લાસ.
૫. ગ્રાન્ટ-ઇન-એઇડ આશ્રમશાળા અને આદર્શ નિવાસી શાળાઓ.
૬. પી.એચ.ડી. જેવા ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે ફેલોશીપ સહાય.
૭. અનુસૂચિત જાતિની વિદ્યાર્થીનીઓને સાયકલ ભેટ.
૮. વિદેશમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે લોન.
૯. અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓને ખ્યાતનામ ખાનગી શાળાઓમાં અભ્યાસ કરવા માટે આર્થિક સહાય.
૧૦. અનુસૂચિત જાતિના ધો.૧૦ માં ૭૦ ટકાથી વધુ ગુણ ધરાવતા વિજ્ઞાનપ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓને અને ધો.૧૦ માં ૭૫ ટકાથી વધુ ગુણ ધરાવતા સામાન્ય પ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓને ખાનગી ટયુશન માટે સહાય.
૧૧. કોમર્શિયલ પાયલોટની તાલીમ માટે લોન.

- ૧૨ અનુસૂચિત જાતિના ધો.૧૨માં પાસ થનાર અને આગળ અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષણ વિભાગ દ્વારા અપાતા ટેબ્લેટની રકમ રીએમ્બર્સ કરી આપવામાં આવે છે.
- ૧૩ ધો-૧૦માં ૭૦% થી વધુ ગુણ ધરાવતા હોય અને ધો-૧૨ વિજ્ઞાન પ્રવાહમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓને મેડીકલ, એન્જીનીયરીંગ પ્રવેશ પરીક્ષાની પૂર્વ તૈયારી માટે કોચીંગ સહાય આપવામાં આવે છે.
- ૧૪ IIM, NIFT, CEPT, NLU જેવી કેન્દ્રીયકૃત સંસ્થામાં પ્રવેશ મેળવવા માટેની પૂર્વ પરીક્ષાની તૈયારી માટે વિદ્યાર્થીઓને કોચીંગ સહાય આપવામાં આવે છે.
- ૧૫ અનુસૂચિત જાતિના જે વિદ્યાર્થીઓને UPSCની તૈયારી માટે પ્રિલીમનરી પરીક્ષા પાસ કરે તો યુવકોને રૂ.૨૫,૦૦૦/- અને યુવતીઓને રૂ.૩૦,૦૦૦/- તથા મેઇન પરીક્ષા પાસ કરે તો યુવકોને રૂ.૨૫,૦૦૦/- અને યુવતીઓને રૂ.૩૦,૦૦૦/- તેમજ આખરી પસંદગી થયે યુવકોને રૂ.૫૧,૦૦૦/- અને યુવતીઓને રૂ.૬૧,૦૦૦/- આપવામાં આવે છે. આ યોજનાનો અમલ સ્પીપા મારફતે કરવામાં આવે છે.
- ૧૬ ટેલેન્ટ પુલ યોજના હેઠળ અનુ.જાતિના ધો.૬ માં પ્રવેશ અને ધો-૧૧માં પ્રવેશ વખતે રૂ.૪૦,૦૦૦/-ની સહાય તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓને આપવામાં આવે છે.
- ૧૭ ગુજરાતની તમામ યુનિવર્સિટીમાં ડૉ.બાબાસાહેબ આંબેડકર ચેર જગ્યા ઉભી કરવાનું સુચવેલ છે તથા હાલ પાંચ યુનિવર્સિટીમાં ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ચેરની જગ્યા કાર્યરત છે.
- ૧૮ સ્પર્ધાત્મક ભરતી પરીક્ષાની તૈયારી માટે વિદ્યાર્થીઓને કોચીંગ સહાય આપવામાં આવે છે.

(૨) આર્થિક ઉત્કર્ષ

૧. વ્યવસાયનું સ્થળ, દુકાન ખરીદ કરવા માટે લોન સહાય.
૨. માનવ ગરિમા યોજના હેઠળ નાના પાયાના ઉદ્યોગો, સ્વરોજગારના ધંધા માટે સહાય.
૩. કાયદાના સ્નાતકોને નાણાંકીય સહાય-લોન અને સિનિયર વકીલો સાથે તાલીમ આપવાની યોજના.
૪. મેડીકલ સ્નાતક/અનુસ્નાતકને નાણાંકીય સહાય-લોન.
૫. આઇ.એ.એસ./આઇ.પી.એસ. તાલીમ માટે સ્ટાઇપેન્ડ, કોચીંગ એન્ડ એલાઇડ આસીસ્ટન્સ.
૬. અનુસૂચિત જાતિઓ માટે અનુસૂચિત જાતિ વિકાસ કોર્પોરેશનને નાણાંકીય સહાય.
૭. સફાઇ કામદારોના પુનઃસ્થાપન માટે ગુજરાત સફાઇ કામદાર વિકાસ નિગમને સહાય.
૮. અતિ પછાત જાતિઓ હાડી, નાડીયા, સેનવા, તુરી, ગુરુ-બ્રાહ્મણ, વણકર સાધુ અને અનુ.જાતિના બાવા જેવી ૧૨ અતિ પછાત જાતિઓના વિકાસ માટે ગુજરાત અતિ પછાત જાતિ વિકાસ બોર્ડમાંથી નિગમમાં રૂપાંતર.
૯. સફાઇ કામદારોનું પુનઃ સ્થાપન.
૧૦. ડૉ. બાબા સાહેબ આંબેડકર એવોર્ડ અને પુજ્ય મહાત્મા ગાંધી એવોર્ડ આપવાની યોજના.
૧૧. સંતશ્રી કબીર અનુસૂચિત જાતિ સાહિત્ય એવોર્ડ, દાસી જીવણ એવોર્ડ, મહાત્મા કુલે એવોર્ડ, સાવિત્રીબાઇ કુલે મહિલા એવોર્ડ

(૩) આરોગ્ય ગૃહ નિર્માણ અને અન્ય

૧. મફત તબીબી સહાય. ટીબી, કેન્સર, રક્તપિત્ત માટે સહાય.
૨. અનુસૂચિત જાતિની પુખ્ત વયની કન્યાના લગ્ન પ્રસંગે કુંવરબાઇના મામેરાની યોજના હેઠળ સહાય.
૩. ડૉ. સવિતા આંબેડકર આંતરજાતિય લગ્નોને પ્રોત્સાહન, સામાજિક બહિષ્કાર, ખૂન, બળાત્કાર, ગંભીર ઇજા હુમલા અને આફતમાં અનુસૂચિત જાતિનાં લોકોને આર્થિક મદદ. સ્ટેટ કન્ટ્રીજન્સી પ્લાન હેઠળ અત્યાચારના ભોગ બનેલ વ્યક્તિઓને રાહતો.
૪. ડૉ.આંબેડકર આવાસ યોજના હેઠળ વ્યક્તિગત રીતે મકાન બાંધકામ માટે નાણાંકીય સહાય તથા સફાઇ કામદારોને મકાન સહાય.

૫. સમાજ શિક્ષણ શિબિરોનું સંચાલન, અસ્પૃશ્યતા નિવારણ માટે સંમેલન ભરવા, સફાઈ કામદારો માટે જૂથ વીમા યોજના.
૬. અસ્પૃશ્યતા નિવારણ માટે ત્રણ તકેદારી એકમો જિલ્લા કક્ષાએ સઘન ઘટકો.
૭. અત્યાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૯ના અસરકારક અમલ માટે રાજ્ય માં ૧૬ વિશિષ્ટ ખાસ અદાલતો અને ૧૭ ખાસ અદાલતો તમામ જિલ્લાઓમાં કાર્યરત.
૮. માર્ઈ રમાબાઈ આંબેડકર સાત ફેરા સમૂહ લગ્ન સહાય યોજનામાં રૂ.૧૨,૦૦૦/-સહાય તથા સંસ્થાને યુગલદીઠ રૂ.૩૦૦૦/- ની સહાય વધુમાં વધુ રૂ.૭૫,૦૦૦/-પ્રમાણે સહાય આપવામાં આવે છે.
૯. રાજ્ય કક્ષાએ ડૉ.આંબેડકર ભવનનો વિકાસ અને જિલ્લા કક્ષાએ ડૉ.આંબેડકર ભવનની સ્થાપના.
૧૦. સત્યવાદી રાજા હરિષચંદ્ર મરણોત્તર સહાય યોજના
૧૧. અનુસૂચિત જાતિ પૈકી ગુરુ-બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિના યુવાનોને કર્મકાંડ તાલીમ.

(૪) નિર્દેશ અને વહીવટ

સમાજ કલ્યાણ સંસ્થાઓ માટે જરૂરી છે કે અનુસૂચિત જાતિઓનું કલ્યાણ અને તેઓનાં શૈક્ષણિક આર્થિક અને સામાજિક વિકાસ માટેની પ્રવૃત્તિઓ વધારવી. આ હેતુઓ બર લાવવા માટે રાજ્ય માં નિયામકશ્રી, અનુસૂચિત જાતિ કલ્યાણની કચેરી કામ કરી રહી છે.

નિયામકશ્રી, અનુસૂચિત જાતિ કલ્યાણની કચેરી, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગની સીધી દેખરેખ નીચે કામ કરી રહ્યું છે. ખાતાના વડા નિયામકશ્રી અને તેમની મદદમાં ૧ સંયુક્ત નિયામકશ્રી, ૩ નાયબ નિયામક, ૨ સમાજ કલ્યાણ અધિકારી, ૧ હિસાબી અધિકારી, વર્ગ-૧, ૧ આંકડા અધિકારીશ્રી, ૧ સંશોધન અધિકારીશ્રી કામ કરે છે. અને જિલ્લા કક્ષાએ જિલ્લામાં નાયબ નિયામકશ્રી (વર્ગ-૧), સમાજ કલ્યાણ અધિકારીશ્રી (પંચાયત) મ્યુનિસિપલ વિસ્તાર માટે ૫ મદદનીશ સમાજ કલ્યાણ અધિકારીઓ તેમજ તાલુકા કક્ષાએ ૨૧૯ સમાજ કલ્યાણ નિરીક્ષક કામગીરી બજાવે છે. દરેક જિલ્લામાં ખાસ અંગભૂત યોજના માટે વર્ગ-૧ના નાયબ નિયામકશ્રીની કચેરીમાં ૦૧ મદદનીશ સમાજ કલ્યાણ અધિકારી, ૧ સિનિ.કલાર્ક, આંકડા મદદનીશ અને એક પટાવાળાની જગ્યા મંજૂર કરવામાં આવી છે. (ડાંગ જિલ્લા સિવાય)

અત્યાચાર નિવારણ માટે વિભાગીય કક્ષાએ ત્રણ નાયબ નિયામકશ્રી (તકેદારી અધિકારીશ્રી)ની કચેરીઓ, અમદાવાદ, વડોદરા અને રાજકોટ ખાતે કાર્યશીલ છે. ૨૬ અસ્પૃશ્યતા નિવારણ સઘન ઘટકોમાં ૨૬ મદદનીશ સમાજ કલ્યાણ અધિકારીઓ કાર્યરત છે. રાજ્ય સરકારે નવા જાહેર કરેલા જિલ્લાઓમાં નાયબ નિયામકશ્રીની કચેરીઓ અને સમાજ કલ્યાણ અધિકારી પંચાયતની નવી કચેરીઓ સ્ટાફ સહિત શરૂ કરવામાં આવેલ છે. તેમજ ૩૮ નવા તાલુકાઓમાં સમાજ કલ્યાણ નિરીક્ષકની જગ્યાઓ મંજૂર કરવામાં આવી છે. દરેક જિલ્લા કચેરીને કોમ્પ્યુટરની સુવિધા આપવામાં આવેલ છે

ભાગ-૨
સમગ્ર કામગીરીનું સંક્ષિપ્ત વિવરણ

નાણાંકીય:

અનુસૂચિત જાતિઓ માટે વર્ષ: ૨૦૨૦-૨૧માં થયેલ ખર્ચ તથા વર્ષ: ૨૦૨૧-૨૨ ની સુધારેલ જોગવાઈ અને વર્ષ: ૨૦૨૨-૨૩ ની જોગવાઈની વિગત નીચે મુજબ છે. આ યોજનામાં મહેસુલ, મૂડી યોજનાની જોગવાઈનો સમાવેશ થાય છે.

(રૂ. લાખમાં)

ક્રમ	યોજનાનું નામ	ખર્ચ ૨૦૨૦-૨૦૨૧	સુધારેલ જોગવાઈ ૨૦૨૧-૨૦૨૨	જોગવાઈ ૨૦૨૨-૨૦૨૩
૧.	વહીવટ અને નિર્દેશ	૩૪૦૭.૫૮	૩૮૯૧.૨૧	૪૭૩૭.૮૦
૨.	આર્થિક ઉત્કર્ષની યોજનાઓ	૯૦૪૨.૭૯	૯૦૦૮.૦૦	૯૩૧૯.૩૩
૩.	આરોગ્ય, આવાસન અને અન્ય યોજનાઓ	૧૦૩૦૮.૯૨	૧૧૦૪૨.૦૦	૧૧૮૯૨.૮૦
૪.	શિક્ષણ	૪૩૩૯૭.૫૦	૬૨૦૯૬.૯૪	૬૭૦૮૫.૮૨
	કુલ	૬૬૧૫૬.૭૯	૮૬૦૩૮.૧૫	૯૩૦૩૫.૭૫
૫.	સફાઈ કામદારોનું પુનઃસ્થાપન	૧૩૬૦.૦૦	૧૩૦૦.૦૦	૧૩૦૦.૦૦
૬	અન્ય વિભાગ/ખાતા	૩૬૪૬.૨૬	૪૧૩૨.૩૨	૧૦૦૨૧.૮૫
	સરવાળો:-	૫૦૦૬.૨૬	૫૪૩૨.૩૨	૧૧૩૨૧.૮૫

રાજ્ય સરકાર દ્વારા અનુસૂચિત જાતિ માટે લેવાયેલા કેટલાંક અગત્યનાં પગલાંઓની વિગત નીચે પ્રમાણે છે :-

- (૧) ધો.૧ થી ૮ માં અભ્યાસ કરતાં બાળકોને ત્રણ જોડી ગણવેશ માટે રૂ.૬૦૦/-સહાય આપવામાં આવે છે. તે વધારી વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩માં રૂ.૯૦૦/- કરવામાં આવશે.
- (૨) પ્રિ.એસ.એસ.સી. શિષ્યવૃત્તિની યોજનામાં સરકારી/ગ્રાંટ ઇન એઇડ/ આશ્રમશાળા/ખાનગી શાળાઓમાં ભણતા ૧ થી ૫ ધોરણના વિદ્યાર્થીઓ/વિદ્યાર્થીનીઓને રૂ.૭૫૦/- અને વિદ્યાર્થીનીઓને ધોરણ ૬ થી ૧૦ માં રૂ.૧૦૦૦/- જ્યારે ધોરણ ૬ થી ૮ ના વિદ્યાર્થીઓને રૂ.૭૫૦/- અને ધોરણ ૯ થી ૧૦ માં રૂ.૧૦૦૦/- ની વાર્ષિક શિષ્યવૃત્તિ વર્ષ -૨૦૨૨-૨૩થી સુધારેલા દર મુજબ આપવામાં આવશે.
- (૩) અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓને ખાસ પસંદગીની શાળાઓમાં અભ્યાસ કરવા પ્રોત્સાહન આપવા માટે રૂ.૫૦,૦૦૦/- અથવા ખરેખર ખર્ચની રકમ જે ઓછું હોય તેટલી સહાય આપવામાં આવે છે.
- (૪) અનુસૂચિત જાતિઓ પૈકી સૌથી વધારે પછાત એવા વાલ્મિકી, હાડી, સેનવા, નાડીયા, તૂરી, ગુરુ-બ્રાહ્મણ, વણકર સાધુ, અનુ.જાતિના દલિત બાવા, તુરી-બારોટ, તીરગર-તીરબંદા, થોરી, માતંગના ધોરણ ૧ થી ૮ માં રૂ.૧૦૦૦/- વાર્ષિક અને ધો.૯ થી ૧૦ માં રૂ.૧૫૦૦/- વાર્ષિક રાજ્ય સરકાર દ્વારા વર્ષ-૨૦૨૨-૨૩ થી સુધારેલા દર મુજબ આપવામાં આવશે.
- (૫) પોસ્ટ એસ.એસ.સી.ના અભ્યાસક્રમમાં અભ્યાસ કરતી અનુસૂચિત જાતિની વિદ્યાર્થીની અને વાર્ષિક મર્યાદા રૂ.૨.૫૦ લાખથી વધુ હોય તેમને રાજ્ય ફંડમાંથી શિષ્યવૃત્તિ આપવાનું ઠરાવેલ છે.
- (૬) એસ.એસ.સી. પછીના અભ્યાસક્રમો માટે વાર્ષિક રૂ.૨૫૦૦/- થી રૂ.૧૩૫૦૦/- સુધીની શિષ્યવૃત્તિ જુદા-જુદા ગ્રુપ A,B,C અને Dના અભ્યાસક્રમો મુજબ આપવામાં આવે છે. તથા માન્ય શિક્ષણ ફી તથા માન્ય નોન રીફંડેબલ ફી ચુકવવામાં આવે છે. કુમાર માટે વાર્ષિક આવક મર્યાદા રૂ.૨.૫૦ લાખ છે. જ્યારે વર્ષ-૨૦૨૨-૨૩ થી અનુસૂચિત જાતિની કન્યાઓ માટે આવક મર્યાદા દૂર કરવામાં આવશે.

- (૭) આઈ.ટી.આઈ.માં અભ્યાસ કરતા અનુસૂચિત જાતિઓના વિદ્યાર્થીઓને માસિક રૂ.૪૦૦/- સ્ટાઈપેન્ડ આપવામાં આવે છે.
- (૮) સરસ્વતી સાધના યોજના હેઠળ અનુસૂચિત જાતિના ધો.૮માં અભ્યાસ કરતી વિદ્યાર્થીનીઓને અંતર મર્યાદાના બાધ સિવાય શાળાએ આવવા જવા માટે સાયકલ આપવામાં આવે છે.
- (૯) અનુસૂચિત જાતિના ધો.૧૦માં ૭૦ ટકાથી વધુ ગુણ મેળવનારને વિજ્ઞાન પ્રવાહમાં ધો.૧૧માં રૂ.૧૫,૦૦૦/- ખરેખર ખર્ચની મર્યાદામાં ધો.૧૨માં રૂ.૧૫,૦૦૦/- ખરેખર ખર્ચની મર્યાદામાં તથા ધો.૧૦માં ૭૫ ટકાથી વધુ ગુણ મેળવનારને સામાન્ય પ્રવાહમાં ધો.૧૧ માં ખરેખર ખર્ચની મર્યાદામાં રૂ.૮૦૦૦/- અને ધો.૧૨માં ખરેખર ખર્ચની મર્યાદામાં રૂ.૪૦૦૦/- ખાનગી ટ્યુશન સહાય આપવામાં આવે છે.
- (૧૦) અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓને કોલેજ સંલગ્ન છાત્રાલયો અને કોલેજ માન્ય છાત્રાલયોમાં રહેતા વિદ્યાર્થીઓને ફૂડબીલની સહાય પેટે માસિક રૂ.૧૫૦૦/- લેખે ૧૦ માસ સુધી આપવામાં આવે છે.
- (૧૧) એમ.ફીલ.ના વિદ્યાર્થીઓને માસિક રૂ.૨૫૦૦ના દરે ૧૦ માસ સુધી અને વર્ષ-૨૦૨૨-૨૩ થી પી.એચ.ડી.ના વિદ્યાર્થીઓને વાર્ષિક વાર્ષિક રૂ.૧.૦૦ લાખ/વિદ્યાર્થી ફેલોશીપ સહાય આપવામાં આવશે. (થિસીસની નકલ આપવાના શરતે)
- (૧૨) મેડીકલ, એન્જીનીયરીંગ, ડીપ્લોમા માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓને પ્રથમ વર્ષે જ (એક વખત) મેડીકલના વિદ્યાર્થીઓને રૂ.૧૦,૦૦૦/- વર્ષ-૨૦૨૨-૨૩ થી એન્જીનીયરીંગના વિદ્યાર્થીઓને રૂ.૮,૦૦૦/- સહાય વધારવામાં આવશે અને ડીપ્લોમાના વિદ્યાર્થીઓને રૂ.૩,૦૦૦/- અભ્યાસ માટે જરૂરી સાધનો ખરીદવાની સહાય આપવામાં આવે છે.
- (૧૩) અનુસૂચિત જાતિના ઉમેદવારોને પાયલોટની તાલીમ માટે રૂ.૨૫.૦૦ લાખની લોન આપવાની યોજના અમલમાં છે. તેમજ વિદેશમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે ડૉ.બાબા સાહેબ આંબેડકર લોન યોજના હેઠળ રૂ.૧૫.૦૦ લાખની લોન આપવામાં આવે છે.
- (૧૪) ગ્રાન્ટ-ઇન-એઇડ છાત્રાલયો અને આશ્રમશાળાઓને નિભાવ ગ્રાન્ટ માસિક રૂ.૨૧૬૦/- લેખે વિદ્યાર્થી દીઠ ૧૦ માસ સુધી વર્ષ-૨૦૨૨-૨૩ થી આપવામાં આવશે. ગૃહપતિ અને રસોયાના વેતનમાં ૮૦ ટકા પ્રમાણે ગ્રાન્ટ ચૂકવવામાં આવે છે.
- (૧૫) સુબેદાર રામજી આંબેડકર ગ્રાન્ટ-ઇન-એઇડ છાત્રાલય યોજના હેઠળ ધોરણ ૫ થી ૧૨ના વિદ્યાર્થીઓ માટે ગ્રાન્ટ-ઇન-એઇડ ધોરણે છાત્રાલયો ચલાવવામાં આવે છે. જેમાં વિદ્યાર્થીઓને રહેવા-જમવાની સુવિધા આપવામાં આવે છે.
- (૧૬) અનુસૂચિત જાતિના કુમાર અને કન્યાઓ માટે સરકારી છાત્રાલયો ચલાવવામાં આવે છે.
- (૧૭) અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓ માટે ધોરણ ૧ થી ૮ સુધી ગ્રાન્ટ-ઇન-એઇડ ધોરણે આશ્રમશાળાઓ ચલાવવામાં આવે છે. જેમાં વિદ્યાર્થીઓને રહેવા-જમવાની અને ભણવાની વિનામૂલ્યે સુવિધા આપવામાં આવે છે.
- (૧૮) ‘છત્રપતિ શાહુજી મહારાજ’ ધોરણ ૧૦ અને ધોરણ ૧૨ના વિદ્યાર્થીઓને રાજ્ય કક્ષાએ ધોરણ-૧૦માં પ્રથમ ક્રમે આવનારને રૂ.૪૧,૦૦૦/- બીજા ક્રમે આવનારને રૂ.૨૧,૦૦૦/- અને ત્રીજા ક્રમે આવનારને રૂ.૧૧,૦૦૦/- જ્યારે રાજ્ય કક્ષાએ ધોરણ-૧૨માં ચારેય પ્રવાહમાં પ્રથમ આવનારને રૂ.૩૧,૦૦૦/- બીજા ક્રમે આવનારને રૂ.૨૧,૦૦૦/- અને ત્રીજા ક્રમે આવનારને રૂ.૧૧,૦૦૦/- આપવામાં આવે છે. તદઉપરાંત જિલ્લાકક્ષાએ ધોરણ ૧૦ અને ધોરણ ૧૨ (સામાન્ય પ્રવાહ/વિજ્ઞાન પ્રવાહ)માં પ્રથમ ક્રમે આવનારને રૂ.૬,૦૦૦/- બીજા ક્રમે આવનારને રૂ.૫,૦૦૦/- અને ત્રીજા ક્રમે આવનારને રૂ.૪,૦૦૦/- ના ઇનામ આપવામાં આવેલ છે.
- (૧૯) સમાજ કલ્યાણ ક્ષેત્રે વિશિષ્ટ પ્રદાન કરનાર વ્યક્તિઓને/સંસ્થાઓને એવોર્ડ આપવાની યોજના અમલમાં છે. ડૉ.આંબેડકર એવોર્ડ અને મહાત્મા ગાંધી એવોર્ડ પેટે રૂ.૨.૦૦ લાખ સંતશ્રી કબીર સાહિત્ય એવોર્ડ તથા સાવિત્રીબાઈ કુલે મહિલા કલા/ સાહિત્ય એવોર્ડ પેટે રૂ.૧.૦૦ લાખ આપવામાં આવે છે. મહાત્મા કુલે શ્રેષ્ઠ પત્રકાર

એવોર્ડ તથા દાસી જીવણ શ્રેષ્ઠ સાહિત્ય કૃતિ એવોર્ડ પેટે રૂ.૫૦,૦૦૦/- આપવાની યોજના છે. અનુસૂચિત જાતિના સાહિત્યકારો, સર્જકો, સંશોધકો અને પી.એચ.ડી ધારકો તેમણે કરેલા સર્જનાત્મક અને વિવેચનાત્મક લખાણો તેમજ મહાનિબંધોના પ્રકાશન માટે મહારાજા સયાજીરાવ ગાયકવાડ અનુસૂચિત જાતિ સાહિત્ય પ્રકાશન માટે રૂ.૧૦,૦૦૦/-ની નાણાંકીય સહાય આપવામાં આવે છે.

- (૨૦) માનવ ગરિમા યોજના હેઠળ સ્વરોજગારીના ધંધા માટે ધંધા/વ્યવસાયના સાધનો માટે સહાય આપવામાં આવે છે અને ધિરાણ તથા સબસિડીના માધ્યમથી આર્થિક ટેકો પુરો પાડવા બેંકેબલ યોજનામાં સહાય આપવામાં આવે છે.
- (૨૧) અનુસૂચિત જાતિના કાયદાના સ્નાતકોને રૂ.૭૦૦૦/- લોન અને રૂ.૫૦૦૦/- સહાય આપવામાં આવે છે. આવક મર્યાદા ગ્રામ્ય વિસ્તાર માટે રૂ.૧.૨૦ લાખ અને શહેરી વિસ્તાર માટે રૂ.૧.૫૦ લાખ છે. અનુસૂચિત જાતિના કાયદાના સ્નાતકોને સિનિયર વકીલ પાસે તાલીમ આપવાની યોજના હેઠળ કાયદાના સ્નાતકોને તાલીમ લેવા માટે પ્રથમ વર્ષે માસિક રૂ.૧૦૦૦/- બીજા વર્ષે માસિક રૂ.૮૦૦/- લેખે અને ત્રીજા વર્ષે માસિક રૂ.૬૦૦/- લેખે સ્ટાઈપેન્ડ આપવામાં આવે છે અને તાલીમ આપનાર સિનિયર વકીલને માસિક રૂ.૫૦૦ આપવામાં આવે છે. અનુ.જાતિના જે ઇસમો બેંક મારફતે આ યોજના હેઠળ લોન રૂ.૧૦ લાખ સુધીની મેળવે તેઓશ્રીને ૪ ટકા થી ઉપરનું વ્યાજ મુજબની વ્યાજ રાહત ૩ વર્ષ સુધી આપવામાં આવે છે.
- (૨૨) મેડીકલ તેમજ આર્થ્યુવેદ અભ્યાસક્રમમાં સ્નાતક થયેલા અનુસૂચિત જાતિના ઉમેદવારોને સ્વતંત્ર વ્યવસાય શરૂ કરવા માટે રૂ.૨૫,૦૦૦/- સબસીડી અને રૂ.૨,૫૦,૦૦૦/- ૪ ટકા વ્યાજે લોન આપવાની યોજના અમલમાં છે. તદ્દુપરાંત એમ.એસ/એમ.ડી./ડોક્ટરોને કલીનીક શરૂ કરવા માટે માર્જીન મની લોન ૪ ટકાના દરે આપવામાં આવે છે તેમાં રૂ.૫૦,૦૦૦/- સહાય અને રૂ.૩,૦૦,૦૦૦/- લોન વાર્ષિક ૪ ટકાના દરે આપવામાં આવે છે.
- (૨૩) ૧૨ અતિપછાત જાતિઓના વિકાસ માટે ગાંધીનગર ખાતે ડો.આંબેડકર અંત્યોદય વિકાસ નિગમની રચના કરવામાં આવેલ છે.
- (૨૪) સફાઈ કામદારોના સર્વાંગી વિકાસ માટે વર્ષ ૧૯૯૪-૯૫ થી ગુજરાત સફાઈ કામદાર વિકાસ બોર્ડની રચના કરવામાં આવેલ હતી જે વર્ષ ૨૦૦૧-૨૦૦૨થી સફાઈ કામદાર વિકાસ બોર્ડને નિગમમાં ફેરવવામાં આવેલ છે.
- (૨૫) અનુ.જાતિના નાના વ્યવસાયકારોને ધંધાનું સ્થળ, દુકાન ખરીદવા માટે રૂ.૬૦,૦૦૦/- લોન અને રૂ.૧૫,૦૦૦/- ની સહાય આપવાની યોજના અમલમાં છે. આવક મર્યાદા વાર્ષિક રૂ.૫૦,૦૦૦/- સુધીની છે. આ યોજના નગર પંચાયત વિસ્તારમાં પણ લાગુ પાડવામાં આવેલ છે.

અનુ.જાતિના જે ઇસમો બેંક મારફતે આ યોજના હેઠળ લોન રૂ.૧૦ લાખ સુધીની મેળવે તેઓશ્રીને ૪ ટકા થી ઉપરનું જે બેંકેબલ વ્યાજ ચુકવવાનું થાય તેમાં ૩ વર્ષ સુધી રાહત આપવામાં આવે છે.

- (૨૫) મફત તબીબી સહાય યોજનામાં અનુ.જાતિના લોકોને ટી.બી. માટે માસિક રૂ.૫૦૦/- દર્દ મટે ત્યા સુધી અને કેન્સર માટે રૂ.૧૦૦૦/- માસિક રોગ મટે ત્યાં સુધી આપવામાં આવે છે. રક્તપિત માટે રૂ.૮૦૦/- માસિક રોગ મટે ત્યાં સુધી પ્રસુતિ માટે રૂ.૫૦૦/- એચ.આઇ.વી રોગ માટે રૂ.૮૦૦/- અને પાંડુ રોગ માટે રૂ.૧૫૦/- કેસ દીઠ આપવામાં આવે છે. વાર્ષિક આવકનું ધોરણ ગ્રામ્ય વિસ્તાર માટે રૂ.૧.૨૦ લાખ અને શહેરી વિસ્તાર માટે રૂ.૧.૫૦ લાખ છે. હાલ આ યોજના આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગ. ગાંધીનગરને તબદિલ કરવામાં આવેલ છે.
- (૨૬) (૧) ગાંધીનગર (૨) મહેસાણા (૩) પાલનપુર (૪) જામનગર (૫) પાટણ (૬) પોરબંદર (૭) સુરેન્દ્રનગર (૮) જુનાગઢ (૯) ભાવનગર (૧૦) અમરેલી (૧૧) રાજકોટ (૧૨) અમદાવાદ (૧૩) કચ્છ (૧૪)વલસાડ (૧૫) હિંમતનગર (૧૬) આણંદ (૧૭) ભરૂચ (૧૮) નવસારી (૧૯) રાજપીપળા(નર્મદા) (૨૦) આહવા(ડાંગ) (૨૧) ગોધરા-જિ.પંચહામલ (૨૨) નડીયાદ-ખેડા (૨૩) દાહોદ (૨૪) વ્યારા જિ. તાપી કુલ-૨૪ જિલ્લાઓમાં ડો. આંબેડકર કાર્યરત છે જેમાં મ્યુઝીયમ, લાયબ્રેરી, ઓપનએર થિયેટર, સેવાસદનમાં બાંધકામો પૂર્ણ કરીને લોકાર્પણ કરવામાં આવેલ છે.

- (૨૭) ડૉ.આંબેડકર આવાસ યોજના હેઠળ અનુસૂચિત જાતિના ઇસમોને વ્યક્તિગત ધોરણે મકાન બાંધકામ માટે (ગ્રામ્ય વિસ્તાર અને શહેરી વિસ્તારમાં) માટે રૂ.૧.૨૦ લાખની મકાન સહાય આપવામાં આવે છે. ઉપરાંત, મનરેગા યોજના હેઠળ ૯૦ દિવસની બિનકુશળ રોજગારીના રૂ.૨૦,૧૬૦/- તેમજ સ્વચ્છ ભારત મિશન હેઠળ ટોયલેટ બ્લોક માટે રૂ.૧૨,૦૦૦/- સહાય એમ મળી કુલ રૂ.૧,૫૨,૧૬૦/- સહાય આપવામાં આવે છે.
- (૨૮) અનુસૂચિત જાતિ અને સર્વર્ણ હિન્દુ વચ્ચે ડૉ. સવિતા આંબેડકર આંતરજાતિય લગ્ન સહાય યોજના હેઠળ આંતરજાતિય લગ્નોને પ્રોત્સાહન માટે વર્ષ-૨૦૨૨-૨૩માં સુધારો કરી રૂ.૧,૨૫,૦૦૦/- ના રાષ્ટ્રીય બચતપત્રો અને રૂ.૧,૨૫,૦૦૦/- ધરવખરી ખરીદવા કુલ રૂ.૨,૫૦,૦૦૦/- ની સહાય આપવામાં આવશે.
- (૨૯) અનુસૂચિત જાતિની પુખ્ત વયની બે કન્યાના લગ્નપ્રસંગે કુંવરબાઈના મામેરાની યોજના હેઠળ રૂ.૧૨,૦૦૦/- ની સહાય આપવામાં આવે છે.
- (૩૦) સાત ફેરા સમૂહ લગ્ન યોજના અનુસૂચિત જાતિના કુટુંબો સામાજિક સુધારાના ભાગ રૂપે સમૂહ લગ્નમાં જોડાય તે હેતુસર સમૂહ લગ્નમાં જોડાનાર પ્રત્યેક યુગલને યુગલ દીઠ રૂ.૧૨,૦૦૦/- ની સહાય તથા સંસ્થાને યુગલદીઠ ચુકવવામાં આવતા રૂ.૩૦૦૦/- પ્રમાણે વધુમાં વધુ રૂ.૭૫,૦૦૦/- આપવામાં આવે છે.
- (૩૧) સામાજિક બહિષ્કાર કે કુદરતી આફતના સમયમાં અનુસૂચિત જાતિની વ્યક્તિઓને મદદરૂપ થવા રોજના રૂ.૧૫ લેખે કુટુંબની દરેક વ્યક્તિને છ માસ સુધી અથવા તો બહિષ્કારનો સમય પૂરો થાય ત્યાં સુધી બંનેમાંથી જે ઓછું હોય તેટલા સમય માટે સહાય આપવામાં આવે છે. તેમજ ઢોર દીઠ દૈનિક રૂ.૬/- લેખે ધાસચારા માટે સહાય આપવામાં આવે છે.
- (૩૨) અસ્પૃશ્યતા નિવારણ માટે ત્રણ એકમ (અમદાવાદ, રાજકોટ અને વડોદરા) અને ૩૩ સધન ઘટકો કાર્યરત છે. અનુસૂચિત જાતિના ઇસમો પર થતા અત્યાચારના નિવારણ હેતુ અત્યાચાર અધિનિયમ ૧૯૮૯ના અસરકારક અમલ માટે અત્યાચારોનો ભોગ બનતી વ્યક્તિઓ તથા કેસના સાક્ષીઓના ગુન્હાની ન્યાયિક કાર્યવાહી દરમિયાન ઉપસ્થિત રહેવા માટે પ્રવાસભથ્થું અને નિર્વાહભથ્થું રૂ.૨૦૦/- પ્રત્યેક દિવસ માટે ચુકવવાની જોગવાઈ છે.
- (૩૩) અનુસૂચિત જાતિ ઉપર અત્યાચારના પ્રસંગે મૃત્યુવેળાએ રૂ.૮.૨૫ લાખની સહાય આપવામાં આવે છે. ૧૦૦ ટકા અશક્તતા હોય તો પણ રૂ.૮.૨૫ લાખની સહાય આપવામાં આવે છે. ૫૧ થી ૯૯ ટકા અશક્તતા હોય તો રૂ.૪.૫૦ લાખ અને ૫૦ ટકા કરતા ઓછી અશક્તતા હોય તો રૂ.૨.૫૦ લાખ સહાય આપવામાં આવે છે. એવી જ રીતે શારીરિક ઇજા-નુકશાનની સહાયમાં રૂ.૧.૦૦ લાખ અને બળાત્કારના કિસ્સામાં રૂ.૫.૦૦ લાખ સહાય આપવામાં આવે છે.
- (૩૪) સફાઈ કામદારો માટે જુથ વીમા યોજના ગુજરાત સફાઈ કામદાર નિગમ મારફતે અમલમાં છે.
- (૩૫) અસ્પૃશ્યતા નિવારણની દિશામાં કાયદો અને સમજાવટથી બંને રીતે કામગીરી થાય છે. અસ્પૃશ્યતા નિવારણ માટે નાગરિક હક્ક સંરક્ષણ અધિનિયમ ૧૯૫૫ અને ૧૯૮૯ના અસરકારક અમલ માટે એક ખાસ સેલની રચના કરવામાં આવી છે. જેમાં અનુસૂચિત જાતિના લોકો ઉપર થતા અત્યાચારના કેસોમાં નાણાંકીય સહાય આપવાની યોજના અમલમાં છે.
- (૩૬) સ્ટેટ કન્ડીજન્સી પ્લાન હેઠળ અત્યાચારના બનાવોમાં જુદા-જુદા પ્રકારોની રાહતો આપવામાં આવે છે.
- (૩૭) અનુસૂચિત જાતિના કુટુંબોમાં વ્યક્તિના મરણ પ્રસંગે મરણોત્તરની અંતિમ ક્રિયા કરવા માટે રૂ.૫,૦૦૦/- ની સહાય આપવામાં આવે છે.
- (૩૮) અનુસૂચિત જાતિઓ માટે જાગરૂકતા કેન્દ્રો નાગરિક હક્ક સંરક્ષણ અધિનિયમ ૧૯૫૫ના ધારાનો અસરકારક અમલ થાય તે માટે ૨૫ જિલ્લાઓમાં માન્ય બીન સરકારી સંસ્થાઓને રૂ.૧૫૦૦૦/- સુધી અનુદાન આપવામાં આવે છે.
- (૩૯) અનુસૂચિત જાતિના યુવાનોને કર્મકાંડની તાલીમ, વેકેશન દરમિયાન ગાયત્રી શક્તિપીઠના સહયોગથી ગાંધીનગર, વડોદરા અને રાજકોટ ખાતે તાલિમવર્ગો ચલાવવામાં આવે છે.

- (૪૦) અનુસૂચિત જાતિના ધો.૧૨ પાસ થઇ આગળ અભ્યાસ અર્થે વિદ્યાર્થીઓને ટેબ્લેટની રકમ રીએમ્બર્સ કરી આપવામાં આવે છે.
- (૪૧) ધો-૧૨ વિજ્ઞાન પ્રવાહ પાસ કરી મેડીકલ એન્જીનીયરીંગ, પોલીટેકનીક, ગુજકેટ, જી.સેટ, પીએમટી અને સ્ટેટ અને નેટ ની પરીક્ષાની પૂર્વ તૈયારી માટે તેમજ સ્ટાફ સિલેક્શન કમિશન UPSC, LIC, IIM, NIFT, BANK રેલ્વે તેમજ કેંદ્ર સરકાર દ્વારા લેવાતી સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓની તૈયારી માટે વિદ્યાર્થીદીઠ રૂ.૨૦.૦૦૦/-ના ખર્ચે કોચીંગ પુરૂ પાડવાની યોજના દાખલ છે.
- (૪૨) અનુસૂચિત જાતિના જે વિદ્યાર્થીઓ UPSC પાસ કરે તો પ્રિલીમનરી પરીક્ષાની તૈયારી માટે રૂ.૨૫,૦૦૦/- અને મેઇન પરીક્ષા માટે રૂ.૨૫૦૦૦/- તથા અનુસૂચિત જાતિની કન્યાઓ હોય તો રૂ.૩૦,૦૦૦/- અને મેઇન પરીક્ષા માટે રૂ.૩૦,૦૦૦/-ની સહાય આપવામાં આવે છે. આખરી પસંદગી થયે યુવકોને રૂ.૫૧,૦૦૦/- અને યુવતીઓને રૂ.૬૧,૦૦૦/- આપવામાં આવે છે. આ યોજનાનો અમલ સ્પીષા મારફતે અમલ કરવામાં આવે છે.
- (૪૩) ટેલેન્ટ પુલ યોજના હેઠળ અનુ.જાતિના તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓને સહાય આપવાની યોજના અમલમાં છે.
- (૪૪) ગુજરાતની તમામ યુનિવર્સિટીમાં ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ચેર જગ્યા ઉભી કરવાની યોજના અમલમાં છે.

અનુસૂચિત જાતિ કલ્યાણ અંગે સને ૨૦૨૦-૨૧માં સિધ્ધ થયેલ અને ૨૦૨૧-૨૨ માં સિધ્ધ થનાર તથા ૨૦૨૨-૨૩ માટે નિયત કરેલ ભૌતિક લક્ષ્યાંકોની વિગતો નીચે પ્રમાણે છે.

ક્રમાંક	યોજનાનું નામ	સિધ્ધ થયેલ ભૌતિક લક્ષ્યાંકો ૨૦૨૦-૨૧	ભૌતિક લક્ષ્યાંકો ૨૦૨૧-૨૨ સુચિત	ભૌતિક લક્ષ્યાંકો ૨૦૨૨-૨૩ સૂચિત
	શિક્ષણ :-			
(૧)	પ્રિ.એસ.એસ.સી.અભ્યાસક્રમો શિષ્યવૃત્તિ (લાભ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા)	૧,૮૧,૯૦૫	૨,૨૩,૦૦૦	૨,૦૦,૦૦૦
(૨)	અસ્વચ્છ વ્યવસાયમાં રોકાયેલ મા-બાપના બાળકોને ખાસ શિષ્યવૃત્તિ	૨,૫૯,૨૭૮	૨,૪૦,૦૦૦	૨,૪૦,૦૦૦
(૩)	પોષ્ટ એસ.એસ.સી. અભ્યાસક્રમોમાં શિષ્યવૃત્તિ (લાભ મેળવનાર વિદ્યાર્થી તેમજ વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા)	૧,૨૨,૫૯૦	૧,૪૦,૦૦૦	૧,૪૦,૦૦૦
(૪)	બે જોડી ગણવેશ આપવાની યોજના (લાભ મેળવનારની સંખ્યા)	૩,૩૭,૬૬૮	૩,૩૩,૦૦૦	૩,૩૭,૦૦૦
(૫)	અતિ પછાત જાતિના વિદ્યાર્થીઓ માટે ખાસ શિષ્યવૃત્તિ	૪૯,૦૨૬	૬૦,૫૦૦	૫૦,૩૭૫
(૬)	છાત્રાલયો (ગ્રાન્ટ-ઇન-એઇડ)	૫૮૩	૫૮૭	૫૮૭
(૭)	ધો.૯ માં અભ્યાસ કરતી કન્યાઓને સાયકલ ભેટ (સરસ્વતી સાધના યોજના)	૧૮,૬૫૦	૨૧,૦૦૦	૨૦,૦૦૦
(૮)	સરકારી છાત્રાલયો	૮૦	૮૦	૮૦
(૯)	આદર્શ નિવાસી શાળાઓ	૨૮	૨૮	૨૮
(૧૦)	આશ્રમશાળા (ગ્રાન્ટ-ઇન-એઇડ)	૮૮	૮૮	૮૮
	આર્થિક ઉત્કર્ષ			
(૧૧)	માનવ ગરીમા યોજના ગૃહ ઉઘોગ ધંધા માટે નાણાંકીય સહાય, ખેતીની જમીન ખરીદવા સહાય. (લાભ મેળવનાર વ્યક્તિઓની સંખ્યા)	૧૫,૫૦૩	૧૩,૮૨૮	૧૯,૨૭૦
(૧૨)	મેડીકલ તથા કાયદાનાં સ્નાતકોને નાણાંકીય સહાય (લાભ મેળવનાર વ્યક્તિઓની સંખ્યા)	૪૭૨	૧૦૧૦	૨૧૫
(૧૩)	નાના વ્યવસાયકારોને દુકાન ખરીદવા લોન સહાય.	૪	૦	૧
	આરોગ્ય ગૃહ નિર્માણ અને અન્ય યોજનાઓ			
(૧૪)	મફત તબીબી સહાય (લાભ મેળવનાર વ્યક્તિઓની સંખ્યા)	૯૪૦૩	૩૭૨૭	૪૦૦૦
(૧૫)	ડૉ. આંબેડકર આવાસ યોજના વ્યક્તિગત મકાન સહાય (લાભ મેળવનાર લાભાર્થીઓની સંખ્યા)	૨૯૦૪	૩૭૫૦	૭૦૮૦
(૧૬)	ડૉ. સવિતા આંબેડકર આંતરજાતિય લગ્નનોને પ્રોત્સાહન (લાભ મેળવનાર લાભાર્થીઓની સંખ્યા)	૭૧૯	૮૦૦	૬૦૦
(૧૭)	વાલ્મિકી સફાઇ કામદારો માટે મકાન સહાય	૯૧૦	૧૧૭૧	૧૫૦૦
(૧૮)	કુંવરબાઇના મામેરાની યોજના (લાભ મેળવનાર લાભાર્થીઓની સંખ્યા)	૪૮૦૧	૮૦૦૦	૮૫૦૦
(૨૯)	સાત ફેરા સમૂહલગ્ન	૧૧૬	૧૭૭૦	૧૦૦૦

પત્રક - ૬

કાર્યક્રમ અને પ્રવૃત્તિનું વર્ગીકરણ

નાણાકીય જરૂરિયાત

માંગણી નં - ૯૫, મુખ્ય સદર : અનુસૂચિત જાતિઓ, અનુસૂચિત આદિજાતિઓ અને અન્ય પછાત વર્ગોનું કલ્યાણ

પેટા સદર-૦૧, અનુસૂચિત જાતિઓનું કલ્યાણ

(રૂ. લાખમાં)

ક્રમ	ગૌણ સદર	૨૦૨૦-૨૧ નો હિસાબ		૨૦૨૧-૨૨ ની જોગવાઈ		૨૦૨૧-૨૨ ની સુધારેલ જોગવાઈ		બજેટ ૨૦૨૨-૨૩			
		મહેસુલ	મૂડી	મહેસુલ	મૂડી	મહેસુલ	મૂડી	ચાલુ બાબતો	નવી બાબતો	સ્થાયી ખર્ચ	કૂલ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૧	૦૦૧ નિર્દેશ અને વહીવટ	૩૪૮૧.૨૨	૦.૦૦	૪૭૩૭.૮૦	૦.૦૦	૩૮૮૧.૨૪	૦.૦૦	૨૦૧૫.૦૨	૧૬૩.૮૦	૧૫૨૪.૭૮	૩૭૦૩.૬૦
૨	૧૦૨ આર્થિક વિકાસ	૨૬૦૨.૮૦	૦.૦૦	૨૮૫૮.૦૦	૦.૦૦	૨૮૫૮.૦૦	૦.૦૦	૩૮૫૦.૦૧	૦.૦૦	૦.૦૦	૩૮૫૦.૦૧
૩	૧૯૦ જાહેર ક્ષેત્રને નાણાકીય સહાય	૮૪૦.૦૦	૦.૦૦	૧૨૦૮.૫૫	૦.૦૦	૮૫૩.૫૫	૦.૦૦	૧૦૦૮.૫૫	૦.૦૦	૦.૦૦	૧૦૦૮.૫૫
૪	૨૭૭ શિક્ષણ	૪૬૪૮૭.૬૨	૦.૦૦	૬૪૬૫૬.૬૦	૦.૦૦	૫૮૦૪૬.૮૪	૦.૦૦	૨૪૫૧૧.૮૨	૦.૦૦	૧૪૧૭.૬૨	૨૫૮૨૮.૫૪
૫	૨૮૨ આરોગ્ય	૩૫૦.૦૦	૦.૦૦	૪૦૦.૦૦	૦.૦૦	૪૦૦.૦૦	૦.૦૦	૪૦૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૪૦૦.૦૦
૬	૨૮૩ આવાસન	૫૪૮૬.૦૦	૦.૦૦	૪૫૦૦.૮૦	૦.૦૦	૫૨૫૦.૦૦	૦.૦૦	૭૬૬૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૭૬૬૦.૦૦
૭	૭૮૯ ખાસ અંગણુત યોજના માટે કેન્દ્રિય સહાય	૦.૦૦		૦.૦૦		૦.૦૦		૪૮૮૫૦.૦૨	૦.૦૦	૦.૦૦	૪૮૮૫૦.૦૨
૭	૭૯૩ ખાસ કેન્દ્રીયસહાય	૩૦૮૩.૧૦	૦.૦૦	૧૦૦૧.૦૦	૦.૦૦	૧૭૦૧.૦૦	૦.૦૦	૧૦૦૦.૦૧	૦.૦૦	૦.૦૦	૧૦૦૦.૦૧
૮	૮૦૦ અન્ય ખર્ચ	૪૬૨૦.૭૩	૦.૦૦	૬૮૮૨.૦૦	૦.૦૦	૬૦૭૨.૦૦	૦.૦૦	૨૧૭૭.૬૫	૦.૦૦	૦.૦૦	૨૧૭૭.૬૫
	સરવાળો ૧ થી ૮	૬૬૮૮૧.૬૭	૦.૦૦	૮૬૩૫૫.૭૫	૦.૦૦	૭૮૧૭૩.૭૩	૦.૦૦	૮૨૪૭૩.૧૮	૧૬૩.૮૦	૨૮૪૨.૪૦	૮૫૫૭૮.૩૮
૯	મુખ્યસદર-૨૨૫૧	૧૦૮.૮૮	૦.૦૦	૩૦૨.૦૦	૦.૦૦	૧૪૦.૦૦	૦.૦૦	૧૦૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૧૦૦.૦૦
૧૦	મુખ્યસદર-૪૨૨૫	૦.૦૦	૨૭૫૪.૮૬	૦.૦૦	૮૮૧૮.૮૫	૦.૦૦	૪૮૨૦.૦૦	૭૧૮૨.૭૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૭૧૮૨.૭૦
૧૧	મુખ્યસદર-૬૨૨૫	૦.૦૦	૬૧૨૫.૦૭	૦.૦૦	૬૫૮૦.૦૦	૦.૦૦	૬૫૦૩.૦૦	૪૦૬૧.૩૭	૨૫૦૦.૦૦	૦.૦૦	૬૫૬૧.૩૭
	સરવાળો ૯ થી ૧૧	૧૦૮.૮૮	૮૮૮૦.૦૩	૩૦૨.૦૦	૧૬૩૮૮.૮૫	૧૪૦.૦૦	૧૧૪૨૩.૦૦	૧૧૩૫૪.૦૭	૨૫૦૦.૦૦	૦.૦૦	૧૩૮૫૪.૦૭
	કુલ	૬૭૧૦૧.૫૫	૮૮૮૦.૦૩	૮૬૬૫૭.૭૫	૧૬૩૮૮.૮૫	૭૮૩૧૩.૭૩	૧૧૪૨૩.૦૦	૧૦૩૮૨૭.૨૫	૨૬૬૩.૮૦	૨૮૪૨.૪૦	૧૦૮૪૩૩.૪૫

ભાગ-૪
નાણાંકીય જરૂરિયાતની સમજૂતિ

૧. વહીવટ અને નિર્દેશ:

આ કાર્યક્રમને મહેસૂલ અને મૂડી હેઠળ આવરી લઇને વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ માટે રૂ.૩૭૪૭.૨૯ લાખની નિર્દેશ અને વહીવટ માટે જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

આ અંદાજપત્રમાં ખાસ કરીને અધિકારીઓના પગાર, મહેકમ, મોંઘવારી ભથ્થાં, મુસાફરી ભથ્થાં, કચેરી ખર્ચ, રેન્ટ અને ટેક્સ, જાહેરાતો, બિન સરકારી સભ્યોનાં ભથ્થાં, અનુસૂચિત જાતિ માટે કરવામાં આવતી પ્રવૃત્તિમાં રોકાયેલ પ્રચારકો માટે સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓને ગ્રાન્ટ-ઇન-એઇડ વગેરે ખર્ચનો સમાવેશ થાય છે.

નિયામકશ્રી, અનુસૂચિત કલ્યાણ ખાતામાં મહેકમ નીચે મુજબ છે.

મહેકમ :-

ક્રમ	મહેકમની સમીક્ષા	૦૧/૧૨/૨૦૨૧ની સ્થિતિએ(સંખ્યા)
૧.	રાજ્ય પત્રિત મહેકમ	૧૨૨
૨.	બિન રાજ્ય પત્રિત મહેકમ	૧૫૬૨
કુલ:-		૧૬૮૪

મહેસૂલ મૂડી અને કેન્દ્ર પુરસ્કૃત યોજનાઓ

(૧) શિક્ષણ :-

૧. શિષ્યવૃત્તિ અને પૂર્વ મેટ્રિક શિક્ષણ માટે પ્રોત્સાહનો :-

- ❖ અનુસૂચિત જાતિના ધો.૧ થી ૮ કુમાર/કન્યા રૂ. ૫૦૦ વાર્ષિક, ધો. ૯ થી ૧૦ કુમાર/કન્યા રૂ.૭૫૦ વાર્ષિક, ધો.૬ થી ૧૦ની કન્યા (વિદ્યાર્થીનીઓને) રૂ. ૭૫૦ વાર્ષિક ને બદલે વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ થી ધો.૧ થી ૮ કુમાર/કન્યા રૂ.૭૫૦/- વાર્ષિક, ધો. ૯ થી ૧૦ કુમાર/કન્યા રૂ.૧૦૦૦/- વાર્ષિક, ધો.૬ થી ૧૦ની કન્યા (વિદ્યાર્થીનીઓને) રૂ.૧૦૦૦/- વાર્ષિક આવકમર્યાદા ધ્યાને લીધા સિવાય શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવે છે.
- ❖ ધો-૯માં અભ્યાસ કરતી કન્યાઓને સાયકલ આપવામાં આવે છે.
- ❖ ધો-૧ થી ૮ના વિદ્યાર્થીઓને ત્રણ જોડી ગણવેશ માટે રૂ.૬૦૦/- થી વધારી રૂ.૮૦૦/- વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩થી આપવામાં આવશે.
- ❖ અનુસૂચિત જાતિઓ પૈકી સૌથી વધારે પછાત એવા વાલ્મિકી, હાડી, સેનવા, નાડીયા, તૂરી, ગુરુ-બ્રાહ્મણ, વણકર સાધુ, અનુ.જાતિના દલિત બાવા, તુરી-બારોટ, તીરગર-તીરબંદા, થોરી, માતંગના ધોરણ ૧ થી ૮માં ભણતાં બાળકોને ખાસ દરે વાર્ષિક રૂ.૭૫૦/- અને ધો.૯ થી ૧૦ માં રૂ.૧૦૦૦/-માં વધારી ધોરણ-૧ થી ૮ રૂ.૧૦૦૦/- અને ધોરણ-૯ થી ૧૦ માં રૂ.૧૫૦૦/- વાર્ષિક શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવશે.
- ❖ ટેલેન્ટ પુલ યોજના - તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓને સહાય આપવાની યોજના અમલમાં છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં આ યોજના હેઠળ રૂ.૩૯૦૬.૯૮ લાખનો ખર્ચ થયેલ છે. વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૪૩૪૫.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ રૂ.૫૬૪૫.૨૫ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

૨. અતિપછાત માટે શિષ્યવૃત્તિ અને પૂર્વ મેટ્રિક શિક્ષણ માટે પ્રોત્સાહનો:-

સ્વછતાના સાથે જોડાયેલા વ્યક્તિઓના બાળકોને પ્રિ.મેટ્રિક સ્કોલરશીપ આપવાની કેન્દ્ર સરકારશ્રીની યોજના હેઠળ ધો.૧થી૧૦માં ૩ સ્કોલરને રૂ.૨૨૫ અને હોસ્ટેલરને રૂ.૭૦૦ સુધીની શિષ્યવૃત્તિ ૧૦ માસ માટે આપવામાં આવે છે. ઉપરાંત હોસ્ટેલરને એડહોક રૂ.૧૦૦૦ અને ૩ સ્કોલરને એડહોક રૂ.૭૫૦ વાર્ષિક આપવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૭૮૯૧.૧૬ લાખનો ખર્ચ થયેલ છે. વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ ના વર્ષમાં રૂ.૭૨૦૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ છે. તેની સામે વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ માં રૂ. ૭૨૦૦.૦૧ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

૩. ભારત સરકારની પ્રિ-મેટ્રિક શિષ્યવૃત્તિ ધો.-૯ અને ૧૦

- ❖ ધોરણ ૯ - ૧૦ના અનુ.જાતિના વિદ્યાર્થીઓને ભારત સરકારની શિષ્યવૃત્તિમાં, વિદ્યાર્થી આગલા ધોરણમાં પાસ હોવા જોઈએ. વાર્ષિક આવક મર્યાદા રૂ.૨.૦૦ લાખ છે. શિષ્યવૃત્તિનો દર ડેસ્કોલરને માસિક રૂ.૨૨૫/- લેખે ૧૦ માસ સુધી અને હોસ્ટેલર માસિક રૂ.૫૨૫/- લેખે ૧૦ માસ સુધી આપવામાં આવે છે, જ્યારે એડહોક ગ્રાન્ટ (વાર્ષિક) ડેસ્કોલરને રૂ.૭૫૦/- હોસ્ટેલરને રૂ.૧૦૦૦/- આપવામાં આવે છે.

આ યોજના હેઠળ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૧૬૯૩.૯૭ લાખના ખર્ચ સામે સને ૨૦૨૧-૨૨ના વર્ષમાં રૂ.૧૯૦૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ છે. વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ માટે રૂ.૧૮૦૦.૦૧ લાખની જોગવાઈ કરેલ છે.

૪. ભારત સરકારની પ્રિ-મેટ્રિક શિષ્યવૃત્તિ ધો.-૯ અને ૧૦

અનુ.જાતિના વિદ્યાર્થીઓ કે જેમણે છેલ્લી પરીક્ષા પાસ કરી હોય અને જેમના કુટુંબીજનોની વાર્ષિક આવક રૂ.૨,૫૦,૦૦૦ કરતા વધારે ન હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓને પોસ્ટ એસ.એસ.સી. સ્કોલરશીપમાં વાર્ષિક માસિક રૂ.૨૫૦૦/- થી રૂ.૧૩૫૦૦/- સુધી જુદા-જુદા ગ્રુપ પ્રમાણે આપવામાં આવે છે. આ યોજના હેઠળ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૨૪૯૩૧.૫૨ લાખના ખર્ચ સામે સને ૨૦૨૧-૨૨ના વર્ષમાં રૂ.૩૨૩૦૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ છે. વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ માટે રૂ.૩૫૫૦૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરેલ છે.

૫. સુબેદાર રામજી આંબેડકર છાત્રાલય / શ્રી જુગતરામ દવે આશ્રમશાળા યોજના:-

- ❖ હાલ રાજ્ય માં સ્વૈચ્છિક ગ્રાન્ટ ઇન એઇડથી ચાલતી અનુસૂચિત જાતિની ૫૮૭ હોસ્ટેલો છે. આ છાત્રાલયો, માધ્યમિક શિક્ષણ મળતું હોય તેવા વિસ્તારોમાં આવેલ છે. આ છાત્રાલયોમાં જરૂરિયાતમંદ અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓ કે જેઓ ગ્રામ્યવિસ્તારોમાંથી આવતા હોય અને જેમને માધ્યમિક શિક્ષણની સગવડ ન હોય તેવા છાત્રોને દાખલ કરવામાં આવે છે. શૈક્ષણિક વર્ષ દરમિયાન વિદ્યાર્થી દીઠ ૧૦ માસ માટે, માસિક રૂ.૧૫૦૦/- લેખે નિભાવ ગ્રાન્ટ આપવાનું ઠરાવેલ છે, જે વર્ષ-૨૦૨૨-૨૩ થી નિભાવ રૂ.૨૧૬૦/- લેખે આપવામાં આવશે. તેમજ મકાન-ભાડા, ગૃહપતિના પગાર, રસોઇયા, બિલ્ડીંગ રીપેરીંગ ખર્ચ વિ.માટે પણ ગ્રાન્ટ આપવામાં આવે છે.
- ❖ સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ દ્વારા રાજ્ય માં અનુસૂચિત જાતિઓ માટે ૮૮ આશ્રમશાળાઓ ચલાવવામાં આવે છે. જેમાં વિદ્યાર્થી દીઠ રૂ.૧૫૦૦/- માસિક લેખે નિભાવલક્ષ્ય ૧૦ માસ માટે આપવામાં આવે છે. જે વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩થી નિભાવ રૂ.૨૧૬૦/- લેખે આપવામાં આવશે. વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૩૪૫૩.૯૩ લાખનો ખર્ચ કરેલ છે. જ્યારે વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૭૦૯૨.૦૦ લાખની જોગવાઈ સામે વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩માં રૂ.૯૭૭૭.૧૫ લાખની જોગવાઈ કરેલ છે.

૬. સરકારી છાત્રાલયો/મામા સાહેબ ફડકે આદર્શ નિવાસી શાળા :-

- ❖ કોલેજમાં ભણતાં વિદ્યાર્થીઓ માટે રાજ્ય માં કુલ ૮૦ સરકારી છાત્રાલયો છે. આ યોજના હેઠળ આ છાત્રાલયોમાં વિદ્યાર્થીઓને રહેવાની-જમવાની તેમજ અન્ય સગવડતાઓ જેવી કે પુસ્તકાલય, રમત-ગમતો તેમજ દવાઓની સુવિધાઓ આપવામાં આવે છે. તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓને ઉત્તેજન આપવા માટે અને તેઓ શૈક્ષણિક તેજસ્વીતા પ્રાપ્ત કરે તે માટે રાજ્ય સરકારે અનુસૂચિત જાતિઓ માટે નિવાસી શાળાઓ શરૂ કરેલ છે. હાલમાં ૨૮ નિવાસી શાળાઓ છે. ૨૮ આદર્શ નિવાસી શાળાઓમાં ડિઝિટલ ક્લાસરૂમ માટે રૂ.૫.૦૦ લાખની મર્યાદામાં કીટ આપવા નવી બાબત સુચવવામાં આવેલ છે.
- ❖ સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ જે હોસ્ટેલો ચલાવે છે. તેઓને હોસ્ટેલોના મકાન બાંધકામ માટે કુલ ખર્ચના ૯૦ ટકા લેખે ૪.૦૦ લાખની મર્યાદાને ધ્યાનમાં લઈને ગ્રાન્ટ આપવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૩૫૫૩.૦૨ લાખ ખર્ચ થયેલ છે. વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૫૮૫૮.૪૯ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. તેની સામે વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ માં રૂ.૪૫૧૨.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

૭. પોસ્ટ મેટ્રિક શિક્ષણ માટે પ્રોત્સાહનો. (ભોજન બિલ, સાધન સહાય)

- ❖ પોષ્ટ-મેટ્રિક શિક્ષણને પાત્ર હોય અને કોલેજ માન્ય છાત્રાલયમાં રહેતા વિદ્યાર્થીઓને કુડબીલ સહાય માસિક રૂ.૧૫૦૦/- લેખે ૧૦ માસ માટે સહાય આપવામાં આવે છે.
- ❖ મેડીકલ, એન્જીનીયરીંગ, ડીપ્લોમામાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓને પ્રથમ વર્ષે જ (એકવખત) મેડીકલના વિદ્યાર્થીઓને રૂ.૧૦,૦૦૦/- એન્જીનીયરીંગના વિદ્યાર્થીઓને રૂ.૫૦૦૦/- ને બદલે વર્ષ-૨૦૨૨-૨૩થી રૂ.૮૦૦૦/- આપવામાં આવશે. અને ડીપ્લોમાના વિદ્યાર્થીઓને રૂ.૩૦૦૦/- અભ્યાસ માટે જરૂરી સાધનો ખરીદવાની સહાય આપવાની યોજના અમલમાં છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં આ યોજના માટે રૂ.૨૮૩.૮૬ લાખનો ખર્ચ કરેલ છે. જ્યારે વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૧૦૦૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે અને વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩માં રૂ.૧૦૬૨.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરેલ છે.

૮. ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે વિદેશ જવા ડૉ.આંબેડકર લોન:-

- ❖ અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓને અભ્યાસક્રમની સવલત દેશમાં ઉપલબ્ધ નથી તેવા પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ કે રીસર્ચ જેવા અભ્યાસ માટે પરદેશમાં જઈ અભ્યાસ કરવાના હેતુસર રૂ.૧૫.૦૦ લાખ સુધીની લોન ૪ ટકા વ્યાજ દરે આપવાની યોજના છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં વિદ્યાર્થીઓને લાભ રૂ.૪૦૦૦.૦૦ લાખનો ખર્ચ કરીને લાભ આપેલ છે. જ્યારે વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ માં રૂ.૪૦૦૦.૦૦ લાખની નાણાંકીય જોગવાઈ કરેલ છે. તેની સામે વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ માં રૂ.૪૦૦૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરેલ છે.

૯. પાયલોટની તાલીમ માટે લોન

- ❖ રૂ.૨૫.૦૦ લાખની લોન ૪% વ્યાજ દરે આપવામાં આવે છે. વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માં રૂ.૨૫.૦૦ લાખનો ખર્ચ કરી વિદ્યાર્થીઓને લાભ અપાયો છે. વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ માં રૂ.૫૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરેલ છે. તેની સામે ૨૦૨૨-૨૩ માં રૂ.૫૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરેલ છે.

(૨) આર્થિક ઉત્કર્ષ:-

૧. રોજગારી અને આવકના સ્ત્રોત ઉભા કરવા આર્થિક ઉત્થાન યોજના:-

- ❖ નાના સ્વરોજગારીમાં રોકાયેલા ઇસમો જેવા કે શાકભાજી વાળા, હાથલારી વાળા, ફેરીયાઓ, જૂના વાસણો કપડાં વેચવાવાળા વગેરેને રોજગારી માટે ૧૯૯૬-૯૭ના વર્ષથી માનવ ગરીમા યોજના શરૂ કરવામાં આવેલ છે. આ યોજના હેઠળ લાભાર્થીઓને ધંધા/વ્યવસાયના સાધનો આપવામાં આવે છે.
- ❖ કાયદાના ધંધામાં સ્થાયી થવા માટે કાયદા સ્નાતકોને રૂ.૫૦૦૦/ સહાય અને રૂ.૭૦૦૦/ વ્યાજ મુક્ત લોન આપવામાં આવે છે. તથા તબીબી સ્નાતકોને રૂ.૨૫,૦૦૦/ સહાય અને રૂ.૨,૦૦,૦૦૦ લોન આપવામાં આવે છે.
- ❖ સફાઈ કામદારોને માથે મેલું ઉપાડવાની પ્રથા નાબુદ કરવાના અભિગમ રૂપે આ લોકોને બીજા ધંધામાં પુનઃસ્થાપન કરવા માટે પ્લાન યોજના અમલમાં છે. સફાઈ કામદારોને તેમના અસ્વચ્છ વ્યવસાયમાંથી મુક્તિ આપવા માટે પંડિત દીનદયાળ ઉપાધ્યાય અંત્યોદય સ્વચ્છતા બજાર (સેનેટરીમાર્ટ) યોજના હેઠળ રાજ્યમાં સેનેટરી માર્ટ સને ૨૦૦૧ થી શરૂ કરવામાં આવેલ છે. ગુજરાત સફાઈ કામદાર વિકાસ નિગમ દ્વારા સફાઈ કામદારના પુનઃસ્થાપન માટે કરવામાં આવતી પ્રવૃત્તિઓમાં નાણાંકીય મદદ કરવા માટે ૨૦૨૦-૨૧ માં રૂ.૧૩૬૦.૦૦ લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો હતો. ૨૦૨૧-૨૨ માં રૂ.૨૫૩.૫૫ લાખની જોગવાઈ કરેલ છે. ૨૦૨૨-૨૩ માં રૂ.૨૫૩.૫૫ લાખની જોગવાઈ કરી છે.

૨. ગુજરાત અનુસૂચિત જાતિ વિકાસ નિગમ.

- ❖ આ નિગમ સંપૂર્ણ રીતે રાજ્ય સરકાર ધ્વારા ચાલે છે. જેનું ધ્યેય અનુ.જાતિઓની વ્યક્તિઓને બેન્કેબલ યોજનાઓ હેઠળ લોન-સહાય આપી ગરીબી રેખાથી ઉપર લાવી તેમનું જીવન-ધોરણ ઉંચું લાવવાનું છે. આ

નિગમને સને ૧૯૭૯ થી ભારતીય કંપની ધારા ૧૯૫૬ હેઠળ નોંધીને સ્વાયત્ત સંસ્થા બનાવવામાં આવી છે. જેમાં રાજ્ય સરકારનો ફાળો ૫૧ ટકા છે. તેની સામે કેન્દ્ર સરકારનો ફાળો ૪૯ ટકા છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૪૮૦.૦૦ લાખનો ખર્ચ થયેલ છે. જ્યારે વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ માં રૂ.૬૦૫.૦૦ લાખની વહીવટી ગ્રાન્ટની જોગવાઈ કરેલ છે. વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩માં રૂ.૬૦૫.૦૦ લાખની વહીવટી ગ્રાંટ ઉપરાંત લોન ધિરાણ માટે પણ જોગવાઈ કરવામાં આવે છે.

૩. રોજગારી અને આવકના સ્ત્રોત ઉભા કરવા તાલીમ યોજના

- ❖ અનુસૂચિત જાતિના લાયકાતવાળા ઉમેદવારોને એરહોસ્ટેસ, ટ્રાવેલ અને હોસ્પિટાલિટી મેનેજમેન્ટની તાલીમ આપવામાં આવે છે.

સને ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૧૦૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે. જ્યારે ૨૦૨૨-૨૩માં રૂ.૦.૦૧ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

- ❖ અનુસૂચિત જાતિના શિક્ષિત બેરોજગારોને હાઇસ્કીલની તાલીમ રહેવા-જમવાની સગવડ સાથે આપવામાં આવે છે. જે દ્વારા નોકરીની તકો પુરી પાડવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૩૮૬.૯૨ લાખનો ખર્ચ થયેલ છે. વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ માં રૂ.૧૦૦૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી. વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ માં રૂ.૧૦૦૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરી છે.

(૩) આરોગ્ય ગૃહ નિર્માણ અને અન્ય યોજનાઓ:-

૧. આરોગ્ય તબીબી યોજના:

આ યોજના હેઠળ ટી.બી. જેવા ગંભીર કેસ માટે માસિક રૂ.૫૦૦/-દર્દ મટે ત્યાં સુધી અને કેન્સર જેવા જીવલેણ રોગ માટે રૂ.૧૦૦૦/- દર મહિને દર્દ મટે ત્યાં સુધી આપવામાં આવે છે. રક્તપિત્ત માટે માસિક રૂ.૮૦૦/- દર્દ મટે ત્યાં સુધી, પ્રસુતિના કેસોમાં રૂ.૫૦૦/-કેસ દીઠ આપવામાં આવે છે. આ યોજનાનો અમલ હાલ આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગ દ્વારા કરવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માં રૂ.૩૫૦.૦૦ લાખનો ખર્ચ કરેલ છે. સને ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૩૫૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ સામે સને ૨૦૨૨-૨૩ માં રૂ.૩૫૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

૨. ડૉ.આંબેડકર આવાસ યોજના

અનુસૂચિત જાતિમાં સમાવિષ્ટ કુટુંબોને કે જેઓ પાસે રહેવા લાયક ઘર/મકાન ન હોય, પોતાનું જર્જરિત મકાન ધરાવતા હોય, પોતાનો ખુલ્લો પ્લોટ હોય તેવા ઇસમોને વ્યક્તિગત ધોરણે મકાન બાંધવા માટે શહેરી વિસ્તારમાં રૂ.૧,૨૦,૦૦૦/- અને ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રૂ.૧,૨૦,૦૦૦/- સહાય ઉપરાંત ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં મનરેગા યોજના હેઠળ ૯૦ દિવસની બિનકુશળ રોજગારીના રૂ.૨૦,૧૬૦/- તેમજ સ્વચ્છ ભારત મિશન હેઠળ ટોયલેટ બ્લોક માટે રૂ.૧૨,૦૦૦/- સહાય એમ મળી કુલ રૂ.૧,૫૨,૧૬૦/- સહાય આપવામાં આવે છે. આ યોજનામાં વાર્ષિક આવક મર્યાદા ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રૂ.૧,૨૦,૦૦૦/- અને શહેરી વિસ્તારમાં રૂ.૧,૫૦,૦૦૦/- છે. અતિપછાત જાતિ માટે આવકમર્યાદા નથી.

સને ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૫૪૦૬.૪૦ લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો હતો. સને ૨૦૨૧-૨૨ માં રૂ.૪૫૦૦.૮૦ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ માં રૂ.૭૬૬૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

૩. સામાજિક અને સશક્તિકરણ. (કુંવરબાઈના મામેરૂ, માઇ રમાબાઇ સાત ફેરા સમૂહ લઝન, સમાજ શિક્ષણ શિબીરો).

- ❖ અનુસૂચિત જાતિ અને સવર્ણ હિન્દુ વચ્ચે ડૉ. સવિતા આંબેડકર આંતરજાતિય લઝન સહાય યોજના હેઠળ આંતરજાતિય લઝનોને પ્રોત્સાહન માટે રૂ.૫૦.૦૦૦/- ના રાષ્ટ્રીય બચતપત્રો અને રૂ.૫૦,૦૦૦/- ધરવખરી ખરીદવા કુલ રૂ.૧,૦૦,૦૦૦/- ની સહાય આપવામાં આવે છે, જેમાં વર્ષ- ૨૦૨૨-૨૩થી રૂ.૧,૨૫,૦૦૦/-ના રાષ્ટ્રીય બચતપત્રો અને રૂ.૧,૨૫,૦૦૦/- ધરવખરી ખરીદવા કુલ રૂ.૨,૫૦,૦૦૦/- ની સહાય આપવામાં આવશે. વાર્ષિક આવકમર્યાદા નથી.

- ❖ અનુસૂચિત જાતિની પુખ્ત વયની બે કન્યાના લગ્ન પ્રસંગે કુંવરબાઇના મામેરાની યોજના હેઠળ રૂ.૧૨,૦૦૦/- ની સહાય આપવામાં આવે છે. આ યોજનામાં વાર્ષિક આવકમર્યાદા ગ્રામ્યવિસ્તારમાં રૂ.૧.૨૦ લાખ અને શહેરી વિસ્તારમાં રૂ.૧.૫૦ લાખ છે.
- ❖ અનુસૂચિત જાતિના કુટુંબો સામાજિક સુધારાના ભાગ રૂપે સમૂહ લગ્નમાં જોડાય તે હેતુસર સમૂહ લગ્નમાં જોડાનાર પ્રત્યેક યુગલને યુગલ દીઠ રૂ.૧૨,૦૦૦/- ની સહાય તથા સમૂહ લગ્નોનું આયોજન કરનાર સંસ્થાને યુગલ દીઠ રૂ.૩૦૦૦/- ની સહાય વધુમાં વધુ રૂ.૭૫,૦૦૦/- આપવાનું ઠરાવેલ છે.
- ❖ માહિતી, શિક્ષણ અને પ્રચાર/પ્રસાર (આઇ.ઇ.સી) યોજનાઓની માહિતી અને પ્રચારના હેતુ માટે ખાસ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

સને ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૧૭૧૯.૮૨ લાખનો ખર્ચ થયેલ છે. ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૨૪૫૭.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરેલ હતી. જેની સામે ૨૦૨૨-૨૩માં રૂ.૨૬૭૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરેલ છે.

૪. અંત્યેષ્ટી માટે સહાય (સત્યવાદી રાજા હરીશચંદ્ર મરણોત્તર સહાય) :-

અનુસૂચિત જાતિનાં નબળી આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા કુટુંબોમાં મરણ પ્રસંગે અંતિમક્રિયા કરવા માટે કેટલીકવાર નાણાં ધિરનાર પાસેથી નાણાં લેવાના પ્રસંગ ઉપસ્થિત થતા હોય છે. આથી આવા ગરીબ કુટુંબોને સહાયરૂપ થવા માટે આવા પ્રસંગે રૂ.૫૦૦૦/- સહાય આપવામાં આવે છે.

સને ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૪૪૧.૧૫ લાખનો ખર્ચ થયેલ છે. જ્યારે ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૬૫૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ માં રૂ.૬૫૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

૫. નાગરીક એકમ :-

અસ્પૃશ્યતા નિવારણની દિશામાં કાયદો અને સમજાવટ બંને રીતે કામગીરી થાય છે. અસ્પૃશ્યતાના ગુના માટે નાગરીક હક્ક રક્ષણ અધિનિયમ ૧૯૫૫ અમલમાં છે. જ્યારે પ્રચાર અને સમજાવટ માટે કાર્ય શિબિરો, વર્કશોપ સાધુસંત સંમેલનો, અસ્પૃશ્યતા નિવારણ સપ્તાહની ઉજવણી, પોસ્ટરો, પુસ્તિકા વગેરે ધ્વારા લોકમાનસ ઘડવામાં આવે છે. નાગરીક હક્ક રક્ષણ અધિનિયમ ૧૯૫૫ તથા અનુસૂચિત જાતિઓ અને જનજાતિઓ પર થતા અત્યાચાર નિવારણ અધિનિયમ ૧૯૮૯ના અસરકારક અમલ માટે સમાજ કલ્યાણ ખાતામાં એક ખાસ સેલની રચના કરવામાં આવી છે. વિભાગીય કક્ષાએ ત્રણ તકેદારી એકમો અમદાવાદ, વડોદરા અને રાજકોટ ખાતે કાર્યરત છે. ૨૬ અસ્પૃશ્યતા નિવારણ સંઘન ઘટકોમાં ૨૬ મદદનીશ સમાજ કલ્યાણ અધિકારી ફરજ બજાવે છે.

અનુસૂચિત જાતિઓ પર થતા અત્યાચારના બનાવોમાં નીચે મુજબ આર્થિક સહાય ગુનાના પ્રકાર અને કલમો મુજબ પાત્રતાના આધારે આપવામાં આવે છે.

ક્રમ	વિગત		સહાય
	ખૂન/મૃત્યુ	કમાઉ/ બિન કમાઉ	રૂ. ૮.૨૫ લાખ
	કાયમી અશક્તતા	૧૦૦ ટકા અશક્તતા	રૂ. ૮.૨૫ લાખ
		૫૧-૯૯ ટકા અશક્તતા ઓછી	રૂ. ૪.૫૦ લાખ
		૫૦ ટકાથી ઓછી અશક્તતા	રૂ. ૨.૫૦ લાખ
	ગેંગરેપ		રૂ. ૮.૨૫ લાખ
	બળાત્કાર		રૂ. ૫.૦૦ લાખ
	ઇજા		રૂ.૧.૦૦ લાખ

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૨૬૪૪.૫૭ લાખનો ખર્ચ કરેલ છે. જ્યારે વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૨૮૦૦.૦૦ લાખની નાણાંકીય જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. જ્યારે ૨૦૨૨-૨૩માં રૂ.૩૦૫૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરેલ છે.

૬. અત્યાચાર ભોગ બનેલ માટે પુનર્વસન આકસ્મિક યોજના:-

નાગરીક હકક રક્ષણ અધિનિયમ, ૧૯૫૫ અને અનુસૂચિત જાતિ, જનજાતિ પરના અત્યાચાર નિવારણ અધિનિયમ ૧૯૮૮ના અસરકારક અમલ માટે અને અસરગ્રસ્તોને સમયસર નાણાંકીય સહાય નુકશાનના પ્રમાણમાં મળી શકે તે માટે રાજ્ય સરકારે કન્ટીજન્સી પ્લાન તૈયાર કરેલ છે. આ યોજના માટે કેન્દ્ર પુરસ્કૃત યોજના હેઠળ સહાય મેળવવામાં આવે છે. આ યોજનામાં અનુસૂચિત જાતિ કલ્યાણ ખાતાએથી, જિલ્લા, તાલુકા કક્ષા સુધી વહીવટી તંત્રને સંગીન કરવામાં આવશે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૩૯.૬૩ લાખનો ખર્ચ કરેલ છે. વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૫૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. જ્યારે વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩માં રૂ.૬૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરેલ છે.

૭. ડૉ.આંબેડકર ભવન

ભારતના બંધારણના ઘડવૈયા અને 'ભારતરત્ન' ડૉ.બાબાસાહેબ આંબેડકરની સ્મૃતિમાં જિલ્લા મથકોએ આંબેડકર ભવનો બાંધવામાં આવે છે. અત્યાર સુધીમાં કુલ ૨૪ જિલ્લાઓમાં ભવનોના બાંધકામ પૂર્ણ કરવામાં આવ્યા છે. વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૧૪૮.૫૧ લાખનો ખર્ચ કરેલ છે વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૧૬૮૫.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. જ્યારે વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ માં રૂ.૪૫૭.૬૫ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

સને ૨૦૨૨-૨૩ની નિયામકશ્રી, અનુસૂચિત જાતિ કલ્યાણ કચેરીની
મંજૂર આવેલ નવી બાબતોની યાદી

ક્રમ	યોજનાનું નામ	૨૦૨૧-૨૨ માં સૂચિત ફેરફાર	નાણાંકિય જરૂરિયાત (રૂ/- લાખમાં)
1.	SCW-૨૩ બધી કક્ષાઓ વહીવટી તંત્રને સંગીન બનાવવું	➤ ડેવલપર Net Tecnology 03 જગ્યા (માસિક ફીક્સ પગાર રૂ.૩૫,૦૦૦*૧૨ માસ*૦૨ જગ્યા =રૂ.૮.૪૦ લાખ) ➤ ડેવલપર Net Tecnology 0૨ જગ્યા (માસિક ફીક્સ પગાર રૂ.૪૫,૦૦૦*૧૨ માસ*૦૧ જગ્યા =રૂ.૫.૪૦ લાખ) ➤ રૂ.૧૩.૮૦લાખ)	૧૩.૮૦
2.	SCW-૨૩ બીસીકે- ૬૬ બધી કક્ષાઓ વહીવટી તંત્રને સંગીન બનાવવું	વડી કચેરી ખાતે રીનોવેશન કરાવવા બાબત. રૂ.૧૫૦.૦૦લાખ	૧૫૦.૦૦
3.	SCW-૩૬ આર્થિક ઉત્કર્ષ માટે નિગમો ધ્વારા લોન	➤ ગુજરાત અનુસૂચિત જાતિ વિકાસ નિગમ, ગાંધીનગર રૂ.૧૦૦૦.૦૦લાખ ➤ ગુજરાત સફાઈ કામદાર વિકાસ નિગમ, ગાંધીનગર રૂ.૧૦૦૦.૦૦લાખ ➤ ડૉ.આંબેડકર અંત્યોદય વિકાસ નિગમ, ગાંધીનગર રૂ.૫૦૦.૦૦લાખ	૨૫૦૦.૦૦
		કુલ	૨૬૬૩.૮૦

નિયામકશ્રી, વિકસતી જાતિ કલ્યાણ કચેરી

નિયામકશ્રી વિકસતી જાતિ કલ્યાણ

ભાગ-૧

પરિચય:-

ભારતના લોકકલ્યાણના હેતુલક્ષી બંધારણે તેના રાજનીતિના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતોમાં અને જોગવાઈઓમાં નાત-જાત અને ધર્મના ભેદભાવ વગર સૌને સમાન તક આપવાની અને સમાજના નબળા વર્ગોના વિકાસ માટે ખાસ માવજતની ગોઠવણ કરી છે. તેને અનુલક્ષીને પછાતવર્ગો, સામાજિક, શૈક્ષણિક અને આર્થિક રીતે અન્ય સમાજની હરોળમાં આવે તે માટે રાજ્યે પંચવર્ષીય યોજનાઓ દ્વારા અનેકવિધ પ્રયાસો હાથ ધરેલ છે. આ માટે અનેકવિધ યોજનાઓ અમલમાં મૂકી છે.

આ વર્ગોમાં શિક્ષણનો ફેલાવો થતાં રાજ્યની અન્ય નોકરીમાં તેમના માટે નિયત કરેલ ટકાવારી મુજબ ભરતી થતાં તેમનામાં આત્મવિશ્વાસ આવતો જાય છે. પછાત વર્ગોના સર્વાંગી વિકાસ માટે તેઓની આર્થિક નબળાઈ દૂર કરવી તે એક મહત્વની બંધારણીય જવાબદારી છે. ગ્રામ્ય ક્ષેત્રમાં પછાતવર્ગોની વસ્તીનો ઘણો મોટો સમુદાય ખેતમજૂરી ઉપર નભે છે. આથી તેઓનો આર્થિક ઉત્કર્ષ અને રહેઠાણો માટેના પુનઃનિર્માણ કરવાનું હાથ ધરેલ છે.

વસ્તી:- સામાજિક શૈક્ષણિક પછાતવર્ગમાં કુલ ૧૪૬ જાતિઓનો સમાવેશ થયેલ છે. જે કુલ વસ્તીના આશરે ૫૨ ટકા જેટલી થાય છે.

બક્ષી કમીશન:- ૧૯૭૨ના ઓગસ્ટ માસમાં સરકારશ્રીએ શ્રી એ.આર.બક્ષીના અધ્યક્ષપદ હેઠળ ગુજરાત હાઇકોર્ટના નિવૃત્ત ન્યાયાધીશના ઉચ્ચકક્ષાના કમીશનની નિમણૂક કરી હતી. આ કમીશને ૭૮ જાતિઓને સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત ગણવા ભલામણ કરી છે અને તે મુજબ આ ભલામણોનો તા. ૧-૪-૭૮ થી અમલ કરવામાં આવેલ છે. હાલમાં સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગની કુલ ૧૪૬ જાતિઓ માન્ય છે.

લઘુમતીઓ:- ગુજરાત રાજ્યમાં લઘુમતીઓ માટે ઉચ્ચકક્ષાની સલાહકાર સમિતિ નીમવામાં આવેલ હતી ત્યાર બાદ આ અંગે અસરકારક પગલા લેવા નવેમ્બર, ૧૯૭૯માં લઘુમતી બોર્ડની રચના કરવામાં આવી છે અને જેનું ગુજરાત અલ્પસંખ્યક નાણા અને વિકાસ નિગમમાં રૂપાંતર કરવામાં આવેલ છે. લઘુમતી કલ્યાણ માટે અલગ યોજનાઓ હાથ ઉપર લેવામાં આવેલ છે.

(૧) ધાર્મિક લઘુમતીઓ: મુસલમાન, ખ્રિસ્તી, બૌદ્ધ, પારસી અને શીખ અને જૈન.

(૨) ભાષાકીય લઘુમતી: ઉર્દૂ, મરાઠી અને સિંધી.

નવા આયોજન વ્યુહમાં સામાજિક ન્યાયની ઉચ્ચ અગ્રતા જોતા તમામ પછાતવર્ગોના વિકાસ અને કલ્યાણ માટે વધુ ધ્યાન આપવાની જરૂરીયાત વધુ અગત્યની બનેલી છે. સામાજિક સમાજ રચનાના નવ ઘડતરમાં પછાતવર્ગોના કલ્યાણ માટે દુર્લભ સેવી શકાય નહીં. સમાજના ભદ્રવર્ગમાં ઘર કરી બેઠેલી અસ્પૃશ્યતા અને ગરીબાઈમાં તેમજ અજ્ઞાનતામાં સબડતા પછાતવર્ગમાંથી આ બન્ને દુષણોને દૂર કરવા માટે તેમજ પછાતવર્ગના સર્વાંગી વિકાસ માટેના કાર્યક્રમોને અગ્રીમતા આપવામાં આવી છે.

પછાતવર્ગ કલ્યાણ યોજના મુખ્ય ચાર વિભાગોમાં વહેંચવામાં આવેલ છે.

૧. શિક્ષણ ૨. આર્થિક ઉત્કર્ષ ૩. આરોગ્ય, ગૃહનિર્માણ અને અન્ય યોજનાઓ ૪. વહિવટ અને નિર્દેશન

વિભાગવાર પ્રવૃત્તિઓ નીચે મુજબ છે.

(૧) શિક્ષણ:-

૧. શિક્ષણ ફી, પરિક્ષા ફી અને પ્રિ.એસ.એસ.સી અને પોસ્ટ એસ. એસ. સી. શિષ્યવૃત્તિ
૨. પછાતવર્ગના છાત્રાલયોને ગ્રાન્ટ ઇન એઇડ તથા સરકારી છાત્રાલયો.
૩. પ્રાથમિક શાળાના બાળકોને મફત બે જોડ ગણવેશ સહાય, સરકારી કોલેજમાં તબીબી અને ઇજનેરી વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓ માટે બુક બેન્ક, શિક્ષણની તકો પુરી પાડવા ખાસ પ્રોત્સાહક યોજના.
૪. મેડીકલ અને એન્જીનીયરીંગના વિદ્યાર્થીઓને મેડીકલ અને એન્જીનીયરીંગના સાધનો ખરીદવા નાણાંકીય સહાય.
૫. ધોરણ ૧૦ની પરીક્ષામાં, ધોરણ ૧૨ની પરીક્ષામાં દરેક પ્રવાહમાં પ્રથમ ક્રમમાં આવનારને ઇનામી યોજના.
૬. આશ્રમશાળાઓ, આદર્શ નિવાસી શાળાઓ, સરકારી છાત્રાલયો.
૭. ધોરણ ૯માં ભણતી સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગોની અને આર્થિક પછાતવર્ગોની કન્યાઓને સાયકલ સહાય આપવાની યોજના.
૮. વિદેશમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ અર્થે લોન.
૯. એમ.ફીલ અને પી.એચ.ડી.ના વિદ્યાર્થીઓને ફેલોશીપ.
૧૦. સ્વનિર્ભર કોલેજમાં વિચરતી-વિમુક્ત જાતિના વિદ્યાર્થીઓને શિષ્યવૃત્તિ.
૧૧. ધો. ૧૨માં ૭૦% કે તેથી વધુ ગુણ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓને વિના મૂલ્યે ટેબલેટ.
૧૨. ખ્યાતનામ સ્કૂલોમાં વિચરતી-વિમુક્ત જાતિના વિદ્યાર્થીઓને શિષ્યવૃત્તિ.
૧૩. અતિ પછાત, વધુ પછાત જાતિ અને વિચરતી-વિમુક્ત જાતિના ધો.૧૧-૧૨ વિજ્ઞાન પ્રવાહમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓને ખાનગી ટયુશન માટે સહાય.
૧૪. ધો.૧૦માં ૭૦% કે તેથી વધુ ગુણ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓને નીટ, જી, ગુજકેટની પ્રારંભિક પરીક્ષાની તૈયારી માટે કોચીંગ માટે પ્રોત્સાહક સહાય.

(૨) આર્થિક ઉત્કર્ષ:-

૧. નાના પાયાના ઉઘોગો, સ્વરોજગાર, વાંસકામ અને વંશપરંપરાગત ધંધા માટે સહાય.
૨. કાયદાના સ્નાતકોને/ મેડીકલ સ્નાતક-અનુસ્નાતકને નાણાંકીય સહાય.
૩. સીવણવર્ગો, કુટિર ઉઘોગો દ્વારા તાલીમ સહ ઉત્પાદન કેન્દ્ર ચલાવવા.
૪. આઇ. એ. એસ, આઇ.પી.એસ, સી.એ.,આઇ.સી. ડબલ્યુની તાલીમ માટે સ્ટાઇપેન્ડ, પૂર્વ પરીક્ષા તાલીમ કેન્દ્ર
૫. સામાજિક શૈક્ષણિક પછાતવર્ગ માટે ગુજરાત પછાતવર્ગ વિકાસ નિગમ તથા લઘુમતીઓ માટે લઘુમતી નિગમને નાણાંકીય સહાય.
૬. સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગના લેખકો - કવિઓને સાહિત્ય પ્રકાશન માટે નાણાકીય સહાય.
૭. કળા કૌશલ્યના સાધનો ખરીદવા નાણાંકીય સહાય.

(૩) આરોગ્ય, ગૃહ નિર્માણ અને અન્ય:

- ૧ વ્યક્તિગત રીતે મકાન સહાય
- ૨ સામાજિક શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગ અને આર્થિક પછાતવર્ગની કન્યાના લગ્ન પ્રસંગ મામેરા માટે નાણાકીય સહાય
- ૩ સાતફેરા સમૂહ લગ્ન પ્રસંગે નાણાકીય સહાય
- ૪ સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગના વિકાસને લગતી પ્રવૃત્તિઓ કરતી વ્યક્તિઓને રૂ.૧.૦૦ લાખનો પૂજ્ય રવિશંકર મહારાજ એવોર્ડ અને વિકાસને લગતી પ્રવૃત્તિઓ કરતી સ્વૈચ્છીક સંસ્થાને રૂ.૧.૦૦ લાખનો નાલંદા એવોર્ડ

(૪) નિર્દેશ અને વહીવટ:-

સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગો, આર્થિક પછાતવર્ગો, લઘુમતીઓ અને વિચરતી-વિમુક્ત જાતિઓનું કલ્યાણ અને તેઓના શૈક્ષણિક, આર્થિક અને સામાજિક વિકાસ માટેની પ્રવૃત્તિઓ વધારવી વિગેરે હેતુઓ બર લાવવા માટે રાજ્યમાં નિયામકશ્રી, વિકસતી જાતિ કલ્યાણની કચેરી કામ કરી રહી છે.

સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગો તથા આર્થિક રીતે પછાતવર્ગો, લઘુમતીઓ અને વિચરતી-વિમુક્ત જાતિઓના શૈક્ષણિક અને આર્થિક ઉત્કર્ષ માટેની યોજનાઓના અમલ માટે ખાતાના વડા, નિયામકશ્રીની કચેરીમાં સંયુક્ત નિયામકશ્રી, નાયબ નિયામકશ્રીઓ, સમાજકલ્યાણ અધિકારીઓ વગેરે કામ કરે છે. જ્યારે જીલ્લા કક્ષાએ દરેક જીલ્લામાં ૧ નાયબ નિયામકશ્રી અથવા જિલ્લા સમાજ કલ્યાણ અધિકારી અને મદદનીશ સમાજ કલ્યાણ અધિકારીઓ કામ કરી રહ્યા છે. જિલ્લા સમાજ કલ્યાણ અધિકારીઓ લઘુમતી કલ્યાણનું પણ કામ કરે છે.

સમગ્ર કામગીરીનું સંક્ષિપ્ત વિવરણ

નાણાંકીય:-

પછાતવર્ગ કલ્યાણ અંગે ૨૦૨૦-૨૧માં થયેલ ખર્ચ અને ૨૦૨૧-૨૨માં અને વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩માં કરેલ જોગવાઈની વિગત નીચે પ્રમાણે છે. આ યોજનામાં પ્લાન, નોન-પ્લાન અને કેન્દ્ર પુરસ્કૃત યોજનાની પ્રવૃત્તિઓનો સમાવેશ થાય છે.

(રૂ. લાખમાં)

ક્રમ	યોજનાનું નામ	ખર્ચ ૨૦૨૦ - ૨૦૨૧	જોગવાઈ ૨૦૨૧ - ૨૦૨૨	જોગવાઈ ૨૦૨૨-૨૦૨૩
૧	૨	૩	૪	૫
૧	શિક્ષણ	૮૦૧૬૦.૯૯	૯૯૧૯૩.૩૩	૧૨૯૪૭૨.૯૧
૨	આર્થિક વિકાસ	૫૩૦૧૫.૩૨	૬૨૫૧૬.૩૦	૬૪૪૭૬.૩૧
૩	આરોગ્ય ગૃહનિર્માણ અને અન્ય યોજનાઓ	૨૩૦૪૩.૩૮	૧૮૫૪૪.૦૯	૨૦૬૬૧.૯૫
૪	નિર્દેશ અને વહિવટ	૨૬૩૧.૧૫	૨૯૦૬.૦૯	૨૯૧૯.૮૦
	કુલ	૧૫૮૮૫૦.૮૪	૧૮૩૧૫૯.૮૧	૨૧૭૫૩૦.૯૭

રાજ્ય સરકાર દ્વારા પછાતવર્ગના ઉત્કર્ષ માટે લેવાયેલા કેટલાંક અગત્યના પગલાંની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

૧. પ્રિ.એસ.એસ.સી. અભ્યાસક્રમ માટે ધોરણ ૧ થી ૧૦માં રૂ.૭૫૦/- થી રૂ.૧૦૦૦/- સુધીની વાર્ષિક શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવે છે.
૨. પ્રાથમિક શિક્ષણ સુધીની શૈક્ષણિક સવલતો અંગેની આવક મર્યાદા રદ કરવામાં આવી છે.
૩. સહાયક અનુદાન મેળવતાં છાત્રાલય અને આશ્રમશાળાઓના બાળકોને માસિક રૂ.૨૧૬૦/- નિભાવ ભથ્થું આપવામાં આવેલ છે. મકાન બાંધકામ માટે રૂ.૪.૦૦ લાખ સુધી સહાય આપવામાં આવે છે.
૪. સામાજિક અને શૈક્ષણિક પછાતવર્ગ માટે ગુજરાત પછાતવર્ગ વિકાસ નિગમ, લઘુમતીઓ માટે ગુજરાત અલ્પસંખ્યક નાણા અને વિકાસ નિગમ અને રબારી ભરવાડ જાતિઓ માટે ગોપાલક વિકાસ નિગમની અને ઠાકોર અને કોળી જાતિઓ માટે ઠાકોર અને કોળી વિકાસ નિગમની તેમજ વિચરતી-વિમુક્ત જાતિઓ ગુજરાત વિચરતી-વિમુક્ત જાતિ વિકાસ નિગમ તેમજ બિન અનામત વર્ગો માટે ગુજરાત બિન અનામત શૈક્ષણિક અને આર્થિક વિકાસ નિગમની રચના કરવામાં આવી છે.
૫. પોસ્ટ એસ.એસ.સી. અભ્યાસક્રમમાં અપાતી શિષ્યવૃત્તિના દરોમાં તેમજ શિષ્યવૃત્તિ માટેની આવક મર્યાદામાં વધારો કરવામાં આવેલ છે. કન્યાઓ માટે આવક મર્યાદા અને બીજી શરતો હળવી કરવામાં આવેલ છે.
૬. મેડીકલ, એન્જિનીયરીંગમાં ભણતા વિકસતી જાતિનાં વિદ્યાર્થીઓને માસિક રૂ.૧૫૦૦/- ભોજનબીલ રાહત આપવામાં આવે છે.
૭. મેડીકલ તેમજ આયુર્વેદ અભ્યાસક્રમમાં સ્નાતક થયેલા પછાત વર્ગના ઉમેદવારોને સ્વતંત્ર વ્યવસાય શરૂ કરવા માટે રૂ.૬૫,૦૦૦/- પૈકી, રૂ.૨૫,૦૦૦/- સહાય અને રૂ.૪૦,૦૦૦/- ૪ ટકાના દરે લોન આપવાની યોજના અમલમાં છે. તદ્દઉપરાંત એમ.એસ./એમ.ડીના ડોક્ટરોને કલીનીકના વ્યવસાય માટે માર્જીનમની લોન ૪% ના દરે આપવામાં આવે છે. તેમાં રૂ. ૭,૫૦૦/- સહાય આપવામાં આવે છે.
૮. સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગો માટે ૩૩ નિવાસી શાળા શરૂ કરવામાં આવેલ છે.

૯. સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગને એસ.એસ.સી. પછીના અભ્યાસક્રમના લાભો આપવા આવક મર્યાદા ગ્રામ્ય વિસ્તાર માટે રૂ.૧,૨૦,૦૦૦/- અને શહેરી વિસ્તાર માટે રૂ.૧,૫૦,૦૦૦/ વાર્ષિક કરવામાં આવી છે.
(બ) કન્યાઓને પોસ્ટ મેટ્રીક શિષ્યવૃત્તિના લાભ આવકની મર્યાદા ધ્યાનમાં લીધા સિવાય આપવામાં આવે છે.
૧૦. સામાજિક શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગ જાહેર થયેલ જાતિઓના તમામ બાળકોને તેમજ લઘુમતિ કોમોના ધોરણ ૧ થી ૮માં ભણતા બાળકો માટે રૂ.૮૦૦/- ની ગણવેશ સહાય આપવાની યોજના અમલમાં છે.
૧૧. સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગોના છાત્રાલયો અને આશ્રમશાળાની માન્ય સંખ્યાના ૨૫% સુધી પ્રવેશ માટે જગ્યાઓ અનામત રાખવા ઠરાવેલ છે.
૧૨. સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગના તબીબી સ્નાતકોને રૂ. ૪૦,૦૦૦/- લોન તથા રૂ.૨૫,૦૦૦/- સહાય અને કાયદાના સ્નાતકોને રૂ.૭,૦૦૦/- લોન અને રૂ.૫,૦૦૦/- સહાય આપવામાં આવે છે.
૧૩. વિકસતી જાતિના યુવાનોને આઇ.એ.એસ/આઇ.પી.એસની તાલીમ માટે માસિક રૂ.૧૦૦૦/- સ્ટાઇપેન્ડ આપવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત પુસ્તકો ખરીદવા માટે રૂ.૫૦૦/- આપવામાં આવે છે.
૧૪. માનવ ગરીબા યોજના જેમાં સ્વરોજગારમાં રોકાયેલ પછાતવર્ગના લાભાર્થીઓને સાધન સહાય આપવામાં આવે છે.
૧૫. સિવણવર્ગના સ્ટાઇપેન્ડના માસિક રૂ.૨૫૦/- આપવામાં આવે છે. તેમજ રૂ.૬,૦૦૦/-ની મર્યાદામાં સિલાઇ મશીન ખરીદવા સહાય આપવામાં આવે છે.
૧૬. સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગોની જાતિઓને વ્યક્તિગત ધોરણે મકાન માટે રૂ.૧.૨૦ લાખ સુધીની સહાય આપવામાં આવે છે. આવી યોજનાઓનો લાભ સમાન દરે આર્થિક રીતે પછાત વર્ગોને આપવા જરૂરી જોગવાઈ કરેલ છે.
૧૭. વિકસતી જાતિના વિદ્યાર્થીઓ માટે ધોરણ ૧૦ અને ધોરણ ૧૨ની પરીક્ષામાં પ્રથમ ૧ થી ૩ ક્રમમાં પાસ થનારને રૂ.૩૧,૦૦૦/- થી રૂ.૧૧,૦૦૦/- સુધી ઇનામ આપવાની યોજના અમલમાં છે.
૧૮. સ્વનિર્ભર કોલેજમાં વિચરતી-વિમુક્ત જાતિના વિદ્યાર્થીઓને પોસ્ટ એસ.એસ.સી.ના અભ્યાસક્રમો માટે રૂ.૫૦,૦૦૦/- શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવે છે.
૧૯. સામાજિક અને શૈક્ષણિક તેમજ આર્થિક રીતે પછાતવર્ગની કન્યાઓને લગ્ન પ્રસંગે સરકારશ્રી તરફથી કુંવરબાઇના મામેરાની યોજના હેઠળ રૂ.૧૨,૦૦૦/- સહાય આપવામાં આવે છે.
૨૦. સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગના સમુહલગ્નમાં જોડાનાર યુગલને યુગલદીઠ રૂ.૧૨,૦૦૦/-અને લગ્ન આયોજક સંસ્થાને યુગલદીઠ રૂ.૩,૦૦૦/ સહાય આપવામાં આવે છે.
૨૧. સા.શૈ.પ.વ.ના લેખકો- કવિઓને સાહિત્ય પ્રકાશન માટે રૂ.૧૦,૦૦૦/ સહાય આપવામાં આવે છે.
૨૨. સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગના લોકોને કળા, કૌશલ્યના સાધનો ખરીદવા રૂ.૫,૦૦૦/- સહાય આપવામાં આવે છે.
૨૩. સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગોના વિકાસ માટે કલ્યાણકારી પ્રવૃત્તિઓ કરતી વ્યક્તિઓને રૂ.૧.૦૦/- લાખનો પૂજ્ય રવિશંકર મહારાજ એવોર્ડ આપવામાં આવે છે.
૨૪. સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગના લોકોને વિકાસ માટે કલ્યાણકારી પ્રવૃત્તિઓ કરતી સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓને રૂ.૧.૦૦/- લાખનો નાલંદા એવોર્ડ આપવામાં આવે છે.
૨૫. ધો. ૧૨માં ૭૦% કે તેથી વધુ ગુણ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓને ટેબલેટ સહાય આપવામાં આવે છે.
૨૬. ખ્યાતનામ સ્કૂલોમાં વિચરતી-વિમુક્ત જાતિના વિદ્યાર્થીઓને શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવે છે.
૨૭. અતિ પછાત, વધુ પછાત જાતિ અને વિચરતી-વિમુક્ત જાતિના ધો.૧૧-૧૨ વિજ્ઞાન પ્રવાહમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓને ખાનગી ટયુશન માટે સહાય આપવામાં આવે છે.
૨૮. ધો.૧૦માં ૭૦% કે તેથી વધુ ગુણ મેળવનાર સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગોના વિદ્યાર્થીઓને નીટ, જી, ગુજકેટની પ્રારંભિક પરીક્ષાની તૈયારી માટે કોચીંગ માટે રૂ.૨૦,૦૦૦/- પ્રોત્સાહક સહાય આપવામાં આવે છે.

પછાતવર્ગ કલ્યાણ અંગે થયેલ કામગીરી અંગે વર્ષ ૨૦૨૦-૨૦૨૧ માં સિદ્ધ કરેલ તથા વર્ષ ૨૦૨૧-૨૦૨૨ અને ૨૦૨૨-૨૦૨૩ના વર્ષ માટે નિયત કરેલ ભૌતિક લક્ષ્યાંકોની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

ક્રમ	યોજનાનું નામ	સિધ્ધ થયેલ ભૌતિક લક્ષ્યાંક ૨૦૨૦ - ૨૦૨૧	(સુચિત ભૌતિક લક્ષ્યાંકો) ૨૦૨૧ - ૨૦૨૨ ૨૦૨૨-૨૦૨૩	
		૩	૪	૫
૧	સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગનું કલ્યાણ:			
૧	પરીક્ષા ફી પ્રિ.એસ.એસ.સી. અભ્યાસક્રમમાં શિષ્યવૃત્તિ	૨૫,૦૩,૧૭૩	૨૪,૨૫,૦૦૦	૨૪,૭૫,૦૦૦
૨	ધંધાકીય અભ્યાસક્રમમાં શિષ્યવૃત્તિ	૨૪,૫૬૩	૩૧,૨૫૦	૩૨,૦૦૦
૩	મફત ગણવેશ યોજના	૨૧,૭૧,૦૪૭	૨૦,૦૦,૦૦૦	૨૦,૨૫,૦૦૦
૪	નવા છાત્રાલયો	૭૭૦ છાત્રાલયનો નિભાવ	૭૬૮ છાત્રાલયનો નિભાવ	૭૭૦ છાત્રાલયનો નિભાવ
૫	વ્યક્તિગત મકાન સહાય	૧૮૪૦૧	૯,૦૦૦	૧૨,૦૦૦
૬	પૂર્વ પરિક્ષા તાલીમ કેન્દ્ર	જુનાનો નિભાવ	જુનાનો નિભાવ	જુનાનો નિભાવ
૭	મહિલા સિવણ વર્ગો	જુનાનો નિભાવ	જુનાનો નિભાવ	જુનાનો નિભાવ
૮	નાના ઉદ્યોગ ધંધા	૧૪,૪૪૪	૨૪,૦૦૦	૨૪,૦૦૦
૯	મામેરા માટે સહાય	૨૦,૪૬૭	૨૦,૦૦૦	૨૦,૦૦૦
૨	આર્થિક રીતે પછાતવર્ગોનું કલ્યાણ			
૧	પરીક્ષા ફી પ્રી એસ.એસ.સી અભ્યાસ ક્રમમાં શિષ્યવૃત્તિ	૫,૬૩,૬૯૮	૫,૦૦,૦૦૦	૫,૨૫,૦૦૦
૨	ધંધાકીય અભ્યાસક્રમોમાં શિષ્યવૃત્તિ	૫૩૧૧	૬૨૫૦	૬૩૦૦
૩	ગૃહ ઉદ્યોગ ધંધા માટે સહાય	૧૨૦૨	૧૮૬૭	૨૦૦૦
૪	મફત કપડાની યોજના	૪,૮૫,૧૯૪	૪,૦૦,૦૦૦	૪,૦૦,૦૦૦
૫	મામેરા માટે સહાય	૬૧૩૭	૫,૦૦૦	૫,૦૦૦

૩	લઘુમતિઓનું કલ્યાણ:			
૧	પરિક્ષા ફી પ્રી એસ.એસ.સી. અભ્યાસક્રમમાં શિષ્યવૃત્તિ	૩,૫૩,૬૩૦	૪,૨૫,૦૦૦	૪,૨૫,૦૦૦
૨	ધંધાકીય અભ્યાસક્રમોમાં શિષ્યવૃત્તિ	૬૨૦	૧૦૪૨	૧૦૫૦
૪	ગૃહઉદ્યોગ ધંધા માટે સહાય	૩	૧૦૦૦	૧૦૦૦
૫	મફત ગણવેશ યોજના	૩,૧૮,૩૮૮	૩,૭૫,૦૦૦	૩,૭૫,૦૦૦
૪	વિચરતી વિમુક્ત જાતિનું કલ્યાણ:			
૧	પ્રી એસ.એસ.સી. અભ્યાસક્રમમાં શિષ્યવૃત્તિ	૪,૭૮,૦૦૭	૫,૦૦,૦૦૦	૫,૦૦,૦૦૦
૨	મફત ગણવેશ	૪,૭૭,૭૨૬	૪,૭૫,૦૦૦	૪,૭૫,૦૦૦
૩	સ્વરોજગારી માટે સહાય	૧૬૭૭	૧૦૦૦	૧૦૦૦
૪	મકાન સહાય	૨૭૨૫	૧૦૦૦	૧૦૦૦
૫	સ્વનિર્ભર કોલેજમાં શિષ્યવૃત્તિ	૪૩૪૪	૪૫૦૦	૪૭૦૦

પત્રક-ક

કાર્યક્રમ અને પ્રવૃત્તિનું વર્ગીકરણ

નાણાકીય જરૂરિયાત

માંગણી નં - ૯૨, મુખ્ય સદર : અનુસંચિત જાતિઓ, અનુસંચિત આદિજાતિઓ, અન્ય પછાત વર્ગો અને લઘુમતિઓનું કલ્યાણ

(રૂ. લાખમાં)

ક્રમ	ગૌણ સદર	૨૦૨૦-૨૧નો હિસાબ		૨૦૨૧-૨૨ની જોગવાઈ		૨૦૨૧-૨૨ની સુધારેલ જોગવાઈ		૨૦૨૨-૨૩ની બજેટ જોગવાઈ			
		મહેસૂલી	મૂડી	મહેસૂલી	મૂડી	મહેસૂલી	મૂડી	ચાલુ બાબતો	નવી બાબત	સ્થાયી ખર્ચ	કૂલ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૧	૦૦૧ નિર્દેશ અને વહીવટ	૨૫૭૮.૨૧	૦.૦૦	૨૭૫૬.૦૮	૦.૦૦	૨૫૨૮.૦૮	૦.૦૦	૧૬૧૮.૦૦	૨૩.૫૦	૧૧૭૮.૩૦	૨૮૧૮.૮૦
૨	૧૦૧ વિમુક્ત અને અસ્થાયી જાતિનું કલ્યાણ	૧૦૫૩૮.૮૮	૦.૦૦	૧૦૪૫૭.૮૪	૦.૦૦	૧૧૭૩૦.૮૪	૦.૦૦	૧૩૭૮૬.૮૧	૦.૦૦	૨૪૫.૩૫	૧૪૦૪૨.૧૬
૩	૧૦૨ આર્થિક વિકાસ	૨૪૪૩.૩૬	૦.૦૦	૪૧૧૭.૮૬	૦.૦૦	૩૮૬૪.૮૬	૦.૦૦	૫૨૭૮.૮૩	૦.૦૦	૮.૦૬	૫૨૮૭.૮૮
૪	૧૯૦ જાહેર ક્ષેત્રને નાણાકીય સહાય	૬૫૮.૦૦	૦.૦૦	૮૨૦.૦૦	૦.૦૦	૬૬૫.૦૦	૦.૦૦	૮૪૫.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૮૪૫.૦૦
૫	૨૭૭ શિક્ષણ	૬૭૦૫૮.૫૧	૦.૦૦	૮૪૪૬૭.૫૮	૦.૦૦	૮૧૨૦૫.૫૮	૦.૦૦	૧૦૮૭૮૦.૭૮	૦.૦૦	૨૬૪૮.૮૩	૧૧૨૪૩૮.૬૨
૬	૨૮૨ આરોગ્ય	૧૮૦૦.૦૦	૦.૦૦	૧૭૦૦.૦૦	૦.૦૦	૧૭૦૦.૦૦	૦.૦૦	૧૮૦૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૧૮૦૦.૦૦
૭	૨૮૩ આવાસન	૧૩૨૪૧.૫૫	૦.૦૦	૮૦૦૦.૦૦	૦.૦૦	૧૧૬૨૨.૦૦	૦.૦૦	૧૦૮૫૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૧૦૮૫૦.૦૦
૮	૮૦૦ અન્ય ખર્ચ	૫૮૫૭.૫૬	૦.૦૦	૬૧૨૨.૦૦	૦.૦૦	૩૮૩૮.૦૦	૦.૦૦	૪૫૮૨.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૪૫૮૨.૦૦
	સરવાળો ૧ થી ૮	૧૦૪૨૭૭.૧૮	૦.૦૦	૧૧૮૪૪૧.૫૭	૦.૦૦	૧૧૭૩૫૬.૫૭	૦.૦૦	૧૪૮૮૦૦.૮૮	૨૩.૫૦	૪૨૩૧.૮૬	૧૫૨૮૭૬.૪૭
૯	માંગણી ક્રમાંક : ૯૧ મુ.સ. ૨૨૫૧	૫૦.૪૮	૦.૦૦	૧૫૦.૦૦	૦.૦૦	૨૧૩.૦૦	૦.૦૦	૧૦૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૧૦૦.૦૦
૧૦	માંગણી ક્રમાંક : ૮૪ માર્ગ અને મકાન	૦.૦૦	૮૬૫.૧૨	૦.૦૦	૩૨૦૦.૦૦	૦.૦૦	૧૨૦૦.૦૦	૨૧૨૦.૮૮	૧૭.૫૧	૦.૦૦	૨૧૩૮.૪૦
૧૧	મુખ્ય સદર - ૪૨૨૫	૦.૦૦	૧૦૦.૦૦	૦.૦૦	૧૧૦૧.૦૦	૦.૦૦	૧૦૬૦.૦૦	૧૧૦૧.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૧૧૦૧.૦૦
૧૨	મુખ્ય સદર - ૬૨૨૫	૦.૦૦	૫૨૧૮૬.૦૦	૦.૦૦	૫૮૦૨૦.૧૫	૦.૦૦	૫૩૮૪૫.૧૫	૫૩૫૩૦.૧૫	૭૫૦૦.૦૦	૦.૦૦	૬૧૦૩૦.૧૫
	સરવાળો ૯ થી ૧૨	૫૦.૪૮	૫૩૨૬૧.૧૨	૧૫૦.૦૦	૬૩૩૨૧.૧૫	૨૧૩.૦૦	૫૬૨૦૫.૧૫	૫૪૬૩૧.૧૫	૭૫૦૦.૦૦	૦.૦૦	૬૪૩૬૮.૫૫
	કૂલ સરવાળો	૧૦૪૩૨૭.૬૬	૫૩૨૬૧.૧૨	૧૧૮૫૮૧.૫૭	૬૩૩૨૧.૧૫	૧૧૭૫૬૮.૫૭	૫૬૨૦૫.૧૫	૨૦૩૫૩૨.૧૪	૭૫૨૩.૫૦	૪૨૩૧.૮૬	૨૧૭૨૪૬.૦૨

ભાગ - ૪

નાણાંકીય જરૂરિયાતની સમજૂતી

૧. નિર્દેશ અને વહીવટ

આ કાર્યક્રમ હેઠળ વર્ષ ૨૦૨૨-૨૦૨૩ માટે રૂ.૨૭૯૬.૩૦ લાખની નિર્દેશ અને વહીવટ માટે જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

આ સદરે ખાસ કરીને અધિકારીઓના પગાર, મહેકમ, મોઘવારી ભથ્થા, કચેરી ખર્ચ, રેન્ટ અને ટેક્ષ, જાહેરાતો, બીન સરકારી સભ્યોના ભથ્થા, પછાતવર્ગના ઉત્કર્ષ માટે કરવામાં આવતી પ્રવૃત્તિમાં રોકાયેલ પ્રચારકો માટે સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓને સહાયક અનુદાન વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

મહેકમ

ક્રમ	મહેકમની સંખ્યા	૧-૧૦-૨૦૨૧ની સ્થિતિએ.
૧	રાજ્યપત્રિત મહેકમ	૮૦
૨	બિનરાજ્યપત્રિત મહેકમ	૧૩૩૭
	કુલ	૧૪૧૭

શૈક્ષણિક યોજનાઓ

૧. અન્ય પછાતવર્ગો, લઘુમતિઓ અને વિચરતી-વિમુક્ત જાતિના પ્રાથમિક કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓને શૈક્ષણિક પ્રોત્સાહન:-

૧. ધોરણ ૧ થી ૧૦માં અભ્યાસ કરતા સામાજિક શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગ, આર્થિક પછાતવર્ગ, લઘુમતિ તેમજ વિચરતી વિમુક્ત જાતિના વિદ્યાર્થીઓને ધોરણ ૧ થી ૮માં સરકારી શાળામાં રૂ.૭૫૦/- અને ધોરણ ૯ થી ૧૦માં રૂ.૧૦૦૦/- અને કન્યાઓને ધોરણ ૧ થી ૫માં વાર્ષિક રૂ.૭૫૦/- અને ધોરણ ૬ થી ૧૦માં વાર્ષિક રૂ.૧૦૦૦/- શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવે છે.
૨. સામાજિક શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગ, આર્થિક પછાતવર્ગ, લઘુમતી તેમજ વિચરતી અને વિમુક્ત જાતિના વિદ્યાર્થીઓ કે જેઓ ધોરણ ૧ થી ૮માં અભ્યાસ કરતા હોય તેઓને વાર્ષિક રૂ.૮૦૦ની ગણવેશ સહાય આપવામાં આવે છે.
૩. ધોરણ ૯માં અભ્યાસ કરતી સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગ અને આર્થિક પછાતવર્ગની કન્યાઓને વિના મૂલ્યે સાયકલ આપવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૪૯૧૩૭.૨૬/-લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો હતો. ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૪૮૫૮૫.૨૫/- લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી. જ્યારે ૨૦૨૨-૨૩માં રૂ.૭૦૮૦૦.૨૫/- લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

૨. અન્ય પછાત વર્ગોના પોસ્ટ એસ.એસ.સી પછીના વિદ્યાર્થીઓને શૈક્ષણિક પ્રોત્સાહન :-

- ❖ સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગની કન્યાઓ અને અતિ પછાત જાતિના વિદ્યાર્થીઓને એસ.એસ.સી પછીના તબીબી, ઈજનેરી વગેરે ડીગ્રી અને ડીપ્લોમા અભ્યાસક્રમો માટે ભારત સરકાર દ્વારા નકકી કરવામાં આવેલ જૂથ A થી E માટે રૂ.૫૦૦૦/- થી રૂ.૧૫૦૦/- ના વાર્ષિક દરે શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવે છે.

- ❖ સામાજિક અને શૈક્ષણિક પછાત વર્ગો, આર્થિક રીતે પછાત વર્ગો, વિચરતી વિમુક્ત જાતિઓના વિદ્યાર્થીઓને આઇ.ટી.આઇ ના અભ્યાસક્રમો માટે માસિક રૂ.૪૦૦/- સ્ટાઇપેન્ડ આપવામાં આવે છે.
- ❖ મેડીકલ અને એન્જીનીયરીંગમાં અભ્યાસ કરતા સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગના વિદ્યાર્થીઓને માસિક રૂ.૧૫૦૦/- ભોજનબીલ રાહત આપવામાં આવે છે.
- ❖ મેડીકલ અને એન્જીનીયરીંગના સાધનો ખરીદવા રૂ.૩૦૦૦/- થી રૂ.૧૦,૦૦૦/- સુધીની સહાય આપવામાં આવે છે.
- ❖ એમ.ફીલ ના અભ્યાસક્રમ માટે માસિક રૂ.૨૫૦૦/- અને પીએચડી માટે માસિક રૂ.૧૦,૦૦૦/- વૃત્તિકા આપવામાં આવે છે.
- ❖ વિચરતી-વિમુક્ત જાતિના સેલ્ફ ફાયનાન્સ કોલેજમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષણ ફી, ટ્યુશન ફી, રજીસ્ટ્રેશન ફી તેમજ શિષ્યવૃત્તિ માટે રૂ.૫૦,૦૦૦/- સુધીની સહાય આપવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૪૫૮૯.૯૦ લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો હતો. ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૭૦૬૯.૨૫ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી. જ્યારે ૨૦૨૨-૨૦૨૩માં રૂ.૯૩૭૩.૨૫ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

૩. ગ્રાન્ટ ઇન એઇડ છાત્રાલયો અને આશ્રમ શાળાઓ:-

૧. રાજ્યમાં સામાજિક શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગો અને વિચરતી વિમુક્ત જાતિઓના માધ્યમિક કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓ માટે ૭૭૧ ગ્રાન્ટ ઇન એઇડ છાત્રાલયો ચાલે છે. જેમાં વિદ્યાર્થીઓને વિના મુલ્યે રહેવા અને જમવાની સવલત આપવામાં આવે છે.
૨. રાજ્યમાં સામાજિક શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગો અને વિચરતી વિમુક્ત જાતિઓના પ્રાથમિક કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓ માટે ૧૮૭ ગ્રાન્ટ ઇન એઇડ આશ્રમશાળાઓ ચાલે છે. જેમાં વિદ્યાર્થીઓને વિના મુલ્યે રહેવા, જમવા અને ભણવાની સવલત આપવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૮૮૩૬.૬૫/- લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો હતો. ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૧૬૮૫૯.૨૫/- લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી. જ્યારે ૨૦૨૨-૨૦૨૩માં રૂ.૨૨૭૧૯.૪૬/- લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

૪. સરકારી છાત્રાલયો અને આદર્શ નિવાસી શાળાઓ:-

૧. ધોરણ ૧૧-૧૨ અને મેડીકલ, એન્જીનીયરીંગ તથા કોલેજોમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ માટે રાજ્યમાં કુલ ૬૮ છાત્રાલયો ચાલે છે. જેમાં વિદ્યાર્થીઓને વિના મુલ્યે રહેવા અને જમવાની સવલત આપવામાં આવે છે.
૨. ધો.૯ થી ૧૨ના અભ્યાસક્રમો માટે રાજ્યમાં ૩૩ આદર્શ નિવાસી શાળાઓ ચાલે છે. જેમાં વિદ્યાર્થીઓને વિના મુલ્યે રહેવા, જમવા અને ભણવાની સવલત આપવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૩૭૦૭.૭૬/- લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો હતો. વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૮૭૧૪.૫૮/- લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી. જ્યારે વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩માં રૂ.૭૧૭૬.૫૫ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

આર્થિક ઉત્કર્ષની યોજનાઓ

૫. સ્વરોજગારી માટે નાણાકીય સહાય :-

૧. સામાજિક શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગ તથા આર્થિક રીતે પછાતવર્ગ તથા લઘુમતિ જાતિના લોકોને એકમ દીઠ કુલ કિંમતના ૧/૩ ભાગ અથવા રૂ.૧૦,૦૦૦/-ની મર્યાદામાં રહીને સબસીડી પેટે મંજૂર કરવામાં આવે છે. જ્યારે

સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગની અતિ પછાતવર્ગની અતિ પછાત ૧૨ જાતિઓમાં એકમ દીઠ ૫૦ ટકા અને વધુમાં વધુ રૂ.૫૦૦૦/-ની મર્યાદામાં સબસીડી મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૨. માનવ ગરિમા યોજના અંતર્ગત સ્વરોજગારી માટે સાધન સહાય આપવામાં આવે છે.

૩. સામાજિક શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગોના કારીગરોને કલા કૌશલ્યના સાધનો ખરીદવા રૂ.૫૦૦૦/- સહાય આપવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૨૪૨૬.૩૧/- લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો હતો. વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૩૧૭૭.૮૦/- લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી. જ્યારે વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩માં રૂ.૩૦૬૯.૩૦/- લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

૬. કૌશલ્યવર્ધક વિકાસ તાલીમ:-

૧. ધો.૧૦માં ૭૦% કે તેથી વધુ ગુણ મેળવનાર સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગોના વિદ્યાર્થીઓને નીટ, જી, ગુજકેટની પ્રારંભિક પરીક્ષાની તૈયારી માટે કોચીંગ માટે રૂ.૨૦,૦૦૦/- પ્રોત્સાહક સહાય આપવામાં આવે છે.

૨. ધો.૧૦માં ૭૦% કે તેથી વધુ ગુણ મેળવનાર સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગોના વિદ્યાર્થીઓને આઇઆઇએમ, સેપ્ટ, એનએલયુની પ્રારંભિક પરીક્ષાની તૈયારી માટે કોચીંગ માટે રૂ.૨૦,૦૦૦/- પ્રોત્સાહક સહાય આપવામાં આવે છે.

૩. સામાજિક અને શૈક્ષણિક પછાત વર્ગ, લઘુમતી અને વિચરતી-વિમુક્ત જાતિની બહેનોને શિવણની તાલીમ માટે માસિક રૂ.૨૫૦/- વિચરતી-વિમુક્ત જાતિની બહેનોને માસિક રૂ.૩૫૦/- સ્ટાઇપેન્ડ અને સિલાઇ મશીન ખરીદવા રૂ.૬૦૦૦/- સહાય આપવામાં આવે છે.

૪. વિકસતી જાતિના ઉમેદવારો આઇ.એ.એસ./આઇ.પી.એસ.ની પરીક્ષામાં સફળતા પ્રાપ્ત કરી શકે તે માટે તેમને રૂ.૧૦૦૦/- સ્ટાઇપેન્ડ આપવામાં આવે છે. જ્યારે પુસ્તક ખરીદવા રૂ.૫૦૦/-ની સહાય એક જ વખત આપવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૯૫.૦૧/- લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો હતો. ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૧૦૩૫.૧૬/-લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી. જ્યારે ૨૦૨૨-૨૩માં રૂ.૧૩૧૩.૫૯/- લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

આરોગ્ય ગૃહ નિર્માણ અને અન્ય યોજનાઓ

૭. પંડિત દીન દયાળ ઉપાધ્યાય આવાસ યોજના :-

૧. સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત, આર્થિક પછાતવર્ગ અને વિચરતી-વિમુક્ત જાતિની વ્યક્તિઓને મકાન બાંધવા રૂ.૧,૨૦,૦૦૦/- સુધીની સહાય આપવામાં આવે છે.

આ યોજના હેઠળ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૧૫૦૬૯.૨૦/- લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો હતો. વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૧૦૪૦૦.૦૦/- લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી. જ્યારે વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩માં રૂ.૧૨૮૧૦.૦૦/- લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

૮. સામાજિક ઉત્થાન અને વિકાસ માટે નાણાકીય સહાય :-

૧. સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગ અને આર્થિક પછાતવર્ગની કન્યાને લગ્નપ્રસંગે મામેરાના ખર્ચને પહોંચી વળવા માટે રૂ.૧૨,૦૦૦/- નાણાકીય સહાય આપવામાં આવે છે.

૨. સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગના લોકો સામાજિક સુધારાના ભાગરૂપે સમુહ લગ્નમાં જોડાય તેને પ્રોત્સાહન આપવાના હેતુસર સમુહ લગ્નમાં જોડાયેલ પ્રત્યેક યુગલને યુગલ દીઠ રૂ.૧૨,૦૦૦/-ની સહાય આપવામાં આવે છે. લગ્ન આયોજક સંસ્થાને યુગલદીઠ રૂ.૩૦૦૦/- વધુમાં વધુ ૨૫ યુગલો માટે રૂ.૭૫,૦૦૦/- આપવામાં આવે છે.

૩. સામાજિક પરિવર્તન માટે અને ખાતાની યોજનાનો પ્રચાર અને જાણકારી માટે સામાજિક શિબિર યોજવાનું નક્કી કરેલ છે. જેનો ખર્ચ એક કેમ્પ દીઠ રૂ.૫૦૦૦/- અંદાજવામાં આવેલ છે.
- વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૩૦૬૯.૧૯/- લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો હતો. ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૩૭૧૭.૦૦/- લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી. જ્યારે ૨૦૨૨-૨૩માં રૂ.૩૯૧૭.૦૦/- લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.
૯. સામાજિક અને શૈક્ષણિક પછાત વર્ગોના મુકરર કરેલ તાલુકાઓ માટે ખાસ યોજના:-
૧. વર્ષ ૧૯૮૯-૯૦થી ખાસ પ્લાન હેઠળ સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગની ધનિષ્ઠ અને નોંધપાત્ર વસ્તી ધરાવતા ૧૩૫ તાલુકાઓમાં વ્યક્તિલક્ષી અને લાભાર્થીલક્ષી યોજનાઓ અમલમાં મુકવામાં આવી છે. આ યોજનાઓ જિલ્લા આયોજન મંડળ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવે છે. આ તાલુકાઓમાં પાયાની અને માળખાકીય સવલતો જેવી કે પીવાનું પાણી, એપ્રોચ રોડ, વિજળીકરણ, આશ્રમશાળાઓ, છાત્રાલયો, શિક્ષણ, આરોગ્ય પેટા કેન્દ્રો જેવી સવલતો પૂરી પાડવામાં આવી રહી છે.
- વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૬૭૫.૦૦/-લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો હતો. ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૪૦૫.૦૦/-લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી. જ્યારે ૨૦૨૨-૨૩માં રૂ.૬૭૫.૦૦/-લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.
૧૦. શૈક્ષણિક અને આર્થિક વિકાસ માટે લોન :-
૧. સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગ અને આર્થિક પછાતવર્ગના વિદ્યાર્થીઓને વિદેશમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે રૂ.૧૫.૦૦ લાખની ૪ ટકા વ્યાજના દરે લોન આપવામાં આવે છે.
૨. સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગોના ઉમેદવારોને કોમર્શીયલ પાયલોટની તાલીમ માટે રૂ.૨૫.૦૦ લાખની ૪ ટકા વ્યાજના દરે લોન આપવામાં આવે છે.
૩. કાયદાના વ્યવસાયમાં સ્થાયી થવા માટે કાયદા સ્નાતકોને રૂ.૫૦૦૦/- સહાય અને રૂ.૭૦૦૦/- વ્યાજ મુક્ત લોન આપવામાં આવે છે. તબીબી સ્નાતકોને રૂ.૨૫,૦૦૦/- સહાય અને રૂ.૪૦,૦૦૦/- ૪ ટકાના દરે લોન આપવામાં આવે છે.
- વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં રૂ.૨૫૪૫.૦૦/-લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો હતો. ૨૦૨૧-૨૨માં રૂ.૨૭૨૯.૦૦/- લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી. જ્યારે ૨૦૨૨-૨૩માં રૂ.૨૯૭૯.૦૦/-લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩માં રજુ થયેલ નવી બાબતની યાદી
(નિયામક, વિકસતી જાતિ કલ્યાણ)

ક્રમ	નવી બાબત	જાતિ	રકમ (રૂ.લાખમાં)
૧	ગુજરાત પછાત વર્ગ વિકાસ નિગમ, ગુજરાત અલ્પ સંખ્યક નાણાં અને વિકાસ નિગમ, ગુજરાત ગોપાલક વિકાસ નિગમ, ગુજરાત ઠાકોર અને કોળી વિકાસ નિગમ અને ગુજરાત વિચરતી વિમુક્ત જાતિ વિકાસ નિગમને રાજ્ય સરકારના ફંડમાંથી સીધા ધિરાણ માટે લોન	સા.શૈ.પ.વ	૭૫૦૦.૦૦
૨	આદર્શ નિવાસી શાળા(વિજા), કુમાર, રૈયાધાર, રાજકોટની કમ્પાઉન્ડ વોલ બનાવવા બાબત	સા.શૈ.પ.વ	૧૭.૫૧
૩	જાતિ પ્રમાણપત્ર ચકાસણી સેલ	સા.શૈ.પ.વ	૨૩.૫૦
		કુલ	૭૫૪૧.૦૧

નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષા કચેરી

નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષા

ભાગ-૧

પ્રસ્તાવના:-

સમાજ સુરક્ષા નિયામકની કચેરી, ગુજરાત રાજ્ય, મુખ્યત્વે અનાથ, નિરાધાર, ઉપેક્ષિત, ત્યજાયેલ બાળકો, વૃદ્ધો અને દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ જેવા સમાજના નબળા વર્ગોના કલ્યાણ માટે કામ કરે છે. સમાજ સુરક્ષા પ્રભાગ દ્વારા તેઓને સામાજિક કાયદાઓના માધ્યમથી રક્ષણ, આશ્રય, શિક્ષણ તથા વ્યવસાયિક તાલિમ જેવી સગવડો આપી સમાજના મુખ્ય પ્રવાહમાં ભેળવવામાં સહાય કરે છે. સંસ્થાકીય અને બિન સંસ્થાકીય સગવડો દ્વારા તેઓને તકો પુરી પાડી તેમના સંપૂર્ણ હકો ભોગવવા સુસજ્જ કરવામાં આવે છે.

નિયામકશ્રી, સમાજ સુરક્ષાની કચેરી દ્વારા થતી કામગીરી :-

સમાજ સુરક્ષા પ્રભાગની તમામ કલ્યાણકારી યોજનાઓની કામગીરી નીચે મુજબના ૧૦ પ્રકારના કાયદાની જોગવાઈ મુજબ અમલમાં છે.

૧. બાળલગ્ન પ્રતિબંધક અધિનિયમ-૨૦૦૬
૨. ગુનેગાર પરિવિક્ષા અધિનિયમ -૧૯૫૮
૩. ભિક્ષા પ્રતિબંધ અધિનિયમ - ૧૯૫૯
૪. ભારતીય પુનઃવસન સંસ્થાનો ધારો -૧૯૯૨
૫. અશક્ત વ્યક્તિઓના અધિકાર અધિનિયમ - ૨૦૧૬
૬. નેશનલ ટ્રસ્ટ એક્ટ -૧૯૯૯
૭. ધ જુવેનાઇલ જસ્ટીસ કેર એન્ડ પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન એક્ટ - ૨૦૧૫
૮. ધી મેન્ટેનન્સ એન્ડ વેલફેર ઓફ પેરેન્ટસ એન્ડ સિનિયર સિટીઝન એક્ટ - ૨૦૦૭
૯. જાતિય ગુનાઓ સામે બાળકોને રક્ષણ આપતા અધિનિયમ -૨૦૧૨
૧૦. ટ્રાન્સજેન્ડર વ્યક્તિઓના (અધિકારોનું રક્ષણ) અધિનિયમ-૨૦૧૯

❖ વૃદ્ધ કલ્યાણ યોજનાઓ :-

• રાષ્ટ્રીય વૃદ્ધ પેન્શન યોજના :-

રાષ્ટ્રીય વૃદ્ધ પેન્શન યોજના સરકારશ્રીના ઠરાવ ક્રમાંક:પરચ-૧૦૨૦૦૬-૧૯૮૩-છ,તા.૦૧/૦૪/૨૦૦૮ થી રાજ્યમાં અમલમાં મુકવામાં આવેલ છે.

રાષ્ટ્રીય વૃદ્ધ પેન્શન યોજના હેઠળ, ગરીબી રેખા હેઠળ ૦ થી ૨૦ B.P.L સ્કોર ધરાવતા ૬૦ થી ૭૯ વર્ષ સુધીના વય ધરાવતા ૭૪ વર્ષ સુધીના વય ધરાવતા વૃદ્ધોને માસિક રૂ.૭૫૦/- (રાજ્ય સરકારના રૂ.૫૫૦+ ભારત સરકારના રૂ.૨૦૦)ની સહાય આપવામાં આવે છે.તથા ૮૦ થી ઉપરની વય ધરાવતા વૃદ્ધોને માસિક સહાય રૂ.૧૦૦૦/- (રાજ્ય સરકારના રૂ.૫૦૦+ ભારત સરકારના રૂ.૫૦૦)ની સહાય ચુકવવામાં આવે છે.

ઈન્દિરા ગાંધી રાષ્ટ્રીય વૃદ્ધ પેન્શન અને વય વંદના યોજના હેઠળ વર્ષ:-૨૦૨૦-૨૧માં કુલ ૮,૭૦,૦૦૦/- લાભાર્થીઓને સહાય ચુકવવા માટે રૂ.૭૫૩૦૬.૦૦/- લાખની બજેટ જોગવાઈ કરવામાં આવેલ હતી. માર્ચ-૨૦૨૧માં કુલ-૮,૮૩,૦૭૮ લાભાર્થીઓને સહાય ચુકવવામાં આવેલ છે. વર્ષ:-૨૦૨૧-૨૨ કુલ-૯,૦૦,૦૦૦ લાભાર્થીઓને સહાય

ચુકવવા રૂ.૮૭૩૪૫.૦૦/-લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે. માહે નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંતિત કુલ-૮,૭૦,૨૫૦/- લાભાર્થીઓને કુલ રૂ.૫૩૨૦૬.૨૫/- લાખની સહાય ચુકવવામાં આવેલ છે.

- નિરાધાર વૃદ્ધો અને નિરાધાર દિવ્યાંગનો નિભાવ માટેની નાણાંકીય સહાય :-

નિરાધાર વૃદ્ધો અને નિરાધાર દિવ્યાંગનો નિભાવ માટેની નાણાંકીય સહાય સરકારશ્રીના ઠરાવ ક્રમાંક:- બીએમ /૧૦૭૮/મ.૫૮૨૨/છ, તા.૨૫/૦૮/૧૯૭૮થી અમલમાં મુકવામાં આવી.

આ યોજના હેઠળ, ૧૦ વર્ષથી ગુજરાત રાજ્યમાં વસવાટ કરતાં ૬૦ કે તેથી વધુ વયના વૃદ્ધ જેમનો ૨૧ વર્ષ થી મોટા પુત્ર ન હોય તેવા વૃદ્ધો અને ૭૫ ટકા દિવ્યાંગતા અને ૪૫ વર્ષની વય ધરાવતા નિરાધાર દિવ્યાંગોને માસિક સહાય રૂ.૭૫૦/- સહાય રાજ્ય સરકાર દ્વારા ચુકવવામાં આવે છે.

નિરાધાર વૃદ્ધો અને દિવ્યાંગોને આર્થિક સહાય યોજના હેઠળ લાભાર્થીઓને સહાયભૂત થવાં વર્ષ:-૨૦૨૦-૨૧માં કુલ ૧,૧૩,૦૦૦ લાભાર્થીઓને સહાય ચુકવવા માટે રૂ.૧૧૨૦૦.૮૩/- લાખની બજેટ જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે. માર્ચ-૨૦૨૧ કુલ-૧,૨૪,૪૯૫ લાભાર્થીઓને સહાય ચુકવવામાં આવેલ છે. વર્ષ:-૨૦૨૧-૨૨ કુલ-૧,૩૦,૦૦૦ લાભાર્થીઓને સહાય ચુકવવા રૂ.૧૨૦૬૫.૦૦/- લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે. નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંતિત કુલ-૧,૩૦,૫૦૨ લાભાર્થીઓને રૂ.૮૦૦૯.૪૨/- લાખની સહાય ચુકવવામાં આવેલ છે.

- રાષ્ટ્રીય કુટુંબ સહાય યોજના:-

રાષ્ટ્રીય કુટુંબ સહાય યોજના સરકારશ્રીના ઠરાવ ક્રમાંક:વીએનપી/૧૦૯૫/આઈ-૭૭/છ-૧, તા.૨૫/૦૮/૧૯૯૫ થી અમલમાં આવેલ છે. ગરીબી રેખા હેઠળ સમાવેશ થયેલ કુટુંબના ૧૮ થી ૬૦ વર્ષના મુખ્ય કમાનાર વ્યક્તિનું કુદરતી/આકસ્મિક અવસાન થવાથી વ્યક્તિના વારસદારને એક જ વખત રૂ.૨૦,૦૦૦/- ની સહાય તાત્કાલિક ભારત સરકાર દ્વારા ચુકવણી કરવામાં આવે છે.

રાષ્ટ્રીય કુટુંબ સહાય યોજના હેઠળ ૨૦૨૦-૨૧માં કુલ-૧૦૦૦૦ લાભાર્થીઓને સહાય ચુકવવા માટે રૂ.૨૦૦૦.૦૦/- લાખની બજેટ જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે. માર્ચ-૨૦૨૧માં કુલ-૮૮૫૮ લાભાર્થીઓને સહાય ચુકવવામાં આવેલ છે. વર્ષ:-૨૦૨૧-૨૨ કુલ-૮૦૦૦ લાભાર્થીઓને સહાય ચુકવવા રૂ.૧૬૦૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે. નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંતિત- ૫૯૯૫ લાભાર્થીઓને રૂ.૧૧૯૯.૦૦/- લાખની સહાય ચુકવવામાં આવેલ છે.

- ૧૯૫૯ ના ગુનેગાર પરિવિક્ષા અધિનિયમ હેઠળની પ્રવૃત્તિઓ:-

ગુજરાત રાજ્યની વર્ષ ૧૯૬૦માં રચના થઈ ત્યારથી ૧૯૩૮નો મુંબઈ ગુનેગાર પરિવિક્ષા અધિનિયમ અમલમાં હતો. સને ૧૯૭૩ થી રાજ્યમાં કેન્દ્રીય ગુનેગાર પરિવિક્ષા અધિનિયમ, ૧૯૫૮ અમલમાં આવેલ છે.

નિયંત્રણ બહારના સંજોગો અને જુદા જુદા પરિબલોની અનિચ્છનીય અસરને કારણે ગુનાહિત કાર્યમાં ઝંપલાવ્યું હોય તેવા પ્રથમ ગુન્હો કરનાર અને યુવાન ગુનેગારોને સમાજમાં રાખીને સુધારી શકાય છે. આવા ગુનેગારોને જેલના સળીયા પાછળ ધકેલવાને બદલે તેમને પરિવિક્ષા નિરીક્ષણ, દેખરેખ અને માર્ગદર્શન હેઠળ તેમની સુધારણા અને પુનઃસ્થાપન માટે તક આપવામાં આવે છે. ૧૮ વર્ષની ઉપરના ગુનેગારોને ૧૯૫૮ના ગુનેગાર પરિવિક્ષા અધિનિયમની જોગવાઈ અન્વયે પરિવિક્ષા પર મુક્ત કરવાનો લાભ આપવામાં આવે છે. આ અધિનિયમ હેઠળ વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ માં માહે નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંત સુધીમાં રાજ્યની અલગ-અલગ કોર્ટ તરફથી

પ્રોબેશન ઓફ ઓફેન્સ એક્ટ હેઠળ કુલ-૨૯૩ કેસો રીફર થયેલ છે. જે પૈકી ૨૭૦ કેસોના રીપોર્ટ કોર્ટમાં રજુ થયેલ છે. તેમજ નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંતિત કુલ ૨૯૮ કેસો હાલમાં સુપરવિઝન હેઠળ ચાલુ છે.

- કેદી સહાય યોજના:-

જ્યારે ગુનેગારોને જેલમાં મોકલવામાં આવે છે અથવા તેને ૫ વર્ષ કે તેથી વધુ વર્ષ સજા ફરવામાવવામાં આવે છે, ત્યારે તેના કુટુંબીજનોને મુશ્કેલી પડે છે. તેમને મદદ કરવા રૂ.૨૫,૦૦૦/- સુધીના નાણાંકીય મદદ, દુધાળા ઢોર કે વ્યવસાયના સાધનો ખરીદવા માટે આપવામાં આવે છે કે જેથી તેઓ પોતાનો નિભાવ કરી શકે. નાણાંકીય વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ માં માહે નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંત સુધીમાં કુલ-૨૬૬ લાભાર્થીઓને કુલ-૬૬.૫૦ લાખની સહાય ચુકવવામાં આવી છે. નાણાકીય વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં કુલ ૩૦૦ લાભાર્થીઓ માટે રૂ.૭૫.૦૦ લાખની વાર્ષિક જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

- ❖ બાળ કલ્યાણ

ગુજરાત રાજ્યમાં અનાથ નિરાધાર રખડતા ભટકતા અને કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં આવેલા બાળકોને વિવિધ કલ્યાણકારી યોજનાઓ અને કાયદા હેઠળ સુરક્ષા જુવેનાઈલ જસ્ટિસ એક્ટ ૨૦૧૫ ની જોગવાઈઓ મુજબ આપવામાં આવે છે. ભારત સરકારની સંકલીત બાળ સુરક્ષા યોજના હેઠળ રાજ્યકક્ષાએ ગુજરાત રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ અને જિલ્લા કક્ષાએ જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ હાલમાં કાર્યરત છે. બાળ કલ્યાણ ક્ષેત્રે અનાથ નિરાધાર રખડતા ભટકતા અને કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં આવેલા બાળકો માટે કાર્યરત હાલ કુલ ૧૩૧ સંસ્થાઓની નોંધણી થયેલ છે. જેમાંથી કાયદાના સંઘર્ષમાં આવેલા બાળકો માટે ૦૩ સરકારી અને ૦૩ બિનસરકારી ઝોનલ ઓબ્ઝર્વેશનહોમ કાર્યરત છે. તેમજ ગંભીર ગૂનામાં સંકળાયેલા બાળકો માટે રાજ્યમાં ૦૩ સરકારી પ્લેસ ઓફ સેફ્ટી / સ્પેશ્યલ હોમ કાર્યરત છે. જેમાં જુવેનાઈલ જસ્ટિસ બોર્ડના આદેશથી બાળકોને રાખવામાં આવે છે. રાજ્યમાં ૭ થી ૧૮ વર્ષના અનાથ અને નિરાધાર બાળકો માટે ૨૯ સરકારી ચિલ્ડ્રન હોમ અને ૨૬ બિન-સરકારી ચિલ્ડ્રન હોમ હાલમાં કાર્યરત છે. તેમજ ૦ થી ૬ વર્ષના અનાથ અને ત્યજાયેલા બાળકો માટે ૦૮ સરકારી શિશુગૃહ (SAA) અને ૦૮ બિન-સરકારી શિશુગૃહ (SAA) કાર્યરત છે. જેમાં રક્ષણ અને સંભાળની જરૂરિયાતવાળા બાળકોને ચિલ્ડ્રન હોમમાં ચાઈલ્ડ વેલ્ફેર કમિટીના આદેશથી રાખવામાં આવે છે. રાજ્યમાં કુલ ૪૬ સરકારી તથા ૮૫ સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ દ્વારા એમ કુલ ૧૩૧ બાળ કલ્યાણ સંસ્થાઓ કાર્યરત છે. બાળ કલ્યાણ સંસ્થાઓમાં બાળકોને મફત રહેવા જમવાનું, આરોગ્યપ્રદ સુવિધાઓ, શિક્ષણ અને જીવનલક્ષી તાલીમ આપવામાં આવે છે. આ સંસ્થામાં કુલ ૨૨૩૭ બાળકો આશ્રય લઈ રહ્યા છે. રાજ્યમાં દિકરીઓ માટે વડોદરા ખાતે પ્લેસ ઓફ સેફ્ટી / સ્પેશ્યલ હોમ તથા છોકરાઓ માટે રાજકોટ અને મહેસાણા ખાતે ચાલે છે. તેઓ ત્યાં રહે તે દરમિયાન તેમનું કુટુંબ સામાજિક જીવન, ઇતિહાસ વગેરે એકત્ર કરવામાં આવે છે. અને તેમની યોગ્ય કાળજી લેવાના પ્રયાસો કરવામાં આવે છે. આ બાળકો પૈકી જેમને સંસ્થાકીય જીવનની જરૂરિયાત જણાય તેમને સંસ્થાકીય આશ્રય આપી સ્પેશ્યલ તાલીમ આપવામાં આવે છે. સુરત અને વડોદરા ખાતે સ્વૈચ્છિક ઓપન શેલ્ટર હોમ કાર્યરત છે. સંભાળ અને રક્ષણની જરૂરિયાતવાળા બાળકો માટે ગુજરાત રાજ્યમાં કુલ ૩૩ ચાઈલ્ડ વેલ્ફેર કમિટી તથા કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં આવેલ બાળકો માટે કુલ ૩૩ જુવેનાઈલ જસ્ટિસ બોર્ડની રચના કરવામાં આવેલ છે.

- પાલક માતા પિતા યોજના:-

રાજ્ય સરકાર દ્વારા ૦ થી ૧૮ વર્ષના અનાથ અને નિરાધાર બાળકોને પાલક માતા-પિતા યોજના હેઠળ માસિક રૂ.૩૦૦૦/- ની સહાય DBT મારફત આપવામાં આવે છે. નાણાંકીય વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ માં કુલ રૂ.૬૬૫૦.૦૦

લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. માહે નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંત સુધીમાં કુલ-૧૯૭૫૦ લાભાર્થીઓ પૈકી કુલ-૧૭૮૮૩ લાભાર્થીઓને કુલ રૂ.૪૨૨૪.૦૦ લાખની સહાય ચુકવવામાં આવી છે.

- શેરો પોઝિટીવ ઇલનેશ યોજના :-

ગુજરાત રાજ્ય સરકાર દ્વારા શેરો પોઝિટીવ ઇલનેશ યોજના હેઠળ જે બાળક પોતે શેરો પોઝિટીવ ઇલનેશ હોય અથવા તેના માતા-પિતા અથવા માતા-પિતા બન્નેમાંથી કોઈ એક હોય તેવા કિસ્સામાં અભ્યાસ કરતા બાળકને ધોરણ-૧ થી ૫ (યુનિફોર્મ ખર્ચ સહિત રૂ. ૨૦૦૦/-) અને ધોરણ ૬ થી ૧૦ (યુનિફોર્મ ખર્ચ સહિત રૂ.૨૫૦૦/-) ધોરણ ૧૧ કે તેથી વધુ ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે રૂ.૪૦૦૦/- થી રૂ.૧૬,૦૦૦/- સુધી (ફી અને પુસ્તકો માટે માસિક રૂ.૧,૦૦૦/- પ્રમાણે દસ માસ માટે તથા માસિક રૂ.૬૦૦/- ભોજન તથા હોસ્ટેલ ચાર્જીસ) શિષ્યવૃત્તિ સહાય ચુકવવામાં આવે છે. નાણાકિય વર્ષ : ૨૦૨૧-૨૨માં માહે નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંત સુધીમાં કુલ-૩૫૦૦ લાભાર્થીઓ પૈકી કુલ-૩૧૩૬ લાભાર્થીઓને કુલ રૂ.૮૭.૭૬ લાખની સહાય ચુકવવામાં આવી છે.

- ગુજરાત ભિક્ષા પ્રતિબંધક અધિનિયમ-૧૯૫૯ની પ્રવૃત્તિઓ:-

ગુજરાત રાજ્યમાં ગુજરાત ભિક્ષા પ્રતિબંધક અધિનિયમ-૧૯૫૯ તા.૦૮ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૦ થી અમલમાં છે. રાજ્ય સરકાર રાજપત્રમાં જાહેરનામું પ્રસિધ્ધ કરીને રાજ્યના કોઈ વિસ્તાર માટે તે અર્થે નક્કી કરે તે તારીખે તે વિસ્તારમાં અમલમાં આવે છે. હાલ રાજ્યમાં અધિનિયમની કલમ-૧૬ મુજબ પુરૂષો માટે અમદાવાદ, વડોદરા, સુરત અને રાજકોટ ખાતે તથા સ્ત્રીઓ માટે ડભોડા (ગાંધીનગર) ખાતે એમ મળી કુલ-૦૫ સરકારી ભિક્ષુક સ્વીકાર કેન્દ્રો /ગૃહો કાર્યરત છે. ભિક્ષુક ગૃહના ઓફિસર ઇન્ચાર્જ/અધીક્ષક દ્વારા સંસ્થાના કર્મચારીઓને સાથે રાખી પોલીસ વિભાગની મદદથી ભિક્ષા પ્રતિબંધિત વિસ્તારમાં રાઉન્ડ અપ કરવામાં આવે છે. રાઉન્ડ અપ દરમિયાન ભિક્ષાવૃત્તિ કરતા પકડાયેલ ભિક્ષુકોને નામ.કોર્ટ સમક્ષ હાજર કરવામાં આવે છે. નામ.કોર્ટ દ્વારા આ ભિક્ષુકોને કાયદાની કલમ ૪(૧) થી ૪(૩) હેઠળ સંસ્થામાં પ્રવેશ આપવાની તથા કલમ ૫(૧) થી કલમ ૫(૫) મુજબ ૦૧ વર્ષ સુધી ભિક્ષુક ગૃહકેંદ્રમાં અટકમાં રાખવામાં આવે છે. ભિક્ષુકગૃહોમાં લાવવામાં આવેલ ભિક્ષુકોને મફત ભોજન, આશ્રય, આરોગ્યપ્રદ સુવિધા તેમજ વિવિધ વ્યવસાયલક્ષી ગૃહ ઉદ્યોગ તાલીમ આપવામાં આવે છે. ચાલુ નાણાકીય વર્ષ-૨૦૨૧-૨૨માં કુલ-૦૫ સરકારી ભિક્ષુક ગૃહોને કુલ રૂ.૩૦૨.૫૦ લાખની ગ્રાન્ટ ફાળવેલ જેની સામે રૂ.૧૨૭.૦૦ લાખનો પગાર ખર્ચ રૂ.૮૩.૪૬ લાખનો નિભાવ ખર્ચ એમ કુલ રૂ.૨૧૦.૪૬ લાખનો ખર્ચ માહે નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંતિત ખર્ચ થયેલ છે. તેમજ હાલમાં ઉક્ત ૦૫ ભિક્ષુક ગૃહોની કુલ-૩૭૦ની ટોચ મર્યાદા સામે કુલ-૨૦૦ ભિક્ષુકો આશ્રય લઈ રહેલ છે.

હાલ ગુજરાત રાજ્યમાં દેવભૂમિ દ્વારકા, અંબાજી, ગીરસોમનાથ અને રાજકોટ (મહિલા) સ્વૈચ્છિક ભિક્ષુક ગૃહો કાર્યરત થયેલ છે.

- ❖ દિવ્યાંગ કલ્યાણ યોજનાઓ:

- ઈન્ટીરા ગાંધી નેશનલ ડીસએબીલીટી પેન્શન યોજના

ઈન્ટીરા ગાંધી નેશનલ ડીસએબીલીટી પેન્શન યોજના હેઠળ ૮૦% કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતા ૦ થી ૨૦ નો બી.પી.એલ સ્કોરવાળા દિવ્યાંગ વ્યક્તિ કે જેની ઉંમર ૧૮ થી ૭૯ વર્ષ સુધીની છે તેવા દિવ્યાંગ

વ્યક્તિને માસિક રૂ.૬૦૦/- સહાય લાભાર્થીના બેંક ખાતામાં સીધા DBT મારફતે રાજ્ય કક્ષાએથી ચુકવવામાં આવે છે. જેમાં રૂ.૩૦૦/- રાજ્ય સરકાર દ્વારા અને રૂ.૩૦૦/- કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આપવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં કુલ-૨૦૫૫૪ લાભાર્થીઓને કુલ રૂ.૧૨૦૬.૭૮ લાખની સહાય ચુકવવામાં આવેલ છે. ચાલુ નાણાકિય વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંતિત ૧૭૭૬૭ લાભાર્થીઓને કુલ-૮૧૯.૯૮ લાખ સહાય પેટે ચુકવેલ છે

- સંત સુરદાસ સહાય યોજના:

સંત સુરદાસ યોજના હેઠળ ૮૦% કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિ કે જેની ઉંમર ૦ થી ૧૭ વર્ષની છે અને બી.પી.એલ યાદીમાં ૦ થી ૨૦ સ્કોર ધરાવે છે તેવા વ્યક્તિને રાજ્ય સરકાર દ્વારા માસિક રૂ.૬૦૦/- સહાય લાભાર્થીઓના બેંક ખાતામાં DBT મારફતે રાજ્ય કક્ષાએથી ચુકવવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં કુલ-૩૧૭૩૪ લાભાર્થીઓને કુલ રૂ.૨૬૯૪.૨૫ લાખની સહાય ચુકવવામાં આવેલ છે. ચાલુ નાણાકિય વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંતિત ૨૫૫૨૧ લાભાર્થીઓને રૂ.૧૨૦૫.૦૬ લાખ સહાય પેટે ચુકવેલ છે.

- દિવ્યાંગ શિષ્યવૃત્તિ સહાય યોજના: -

દિવ્યાંગ શિષ્યવૃત્તિ યોજનામાં ૪૦% થી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓને રાજ્ય સરકાર દ્વારા શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવે છે. જેમાં ધોરણ ૧ થી ૭ ના અભ્યાસ માટે વાર્ષિક રૂ.૧૦૦૦/- તથા ધોરણ ૮ થી ઉપરના અભ્યાસ માટે વાર્ષિક રૂ.૧૫૦૦/- થી રૂ.૫૦૦૦/- સુધીની શિષ્યવૃત્તિ રાજ્ય સરકાર દ્વારા આપવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં ૯૮૪૭ લાભાર્થીઓને કુલ- રૂ.૧૨૩.૩૪ લાખની શિષ્યવૃત્તિ ચુકવવામાં આવી છે. નાણાકિય વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંતિત ૭૩૫૩ લાભાર્થીઓને રૂ.૮૭.૧૮ લાખ શિષ્યવૃત્તિ પેટે ચુકવેલ છે.

- દિવ્યાંગ સાધન સહાય યોજના:-

દિવ્યાંગ સાધન સહાય યોજના હેઠળ ૪૦% કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતા વ્યક્તિને સહાય સાધન સ્વરૂપે આપવામાં આવે છે. આ યોજના હેઠળ દિવ્યાંગ વ્યક્તિને રૂ.૨૦,૦૦૦/-ની મર્યાદામાં સહાય આપવામાં આવે છે. આ યોજના હેઠળ દિવ્યાંગ વ્યક્તિને તેઓની દિવ્યાંગતામાં રાહત થાય તેવા તેમજ સ્વરોજગારલક્ષી સાધનો પુરા પાડવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં કુલ ૭૧૫૧ લાભાર્થીઓને કુલ- રૂ.૬૫૭.૮૧ લાખની સહાય ચુકવવામાં આવી છે. ચાલુ નાણાકિય વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંતિત ૮૭૯૬ લાભાર્થીઓને સાધનો મંજૂર કરેલ છે. ખર્ચ થયેલ નથી.

- દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને એસ.ટી. બસમાં મફત મુસાફરી યોજના:-

દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને એસ.ટી. બસમાં મફત મુસાફરી યોજના હેઠળ ૪૦ ટકા કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવતા દિવ્યાંગ વ્યક્તિને ગુજરાત રાજ્ય માર્ગ વાહન વ્યવહાર નિગમની તમામ પ્રકારની બસોમાં વિના મુલ્યે મુસાફરીનો લાભ આપવામાં આવે છે. વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં ૨,૮૫,૩૭૯ લાભાર્થીઓ માટે કુલ રૂ.૪૨૦૦.૦૦ લાખનો

ખર્ચ થયેલ છે. નાણાંકિય વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંતિત ૩,૦૬,૭૧૫ લાભાર્થીઓ માટે રૂ.૧૪૪૦.૩૨ લાખ ખર્ચ કરેલ છે.

- દિવ્યાંગ લગ્ન સહાય યોજના:-

દિવ્યાંગ લગ્ન સહાય યોજના હેઠળ દિવ્યાંગથી દિવ્યાંગ તેમજ દિવ્યાંગથી સામાન્ય વ્યક્તિના લગ્નના કિસ્સામાં નાણાકિય સહાય આપવામાં આવે છે. જેમા દિવ્યાંગ થી દિવ્યાંગ વ્યક્તિના લગ્નના કિસ્સામાં બન્ને વ્યક્તિને રૂ.૫૦,૦૦૦ + રૂ.૫૦,૦૦૦ મળી કુલ રૂ.૧,૦૦,૦૦૦/- સહાય તેમજ દિવ્યાંગ વ્યક્તિ થી સામાન્ય વ્યક્તિના લગ્ન કિસ્સામાં રૂ.૫૦,૦૦૦/- ની સહાય આપવામાં આવે છે.

વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં કુલ ૧૧૯૯ લાભાર્થીઓને કુલ- રૂ.૫૮૭.૫૦ લાખની સહાય ચુકવવામાં આવી છે. ચાલુ નાણાંકિય વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંતિત ૭૯૮ લાભાર્થીઓને રૂ.૩૯૯.૦૦ લાખ લગ્ન સહાય પેટે ચુકવેલ છે

- નિરામયા હેલ્થ ઇન્સ્યોરન્સ પોલીસી

નિરામયા હેલ્થ ઇન્સ્યોરન્સ પોલીસી યોજના હેઠળ, માનસીક ક્ષતિવાળા મગજનો લકવો, સ્વલીનતા, બહુવિધ દિવ્યાંગતા વગેરે પ્રકારની દિવ્યાંગતા ધરાવતા વ્યક્તિને રૂ. ૧.૦૦ લાખનું વીમારક્ષણ મળવાપાત્ર છે. જેમા હોસ્પિટલમાં દાખલ, ઓપરેશન, ઓ.પી.ડી દવાઓ અને વાહનવ્યવહાર ખર્ચનો સમાવેશ થાય છે. આ યોજનામાં તમામ વયજૂથના દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓનો સમાવેશ થાય છે. આ યોજના હેઠળ વીમા પ્રિમિયમની રકમ રાજ્ય સરકાર દ્વારા ભરવામાં આવે છે. નાણાંકિય વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં કુલ-૮૭૬૪ લાભાર્થીઓના વિમા પ્રિમિયમ પેટે કુલ રૂ.૨૭.૨૬ લાખ ચુકવવામાં આવેલ છે. ચાલુ નાણાંકિય વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંતિત ૩૯૮૪ લાભાર્થીઓના વિમા પ્રિમિયમ પેટે રૂ.૧૨.૪૧ લાખ ચુકવેલ છે.

- દિવ્યાંગ મિત્ર યોજના:-

આ યોજના હેઠળ સમાજ સુરક્ષા ખાતા હેઠળ માન્ય સંસ્થાઓ, રાષ્ટ્રીય સામાજિક સુરક્ષા સહાય કાર્યક્રમની માર્ગદર્શિકામાં દર્શાવ્યા મુજબ આગણવાડી કાર્યકરો, આશા વર્કર, માન્યતા પ્રાપ્ત સખી મંડળો, તેમજ મધ્યાહન ભોજન યોજનાના સંચાલકો, સમાજકાર્ય, સમજશાસ્ત્ર, બી.આર.એસ. વગેરે જેવા સામાજિક વિષયો સાથે અભ્યાસ કરેલ વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા સર્વેની કામગીરી કરવામાં આવે તો તેઓ વધુ વૈજ્ઞાનિક ઢબે સર્વે કરી દિવ્યાંગોને લાભ આપવાની દિશામાં કામગીરી કરી શકે આ કામગીરી કરનાર વ્યક્તિને દિવ્યાંગ મિત્ર તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. આ દિવ્યાંગ મિત્ર દ્વારા જે તે દિવ્યાંગ વ્યક્તિ પાસે રૂબરૂ સંપર્ક કરી ખાતા હેઠળ અમલીકૃત યોજનાનું ફોર્મ ભરાવવું, દિવ્યાંગ પ્રમાણપત્ર, આવકના દાખલા જેવા જરૂરી દસ્તાવેજો મેળવવામાં સાથે રહી મદદરૂપ થવું. બેંક ખાતા, આધારકાર્ડ, રાશનકાર્ડ, ચૂંટણીકાર્ડ જેવા અગત્યના દસ્તાવેજો લીંકઅપ કરાવવાની કામગીરી કરવામાં આવે છે. જેમાં જે તે દિવ્યાંગ વ્યક્તિને યોજનાનો લાભ મળ્યા બાદ જિલ્લા સમાજ સુરક્ષા અધિકારી દ્વારા જે તે દિવ્યાંગ મિત્ર કે સંસ્થાને લાભાર્થી દીઠ રૂ.૧૦૦/- તેના બેંક ખાતામાં ચુકવવામાં આવે છે. આ યોજના હેઠળ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં ખર્ચ થયેલ નથી

આ યોજના હેઠળ નાણાકિય વર્ષ ૨૦૧૯-૨૦માં ૫૨૩ લાભાર્થીઓને ૦.૫૪ લાખની ચુકવણી કરવામાં આવેલ છે. આ યોજના હેઠળ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં ખર્ચ થયેલ નથી.

• દિવ્યાંગ વિમા સહાય યોજના:-

આ યોજના હેઠળ દિવ્યાંગ વ્યક્તિને રૂ.૧.૦૦ લાખનું વીમા રક્ષણ મળવાપાત્ર છે. જેમાં (૧) અકસ્માતના કારણે મૃત્યુ/કાયમી, સંપૂર્ણ અપંગતાના કિસ્સામાં ૧૦૦ ટકા સહાય (૨) અકસ્માતને કારણે બે આંખ કે બે અંગ અથવા હાથ/પગ ગુમાવવાના કિસ્સામાં ૧૦૦ ટકા સહાય (૩) અકસ્માતને કારણે એક આંખ અને એક અંગ ગુમાવવાના કિસ્સામાં ૧૦૦ ટકા સહાય. (૪) અકસ્માતના કારણે એક આંખ અથવા એક અંગ ગુમાવવાના કિસ્સામાં ૫૦ ટકા વીમા રકમ મળવાપાત્ર છે. આ સહાયની રકમ સામાન્ય જૂથ અકસ્માત વીમા પોલીસીની શરતોને ધ્યાનમાં રાખીને મળવાપાત્ર થાય છે. આ યોજના હેઠળ વીમા પ્રિમિયમની રકમ રાજ્ય સરકાર દ્વારા ભરવામાં આવે છે. આ યોજના હેઠળ નાણાકિય વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં કુલ રૂ.૨૦.૦૦ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

બૌદ્ધિક અસમર્થતા ધરાવતી (મનોદિવ્યાંગ) વ્યક્તિઓને આર્થિક સહાય યોજના

આ યોજના હેઠળ ૭૫% કે તેથી વધુ બૌદ્ધિક અસમર્થતા/સેરેબલ પાલ્સી/ઓટીઝમ સ્પેક્ટ્રમ ડીસઓર્ડર (ચેતાતંત્ર ન્યુરોની વિકાસલક્ષી સ્થિતિમાં ક્ષતિ) ધરાવતા દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને આવક મર્યાદાના બાધ સિવાય માસિક રૂ.૧૦૦૦/- સહાય આપવામાં આવે છે.

ચાલુ નાણાકિય વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંતિત ૨૦૬૨૦ લાભાર્થીઓના રૂ.૧૧૫૬.૨૭ લાખ સહાય પેટે ચુકવેલ છે.

ક્રમ	સંસ્થા	સરકારી	સ્વૈચ્છિક	કુલ
૧.	દ્રષ્ટિમંદ ભાઈઓની સંસ્થા	૦૩	૩૦	૩૩
૨.	શારીરિક વિકલાંગો અને બહુવિધ વિકલાંગતા માટેની સંસ્થા	૦૨	૨૭	૨૯
૩.	બહેરા-મુંગા માટેની સંસ્થા	૦૩	૩૨	૩૫
૪.	માનસિક ક્ષતિવાળા બાળકોની સંસ્થા	૧૩	૪૩	૫૬
૫.	વૃધ્દાશ્રમ સંસ્થા	૦૦	૨૮	૨૮
૬.	ભિક્ષુક ગૃહ સંસ્થા	૦૫	૦૪	૦૯
	કુલ	૨૬	૧૬૪	૧૯૦

ભાગ-૩ પત્રક-૬

કાર્યક્રમ અને પ્રવૃત્તિ વર્ગીકરણ - નાણાંકીય જરૂરીયાત

માંગણી ક્રમાંક-૯૨/૯૫/૯૬ અને ૮૪, ૯૧

(રૂ. લાખમાં)

ક્રમ	વિગતવાર ગૌણ સદર	૨૦૨૦-૨૧ના હિસાબો		૨૦૨૧-૨૨ની જોગવાઈ		૨૦૨૧-૨૨ની સુધારેલ જોગવાઈ		૨૦૨૨-૨૩ની વાર્ષિક જોગવાઈ			
		મહેસુલી	મૂડી	મહેસુલી	મૂડી	મહેસુલી	મૂડી	ચાલુ બાબત	નવી બાબત	સ્થાયી ખર્ચ	કુલ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
	માં.ક.૯૨-૨૨૩૫										
૧	૦૦૧ : નિર્દેશ અને વહીવટ	૧૦૩૭.૩૦	૦.૦૦	૧૦૧૦.૨૪	૦.૦૦	૧૦૧૦.૨૪	૦.૦૦	૧૫૫.૦૦	૧૬૭.૧૬	૬૫૫.૨૮	૮૭૭.૪૫
૨	૧૦૧ : વિકલાંગોનું કલ્યાણ	૧૮૫૦૪.૩૮	૦.૦૦	૧૩૭૩૩.૦૩	૦.૦૦	૧૫૬૪૮.૬૩	૦.૦૦	૧૧૮૮૪.૮૩	૧૨૩૬.૦૫	૬૫૧૩.૮૮	૧૮૬૪૪.૮૭
૩	૧૦૨ : બાળ કલ્યાણ	૧૦૧૩૬.૫૮	૦.૦૦	૧૨૫૨૨.૦૩	૦.૦૦	૧૩૮૨૫.૧૩	૦.૦૦	૧૫૨૭૮.૮૫	૦.૦૦	૧૩૨.૪૨	૧૫૪૧૨.૨૭
૪	૧૦૬ : સુધારાલક્ષી સેવાઓ	૦.૦૦	૦.૦૦	૪૭૫.૦૦	૦.૦૦	૪૭૫.૦૦	૦.૦૦	૨૫૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૨૫૦.૦૦
	૧૯૦.જાહેરક્ષેત્ર અને અન્ય ઉ.સહાય	૫૬૦.૮૦	૦.૦૦	૫૦૮.૬૦	૦.૦૦	૬૦.૦૦	૦.૦૦	૬૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૬૦.૦૦
૫	૨૦૦ : અન્ય કાર્યક્રમ	૬૬૧૦૨.૩૭	૦.૦૦	૫૮૪૭૭.૧૬	૦.૦૦	૫૦૪૭૭.૧૬	૦.૦૦	૫૬૩૧૫.૭૦	૧૨૫.૦૦	૩૭૫.૪૮	૫૬૮૧૬.૧૮
૬	૮૦૦ : અન્ય ખર્ચ	૮૦૦.૨૩	૦.૦૦	૧૩૮૮.૬૮	૦.૦૦	૧૧૨૫.૮૮	૦.૦૦	૧૦૦.૦૦	૦.૦૦	૮૬૬.૭૮	૮૬૬.૭૮
૭	૨૦૪૯ જી.પી.એફ. વ્યાજ	૨૬૦.૦૦	૦.૦૦	૨૬૦.૦૦	૦.૦૦	૨૬૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૨૪૦.૦૦	૨૪૦.૦૦
	સરવાળો ૧ થી ૭	૮૭૫૦૧.૬૬	૦.૦૦	૮૮૩૭૫.૫૦	૦.૦૦	૮૨૬૩૨.૧૫	૦.૦૦	૮૪૦૫૫.૪૮	૧૫૨૮.૨૧	૮૭૮૩.૮૮	૮૪૩૬૭.૫૭
૮	માં.ક.૯૨-૪૨૩૫	૦.૦૦	૧૦૦.૦૦	૦.૦૦	૧૦૦.૦૦	૦.૦૦	૧૦૦.૦૦	૧૦૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૧૦૦.૦૦
	માં.ક.૯૨-૬૨૩૫	૦.૦૦	૨૪.૫૦	૦.૦૦	૨૫.૦૦	૦.૦૦	૨૫.૦૦	૨૫.૦૦	૪૫૦.૦૦	૦.૦૦	૪૭૫.૦૦
૯	માં.ક.૯૫-૨૨૩૫ સા.સુ.અને કલ્યાણ	૧૧૩૪૮.૩૩	૦.૦૦	૧૭૮૨૨.૩૬	૦.૦૦	૧૭૬૮૮.૮૬	૦.૦૦	૧૭૮૨૬.૮૧	૧૭૭.૧૮	૧૩.૮૫	૧૮૦૧૭.૮૪
૧૦	માં.ક.૯૬-૨૨૩૫ સા.સુ.અને કલ્યાણ	૨૫૨૮૮.૮૭	૦.૦૦	૩૨૪૧૧.૨૨	૦.૦૦	૩૦૮૮૨.૨૨	૦.૦૦	૩૧૩૮૩.૧૬	૨૩૫.૧૭	૩૩૦.૭૪	૩૧૮૫૮.૦૭
૧૧	માહિતી પ્રાધોગિકી (૦૯૧ : ૨૨૫૧)	૩૭.૮૨	૦.૦૦	૨૨૧.૮૫	૦.૦૦	૧૭૧.૮૫	૦.૦૦	૧૬૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૧૬૦.૦૦
૧૨	મકાન બાંધકામ (૦૮૪ : ૪૨૩૫)	૦.૦૦	૮૨૦.૦૭	૦.૦૦	૩૪૮૭.૬૫	૦.૦૦	૧૨૦૦.૦૦	૪૪૦૭.૦૩	૨૮૨.૭૫	૦.૦૦	૪૬૮૮.૭૮
૧૩	મકાન બાંધકામ (૦૯૬ : ૪૨૩૫)	૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૧	૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦	૦.૦૦
	સરવાળો ૮ થી ૧૩	૩૬૬૭૬.૦૨	૧૦૪૪.૫૭	૫૦૫૫૫.૪૩	૩૬૧૨.૬૬	૪૮૭૫૩.૦૩	૧૩૨૫.૦૦	૫૩૮૧૨.૦૦	૧૧૫૫.૧૦	૩૪૪.૫૮	૫૫૪૧૧.૬૮
	કુલ સરવાળો	૧૩૪૧૭૭.૬૮	૧૦૪૪.૫૭	૧૩૮૮૩૦.૮૩	૩૬૧૨.૬૬	૧૩૧૩૮૫.૧૮	૧૩૨૫.૦૦	૧૩૭૮૬૭.૪૮	૨૬૮૩.૩૧	૮૧૨૮.૪૭	૧૪૮૭૭૮.૨૬

ભાગ-૪

સમગ્ર કામગીરીનું સંક્ષિપ્ત વિવરણ

નાણાંકીય જરૂરીયાત સમજૂતી

સમાજ સુરક્ષા કચેરી અંગે વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧, વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં થયેલ ખર્ચ અને નાણાંકીય વર્ષ : ૨૦૨૨-૨૩માં કરેલ સંભવિત જોગવાઈની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

ક્રમ	યોજનાનું નામ	માર્ચ-૨૦૨૧ અંતિત ખર્ચ (૨૦૨૦-૨૧)	વાર્ષિક જોગવાઈ (૨૦૨૧-૨૨)	વાર્ષિક જોગવાઈ (૨૦૨૨-૨૩)
૧	૨	૩	૪	૫
૧	નિર્દેશ અને વહીવટ	૧૧૬૯.૭૩	૧૨૦૧.૯૨	૧૧૭૭.૪૪
૨	દિવ્યાંગોનું કલ્યાણ	૨૧૧૧૦.૫૦	૨૧૮૮૦.૩૧	૨૨૪૪૦.૧૨
૩	બાળ કલ્યાણ	૧૧૨૨૯.૬૩	૧૪૮૮૫.૨૦	૧૭૫૫૪.૪૧
૪	સુધારાલક્ષી સેવાઓ	૦.૦૦	૪૭૫.૦૦	૨૫૦.૦૦
૫	અન્ય કાર્યક્રમ	૯૮૯૧૫.૮૫	૧૦૩૧૦૮.૬૧	૧૦૧૫૯૫.૭૨
૬	અન્ય ખર્ચ	૯૧૦.૨૮	૧૩૮૮.૬૮	૧૦૨૬.૭૯
૭	જી.પી.એફ.વ્યાજ	૨૬૦.૦૦	૨૬૦.૦૦	૨૪૦.૦૦
૮	દિવ્યાંગ નાણાં અને વિકાસ નિગમ	૬૮૫.૩૦	૬૩૪.૬૦	૬૩૫.૦૦
૯	માહિતી પ્રાદ્યોગિકી	૩૭.૮૨	૨૨૧.૮૫	૧૬૦.૦૦
૧૦	માર્ગ અને મકાન બાંધકામ	૯૨૦.૦૭	૩૪૮૭.૬૫	૪૬૯૯.૭૮
૧૧	માર્ગ અને મકાન બાંધકામ	૦.૦૦	૦.૦૧	૦.૦૦
	કુલ.	૧૩૫૨૩૯.૧૮	૧૪૭૫૪૩.૮૩	૧૪૯૭૭૯.૨૬

આ ખાતા હસ્તકના કર્મચારી વર્ગની ભરાયેલી સંખ્યા નીચે પ્રમાણે છે:-

ક્રમ	મહેકમની સંખ્યા	તા.૧૦/૧૨/૨૦૨૧ની સ્થિતિએ (સંખ્યા)
૧	રાજ્યપત્રિત	૧૭
૨	બિનરાજ્યપત્રિત	૩૨૧
	કુલ :	૩૩૮

માહિતી અને પ્રોદ્યોગિકી:-

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગના બજેટ હેડ હેઠળ રાજ્યની ઈન્ફર્મેશન અને ટેકનોલોજી નિતિને અનુરૂપ ખાતાના વડાની કચેરી અને તાબાની કચેરીઓને કોમ્પ્યુટરથી સુસજ્જ કરી કામગીરીને ઝડપી બનાવવા પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે

એકંદરે સમાજ સુરક્ષા ખાતાની વિવિધ યોજનાઓમાં વિવિધ પ્રવૃત્તિઓના વિસ્તાર અને વિકાસ માટે વર્ષ: ૨૦૨૧-૨૨માં માહે નવેમ્બર-૨૦૨૧ અંત સુધીમાં કુલ રૂ.૨૨૧.૮૫ લાખની જોગવાઈ સામે કુલ રૂ.૦.૧૮ લાખનો ખર્ચ થયેલ છે. નાણાંકિય વર્ષ: ૨૦૨૨-૨૩ માં કુલ રૂ.૧૬૦.૦૦ લાખની વાર્ષિક જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ નવી બાબતો નિયામક સમાજ સુરક્ષાની કચેરી

અ.નં	શાખા	વિષય	રકમ (રૂ.લાખમાં)
૧	વૃદ્ધ	વૃદ્ધ સહાય મેળવતા લાભાર્થીનું અવસાન થતા તેને અંતેષ્ટી માટે રૂ. ૫૦૦૦ ની ઉચ્ચક સહાય આપવાની નવી બાબત રજુ કરવા બાબત.	૨૫૦.૦૦
૨	અપગ	બૌદ્ધિક અસમર્થતા ધરાવતી મનોદિવ્યાંગ વ્યક્તિને આર્થિક સહાય યોજનામાં દિવ્યાંગતાની ટકાવારી ૭૫% થી ઘટાડીને ૫૦% કરવા બાબત લાભાર્થી (પ્રથમ વર્ષ માટે) $૧૨૦૦૦ \times ૧૦૦૦ \times ૧૨ = ૧૪.૪૦$ કરોડ	૧૪૪૦.૦૦
૩	અપગ	દિવ્યાંગજનો માટેની રાજ્ય કક્ષાની સાંકેતિક ભાષાની સુવિધા માટેની ૨૪X ૭ હેલ્પ લાઇન અંગેની નવી બાબત	૨૫.૦૦
૪	અપગ	દિવ્યાંગ શિષ્યવૃત્તિ યોજનામાં શિષ્યવૃત્તિની રકમમાં રૂ.૫૦૦ નો વધારો કરવા અંગેની નવી બાબત (અંદાજિત લાભાર્થી ૧૦૦૦૦ મુજબ (તા. ૦૧-૧૧-૨૦૦૬ થી વધારો કરવામાં આવેલ)	૫૦.૦૦
૫	નિગમ	ગુજરાત રાજ્ય વિકલાંગ (દિવ્યાંગ) નાણાં અને વિકાસ નિગમની દિવ્યાંગજનને ધિરાણ (લોન) યોજના બાબત.	૪૫૦.૦૦
૬	મહેકમ	બાકી રહેલ તમામ ૨૦૯ તાલુકાઓમાં સમાજ સુરક્ષા સહાયકની ૧૧ માસ કરાર આધારિત કુલ-૨૦૯ જગ્યાઓનું મહેકમ ઉભુ કરવા બાબત.	૧૭૫.૫૬
૭	બાંધકામ	નિયામક, સમાજ સુરક્ષા ખાતા સંચાલિત સંસ્થા/કચેરીઓના રીપેરીંગ કરવા બાબત.	૨૯૩.૦૦
		કુલ.	૨૬૮૩.૫૬

અશક્તતા આયુક્તશ્રીની કચેરી તથા અન્ય આયોગો

અશક્તતા આયુક્તશ્રીની કચેરી

વિકલાંગ ધારો, ૨૦૧૬

પ્રજાસત્તાક ભારતના ૪૬મા વર્ષમાં એટલે કે ૧૯૯૫માં સંસદ દ્વારા વિકલાંગ વ્યક્તિઓ (સમાન તકો, અધિકારોનું રક્ષણ અને પૂર્ણ ભાગીદારી) ધારો, ૧૯૯૫, પસાર કરવામાં આવ્યો અને તારીખ ૭મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૬થી અમલમાં આવ્યો છે. આ કાયદો ભારત સરકારશ્રીના સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા મંત્રાલયના નોટીફિકેશન નં. એફ.નં.૦૩-૦૧/૨૦૧૭-ડીડી-૩ તા.૧૯/૦૪/૨૦૧૭ થી “ધ રાઇટ્સ ઓફ પર્સન્સ વીથ ડિસેબીલીટીઝ એક્ટ, ૨૦૧૬” તરીકે અસ્તિત્વમાં આવેલ છે. વિકલાંગ વ્યક્તિઓને સમાન તકો પુરી પાડવા, તેમના અધિકારોનું રક્ષણ કરવા અને તેમને સંપૂર્ણ સહભાગિતા પુરી પાડવાની દિશામાં પહેલ કરેલ છે. વિકલાંગ વ્યક્તિઓનું સશક્તિકરણ અને તેમને સમાજના મુખ્ય પ્રવાહમાં સામેલ કરવા તે આ કાયદાનો ઉદ્દેશ છે. રાજ્ય સરકાર દ્વારા શરૂઆતમાં સમાજ કલ્યાણ વિભાગના સચિવશ્રી દ્વારા આ બાબત હાથ ધરાતી હતી. તા.૧૫-૦૨-૧૯૯૮ થી કમિશનરશ્રીની અલગ કચેરી શરૂ કરવામાં આવી છે.

પ્રસ્તુત કાયદો ભારત સરકાર દ્વારા ડિસેમ્બર, ૨૦૧૬થી “ધ રાઇટ્સ ઓફ પર્સન્સ વીથ ડિસેબીલીટીઝ એક્ટ, ૨૦૧૬” સુધારા વધારા સાથે અમલમાં લાવવામાં આવેલ છે. પ્રસ્તુત ધારામાં વિકલાંગતાની ૨૧ જેટલી વિકલાંગતાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. વિકલાંગ વ્યક્તિઓને શિક્ષણ, રોજગાર અને આરોગ્યમાં વધુ હક્કો અને સમાનતા સાથે જાહેર નોકરીમાં ૪% આરક્ષણ આપવામાં આવેલ છે. વિકલાંગોને સરકારી ઇમારતો અને જાહેર સ્થળોના સુગમ્ય પ્રવેશ માટે રેમ્પ, રેલીંગ, અંધ વિકલાંગો માટે દ્રશ્ય-શ્રાવ્ય સાથેના લિફ્ટ, ઝીબ્રા ક્રોસીંગ વગેરેનું અમલીકરણ કરાવવા સુચન કરવામાં આવેલ છે.

વિકલાંગ વ્યક્તિઓના કલ્યાણ અને તેમના અધિકારોના રક્ષણ માટે ઘડવામાં આવેલ કાયદાઓ, ઉપનિયમો, ધારાધોરણો, કારોબારી હુકમો, નિર્દેશ કે સુચનાઓના અમલીકરણને સુનિશ્ચિત કરવા અને તેના ભંગ સામેની ફરિયાદોની તપાસ કરી વિકલાંગોને કાયદા હેઠળ ઠરાવેલ લાભ મળે તે અંગે ન્યાય અપાવવા આ કચેરી કાર્યરત છે.

આ કચેરી દ્વારા વિકલાંગ વ્યક્તિઓના હક્કોના ભંગની મળતી ફરિયાદોને “ડિઝ સિવિલ કોર્ટ”ની રીતે કેસ ચલાવી ચૂકાદા આપવામાં આવે છે અને તેનું અમલીકરણ વિકલાંગ ધારા-૨૦૧૬ અંતર્ગત વિવિધ વિભાગો/ખાતાઓ/કચેરીઓની યોજનાઓની સમાનતા તથા અન્યાય ન થાય તે બાબતની કાર્યવાહી કરવામાં આવે છે.

અન્ય પછાત વર્ગો માટેનું પંચ

ઇન્દ્રસહાનીના કેસમાં રીટ પીટીશન સિવિલ નં. ૯૩૦/૧૯૯૦માં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે આપેલ આદેશના પાલન રૂપે ગુજરાત રાજ્યના નાગરિકોનો અન્ય પછાત વર્ગોની યાદીમાં સમાવેશ કરવા તેમજ અતિ સમાવેશ અને અલ્પ સમાવેશ કરવા માટેની રજુઆતો તપાસવાના હેતુથી ગુજરાત સરકારે સમાજ કલ્યાણ વિભાગના તા.૧૮-૩-૯૩ના ઠરાવ ક્રમાંક:એસએસપી/૧૯૯૩/ખ/૧૦૨/અ થી ગુજરાત હાઇકોર્ટના નિવૃત્ત મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી પી. આર. ગોકુલકિષ્ણનની પંચ તરીકે નિમણૂક કરી હતી. હાલ પંચની જગ્યા પર તા.૨૯-૩-૧૯૯૭ થી ગુજરાત હાઇકોર્ટના ભૂતપૂર્વ ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી સુજાબેન કે. ભટ્ટ ને નિમણૂક આપવામાં આવી છે.

જ્ઞાતિ કે જાતિ મંડળો તરફથી પંચને મળેલ રજુઆતો ધ્યાને લઈ, અરજદારોને પ્રસ્તાવલી મોકલી માહિતી એકત્ર કરવામાં આવે છે તથા પંચના અધિકારીશ્રીઓ સ્થળ નિરીક્ષણ રૂબરૂ મુલાકાત લઈ તપાસ કરે છે. મળેલ રજુઆતોના સંદર્ભમાં તમામ પાસાઓનો અભ્યાસ કરી જ્ઞાતિ/જાતિનો અન્ય પછાતવર્ગોની યાદીમાં સમાવેશ કરવા યોગ્ય છે કે કેમ તે અંગેની સરકારને ભલામણ કરે છે.

ગુજરાત રાજ્ય બાળ અધિકાર સંરક્ષણ આયોગ

● પ્રસ્તાવના :-

બાળકો એ સમાજનું એક અભિન્ન અંગ છે તથા તે સમાજનો મહત્વનો હિસ્સો છે. એક સુરક્ષિત, તંદુરસ્ત અને શિક્ષિત બાળક ભવિષ્યમાં સુદૃઢ સમાજનું નિર્માણ કરે છે. તે ધ્યાને લઈ બાળકોને વિવિધ અધિકારો આપવામાં આવે છે. પરંતુ, બાળકો આ અધિકારો મુક્ત રીતે ભોગવી શકે તે માટે અનેક અડચણો ઉભી થતી હોય છે. આ સંદર્ભમાં બાળકના સર્વાંગી વિકાસ માટે બાળ અધિકારના સંરક્ષણની જોગવાઈ કરવી પણ એટલી જ અગત્યની છે.

● ગુજરાત રાજ્ય બાળ અધિકાર સંરક્ષણ આયોગની રચના :-

ભારત સરકાર દ્વારા વર્ષ ૧૯૮૨માં યુનાઈટેડ નેશન્સનાં બાળ અધિકારો બાબતના સમજૂતી કરાર સ્વીકારેલ છે. જેના સંદર્ભે બાળ અધિકારોના રક્ષણ અર્થે “ધી કમીશન ફોર પ્રોટેક્શન ઓફ ચાઇલ્ડ રાઇટ્સ એક્ટ-૨૦૦૫” સંસદે ઘડેલ છે અને મહામહિમ રાષ્ટ્રપતિશ્રી દ્વારા તા.૨૦/૦૬/૨૦૦૬ના રોજ આ કાયદાને અનુમતિ આપવામાં આવેલ છે. આ કાયદાની કલમ ૧૭ મુજબ તા.૨૮/૦૮/૨૦૧૨ના રોજ આ કાયદાના જાહેરનામાંથી ગુજરાત રાજ્ય બાળ અધિકાર સંરક્ષણ આયોગની રચના કરવામાં આવેલ છે.

● ગુજરાત રાજ્ય બાળ અધિકાર સંરક્ષણ આયોગના ચેરપર્સન અને સભ્યો :-

આયોગના અધ્યક્ષશ્રીની તા.૧૩/૦૧/૨૦૧૬ના જાહેરનામાંથી સુ.શ્રી જાગૃતિબેન હરેનભાઈ પંડ્યાની નિમણૂંક કરવામાં આવી છે. તા.૨૭/૦૪/૨૦૧૭ના રોજ જાહેરનામાંથી કુલ ૬ સભ્યોની નિમણૂંક કરવામાં આવી છે.

● બાળ અધિકારો :-

ધી કમીશન ફોર પ્રોટેક્શન ઓફ ચાઇલ્ડ રાઇટ્સ એક્ટ-૨૦૦૫ની કલમ ૨(બી) મુજબ બાળ અધિકારો તા.૨૦/૧૧/૧૯૮૯ના રોજ યુનાઈટેડ નેશન્સ કન્વેન્શન ઓફ ચાઇલ્ડ રાઇટ્સમાં સ્વીકારવામાં આવેલા અને ભારત સરકાર દ્વારા તા.૧૧/૧૨/૧૯૮૨ના રોજ અનુમોદિત થયેલ બાળ અધિકારનો સમાવેશ કરવાનો થાય છે.

● આયોગનું મહેકમ :-

પદાધિકારીઓ

મંજૂર જગ્યાઓ	નામ	રિમાર્ક્સ
ચેરપર્સન-૧	સુ.શ્રી જાગૃતિબેન હરેનભાઈ પંડ્યા.	તા- ૧૫/૦૧/૨૦૧૮ થી ત્રણ વર્ષ માટે.
સભ્યશ્રી -૧	સુ.શ્રી આરતીબેન જોષી, જિ.જુનાગઢ	તા- ૩૧/૦૪/૨૦૨૦ ના રોજ ત્રણ વર્ષની મુદત પૂર્ણ થયેલ છે. જગ્યા ખાલી છે.
સભ્યશ્રી -૧	સુ.શ્રી પ્રભાબેન પટેલ, જિ.ભાવનગર	તા- ૩૧/૦૪/૨૦૨૦ ના રોજ ત્રણ વર્ષની મુદત પૂર્ણ થયેલ છે. જગ્યા ખાલી છે.
સભ્યશ્રી -૧	સુ.શ્રી રાજુલબેન દેસાઈ, જિ.બનાસકાંઠા.	તા- ૦૫/૦૪/૨૦૧૮ ના રોજ તેઓશ્રીને રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગમાં સભ્ય તરીકે નિમણૂંક થયેલ હોય. જગ્યા ખાલી છે.
સભ્યશ્રી -૧	શ્રી મયુરભાઈ શાહ, જિ.રાજકોટ.	તા- ૩૧/૦૪/૨૦૨૦ ના રોજ ત્રણ વર્ષની મુદત પૂર્ણ થયેલ છે. જગ્યા ખાલી છે.
સભ્યશ્રી -૧	શ્રી રાજેશભાઈ પટેલ, જિ.આણંદ	તા- ૩૧/૦૪/૨૦૨૦ ના રોજ ત્રણ વર્ષની મુદત પૂર્ણ થયેલ છે. જગ્યા ખાલી છે.
સભ્યશ્રી -૧	શ્રી હર્ષદભાઈ ચૌધરી, જિ.સુરત.	તા- ૩૧/૦૪/૨૦૨૦ ના રોજ ત્રણ વર્ષની મુદત પૂર્ણ થયેલ છે. જગ્યા ખાલી છે.

• વહીવટી

મંજુર જગ્યાઓ	મંજુર જગ્યા	ભરાયેલ જગ્યાઓ	ખાલી જગ્યાઓ	રિમાર્ક્સ
સચિવ-૧	૧	૧	૦	ઠરાવ ક્રમાંક જજઅ/૧૦૨૦૧૨/૬૧૮૩૫૨/છ, તા- ૨૫/૦૩/૨૦૨૧ થી મંજુર થયેલ છે. સદર જગ્યા પર તા- ૧૮/૧૦/૨૦૨૧ થી એક ૧૬-૦૩-૨૦૨૨ સુધી શ્રી પી.બી.ઠાકર ની નિમણુંક કરવામાં આવેલ છે.
નાયબ સચિવ-૧	૧	૦	૧	ઠરાવ ક્રમાંક જજઅ/૧૦૨૦૧૨/૬૧૮૩૫૨/છ, તા- ૨૫/૦૩/૨૦૨૧ થી મંજુર થયેલ છે તા- ૦૧/૦૫/૨૦૧૮ થી ખાલી છે. સદર જગ્યા એબયન્સમાં હોઈ તેને એબયન્સ મુક્ત કરવા માટે વિભાગ માં તા- ૧૫/૦૪/૨૦૨૧ થી દરખાસ્ત કરેલ છે.
સેક્શન અધિકારી -૧	૧	૦	૧	ઠરાવ ક્રમાંક જજઅ/૧૦૨૦૧૨/૬૧૮૩૫૨/છ, તા- ૨૫/૦૩/૨૦૨૧ થી મંજુર થયેલ છે જુન-૨૦૧૬ થી ખાલી છે. સદર જગ્યા એબયન્સમાં હોઈ તેને એબયન્સ મુક્ત કરવા માટે વિભાગ માં તા- ૧૫/૦૪/૨૦૨૧ થી દરખાસ્ત કરેલ છે.
સ્ટેનોગ્રાફર – ૨	૨	૨	૦	ઠરાવ ક્રમાંક જજઅ/૧૦૨૦૧૨/૬૧૮૩૫૨/છ, તા- ૨૫/૦૩/૨૦૨૧ થી મંજુર થયેલ છે આઉટસોર્સિંગ દ્વારા ભરવામાં આવેલ છે.
પ્રોગ્રામ ઓફિસર	૩	૩	૦	તા-૦૨/૧૧/૨૦૨૦ થી ૧૧ માસ માટે ઠરાવ ક્રમાંક- જજઅ /૧૦૨૦૧૮ /૬૫૫૬૩૩ /છ થી ૩ જગ્યાઓ મંજુર કરવામાં આવેલ હતી. જે આઉટસોર્સિંગ દ્વારા ભરાયેલી છે. સદર જગ્યાઓને રિન્યુઅલ માટેની દરખાસ્ત કરવામાં આવેલ છે.
કાયદા સલાહકાર આઈ.ટી સલાહકાર	૧	૧	૦	તા- ૧૬/૦૬/૨૦૨૧ થી ક્રમાંક- જજઅ/૧૦/૨૦૧૬/૭૬૮૦૪૩/છ થી ૧૧ માસ માટે મંજુર થયેલ છે. આઉટસોર્સિંગ દ્વારા ભરાયેલી છે.
નાયબ હિસાબી અધિકારી-૧	૧	૧	૦	તા- ૧૬/૦૬/૨૦૨૧ થી ક્રમાંક- જજઅ/૧૦/૨૦૧૬/૭૬૮૦૪૩/છ થી ૧૧ માસ માટે મંજુર થયેલ છે. આઉટસોર્સિંગ દ્વારા ભરાયેલી છે.
નાયબ હિસાબી અધિકારી-૧	૧	૦	૧	ઠરાવ ક્રમાંક જજઅ/૧૦૨૦૧૨/૬૧૮૩૫૨/છ, તા- ૨૫/૦૩/૨૦૨૧ થી મંજુર થયેલ છે ફેબ્રુઆરી-૨૦૧૮ થી ખાલી છે. સદર જગ્યા એબયન્સમાં હોઈ તેને એબયન્સ મુક્ત કરવા માટે વિભાગ માં તા- ૧૫/૦૪/૨૦૨૧ થી દરખાસ્ત કરેલ છે.
ક્લાર્ક –૨	૨	૨	૦	ઠરાવ ક્રમાંક જજઅ/૧૦૨૦૧૨/૬૧૮૩૫૨/છ, તા- ૨૫/૦૩/૨૦૨૧ થી મંજુર થયેલ છે ભરાયેલ છે.
કુલ મંજુર જગ્યા-૧૩	૧૩	૧૦	૩	

● આયોગના કાર્યો:-

- બાળ અધિકારના ભંગ કે અતિક્રમણના કિસ્સાઓમાં તપાસ કરવી અને સત્તાવાળાઓને કામગીરી કરવા ભલામણ કરવી.
- કોઈપણ કાયદા દ્વારા અથવા તેની હેઠળ બાળકોની સુરક્ષાના અધિકારોના સંરક્ષણ અંગેની તમામ બાબતોની તપાસ અને સમીક્ષા કરવી અને તેના અસરકારક અમલીકરણ માટે પગલા લેવા.
- બાળકોના અધિકારો ભોગવવામાં બાધારૂપ હોય તેવા પરીબળો જેમ કે આતંકવાદ, કોમી હિંસા, હુલ્લડો, કુદરતી આપત્તિ, ઘરેલું હિંસા, એચ.આઇ.વી./એઇડ્સ, દુર્વ્યવહાર યાતના અને શોષણ, વેશ્યાગીરી વગેરેમાં ધકેલવું વગેરે બાબતોમાં તપાસ કરવી અને યોગ્ય ઉપાયાત્મક પગલાં લેવાની ભલામણ કરવી.
- જ્યાં બાળ ગુન્હેગારોને સારવાર માટે, સુધારણા માટે કે રક્ષણ માટે રાખવામાં આવ્યા હોય તે બાળ રક્ષણ ગૃહનું ઇન્સ્પેક્શન કરવું અને ઉપાયાત્મક પગલાં માટેની બાબત સંબંધિત સાથે હાથ ધરવી.

- બાળકોને મફત અને ફરજિયાત શિક્ષણનો અધિકાર અધિનિયમ-૨૦૦૯ તથા બાળકોના જાતીય સતામણીના સંરક્ષણ અધિનિયમ-૨૦૧૨ હેઠળ મોનીટરીંગ અને તપાસ કામગીરી.
- બાળ અધિકારોના ભંગની ફરિયાદો મળતા તપાસ કરવી અને પોતાની મેળે નોંધ લઈ (Suo Motto) નીચેની બાબતો હાથ પર લેવી.
 - (૧) બાળ અધિકારોથી વંચિત રાખવા અને તેના ભંગ બાબત.
 - (૨) બાળકોના રક્ષણ અને વિકાસ માટે જોગવાઈ કરતા કાયદાઓનો અમલ નહિ કરવો.
 - (૩) બાળકોની મુશ્કેલીઓ હળવી કરવાના ઉદ્દેશથી તથા બાળકોના કલ્યાણને સુનિશ્ચિત કરતી આવા બાળકોને રાહત પુરી પાડનાર નીતિ-નિર્ણયો.
- માર્ગદર્શક સૂચનો તથા સૂચનાઓનું અનુપાલન નહિ કરવા અથવા આવી બાબતોમાંથી ઉભા થતા મુદ્દાઓ યોગ્ય સત્તાધિકારી સાથે હાથ ધરવા.
- બાળ અધિકારોના સંરક્ષણની હાલની નીતિઓ, કાર્યક્રમો અને બીજી પ્રવૃત્તિઓ તપાસી બાળકોના હિતમાં તેનું અસરકારક અમલીકરણ કરવા ભલામણ કરવી.
- સમાજના વિવિધ વિભાગોમાં બાળ અધિકારોની સાક્ષરતાનો ફેલાવો કરવો અને પ્રકાશનો, પ્રચાર-પ્રસાર માધ્યમો, સેમિનારો અને અન્ય ઉપલબ્ધ સાધનો મારફત આ અધિકારોના રક્ષણ માટે ઉપલબ્ધ વ્યવસ્થાની જાગરૂકતાને પ્રોત્સાહિત કરવી.
- વાર્ષિક/સમયાંતરે રાજ્ય સરકારને બાળ અધિકાર સંરક્ષણ સંબંધિતના કામકાજની અસરકારકતા અંગે અહેવાલ આપવો.
- બાળ અધિકાર ક્ષેત્રે ખાસ અભ્યાસ કરવા અને કરાવવા.

● આયોગની સત્તાઓ :-

- (૧) કેસની અદાલતી કાર્યવાહીની હકુમત ધરાવતા મેજિસ્ટ્રેટને કોઈ કેસ મોકલવા આયોગને સત્તા રહેશે.
- (૨) આયોગને કેટલીક બાબતોમાં તપાસ કરતી વખતે દીવાની કાર્ય રીતિ કાયદો-૧૯૦૮ હેઠળ દાવાની કાર્યવાહી કરતી દીવાની અદાલતની તપાસ સત્તાઓ રહેશે અને ખાસ કરીને નીચેની બાબતોમાં એટલે કે:
 - a. કોઈ પણ વ્યક્તિને બોલાવવાની હાજર કરાવવી અને સોગંદ પર તેને તપાસવી.
 - b. કોઈ દસ્તાવેજોની શોધ અને તે રજૂ કરવા.
 - c. સોગંદનામા પર પુરાવા મેળવવા.
 - d. કોઈ અદાલત કે કચેરીમાંથી જાહેર રેકર્ડ કે તેની નકલ માંગવી.
 - e. સાક્ષીઓ કે દસ્તાવેજોની તપાસ માટે કાર્યાધિકાર બહાર પાડવા.

ભાગ-૨

પ્રવૃત્તિઓ

● જીલ્લા વર્કશોપનું વાર્ષિક આયોજન

- સમગ્ર ગુજરાતમાં શિક્ષણ, પોલિસ, શ્રમ અને રોજગાર, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ, આઇ. સી. ડી. એસ, ડબલ્યુ.સી.ડી. આરોગ્ય વિભાગના અધિકારીશ્રીઓને અને કર્મચારીઓને તાલીમ વર્કશોપ પૂર્ણ કરવામાં આવ્યા.

● રાઇટ ટુ એજ્યુકેશનનું મોનીટરીંગ

- રાઇટ ટુ એજ્યુકેશન એક્ટ અંતર્ગત રાજ્યમાં અમલવારી માટે આયોગ દ્વારા જીલ્લા, તાલુકા કક્ષાએ રૂબરૂ સ્થળ મુલાકાત કરવામાં આવે છે અને રાઇટ ટુ એજ્યુકેશન એક્ટના અમલીકરણ અંગે મોનીટરીંગ કરવામાં આવે છે.
- રાઇટ ટુ એજ્યુકેશન અંતર્ગત રૂબરૂ સુનાવણીઓ રાખવામાં આવે છે અને તેના દ્વારા ફરિયાદોનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.
- રાઇટ ટુ એજ્યુકેશન અંતર્ગત જાન્યુઆરી થી માર્ચ સુધીમાં સમગ્ર રાજ્યમાં બાળ આયોગની ટીમ દ્વારા રૂબરૂ મુલાકાત દ્વારા સક્રિય મોનીટરીંગનું આયોજન ઘડવામાં આવેલું છે.
- ઓનલાઇન ફરિયાદ નિવારણ તંત્ર ઊભુ કરવામાં આવ્યું છે. તેમજ માસુમ મોબાઇલ એપ્સ પણ લોન્ચ કરવામાં આવેલ છે
- રાજ્યના ત્રણ જીલ્લાઓમાં રાઇટ ટુ એજ્યુકેશન સંદર્ભે સર્વે સ્ટડી રિપોર્ટ તૈયાર કરવામાં આવ્યો.

● ફરિયાદના નિવારણ માટે અસરકારક વ્યવસ્થાતંત્ર

- આયોગ દ્વારા અરજી સ્વરૂપે, રૂબરૂ, ટેલીફોનિક, ઇ-મેઇલ, વર્તમાનપત્રના કટીંગ, ટેલીવિઝન વગેરે દ્વારા ફરિયાદો લેવામાં આવે છે.
- ફરિયાદ અંગે સંબંધિત વિભાગ પાસેથી અહેવાલ મંગાવવામાં આવે છે. ત્યારબાદ અહેવાલ પરથી આયોગ દ્વારા આગળની કાર્યવાહી અર્થે ફોલોઅપ કરવામાં આવે છે.
- ગંભીર પ્રકારની ફરિયાદ માટે આયોગ દ્વારા પીડિત તેમજ તેને સંબંધિત વિભાગના જવાબદાર અધિકારીઓને રૂબરૂ આયોગની કચેરીએ સુનાવણી માટે બોલાવવામાં આવે છે. અને તે અંગે અસરકારક નિર્ણય કરાવવામાં આવે છે.
- જાન્યુઆરી થી ઓક્ટોબર અંતિત ૯૦% જેટલી ફરિયાદોનો સુખઃદ નિકાલ કરવામાં આવેલ છે.

● વેબીનાર દ્વારા અધિકારીશ્રીઓ સાથે બેઠક

- દર ત્રણ માસે જીલ્લા બાળ સુરક્ષા અધિકારીઓ સાથે રિવ્યુ બેઠક કરવામાં આવે છે. કોવિડ-૧૯ને કારણે વેબીનાર દ્વારા આયોજન કરવામાં આવેલ છે.
- રાજ્ય કક્ષાએ પણ બાળ અધિકાર સંરક્ષણ સંબંધિત વિભાગોના અધિકારીશ્રીઓ સાથે કોવિડ-૧૯ને કારણે વેબીનાર દ્વારા આયોજન કરવામાં આવેલ છે. બેઠક કરવામાં આવે છે. જેથી કરીને જીલ્લા તંત્ર સાથે સારું સંકલન સાધી શકાય.

- દર જીલ્લામાં બાળ અધિકાર સંરક્ષણ સંબંધિત જુદા જુદા વિભાગના મુખ્ય અધિકારીઓને આયોગની કચેરીએ જીલ્લા વાઇઝ બાળ અધિકારોના સંરક્ષણ બાબતે રીવ્યુ બેઠક- વેબીનાર કરવાનું આયોજન આયોગ દ્વારા હાથ ધરાયેલું છે.

● જનજાગૃતિ અભિયાન

- સમગ્ર ગુજરાતમાં એફ.એમ.એસ.ટી. બસમાં આવેલ એલ.ઇ.ડી.ટી.વી.માં જાહેરાત આપીને ડોક્યુમેન્ટ્રી ફિલ્મ દ્વારા લોક જાગૃતિ કરવામાં આવી.

ભાગ-૩

ગુજરાત રાજ્ય બાળ અધિકાર સંરક્ષણ આયોગ

ક્રમ	કચેરીનું નામ	૨૦૨૨-૨૩ની ચાલુ બાબતની જોગવાઈ		
		આયોજન	આયોજન બહાર	કુલ
૧	માંગણી ક્રમાંક:૯૨ સ્ટેટ કમિશન ફોર પ્રોટેક્શન ઓફ ચાઇલ્ડ રાઇટ્સ	૦	૫૮૮.૦૦	૫૮૮.૦૦
	કુલ	૦	૫૮૮.૦૦	૫૮૮.૦૦

ગુજરાત રાજ્ય બિનઅનામત વર્ગોનું આયોગ

પ્રસ્તાવના:-

શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ અને રાજ્ય સરકાર હેઠળ નોકરીઓમાં અનામત માટે અનુસૂચિત જાતિઓ, અનુસૂચિત જન જાતિઓ અને શૈક્ષણિક અને સામાજિક રીતે પછાત વર્ગો સિવાયના બિન અનામત વર્ગો પૈકીને અનામત મળે તે માટે તાજેતરમાં પાટીદારો સહિત અન્ય બિનઅનામત વર્ગો દ્વારા આંદોલન કરેલ હતું. રાજ્ય સરકારે આવા બિન અનામત વર્ગોની જાતિઓ અને સમાજના આગેવાનો, સંસ્થાઓના અને ટ્રસ્ટના શ્રેણીઓ સાથે તેમની સમસ્યાઓ અને મુશ્કેલીઓના નિવારણ અંગે ચર્ચા કરીને બિન અનામતના વર્ગોની સમસ્યાઓ, મુશ્કેલીઓ અને પીડાઓના નિવારણ માટે જરૂરી પગલાં લઈ એક કાયમી આયોગ રચવાનું ઠરાવ્યું.

ગુજરાત રાજ્ય બિન અનામત વર્ગોના આયોગની રચના:-

- ગુજરાત સરકારના સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગરની તા.૦૫-૧૦-૨૦૧૭ની અધિસૂચના ક્રમાંક: જીએચએમ/૨૦૧૭/૧૩/સશપ/૧૨૨૦૧૭/૫૭૫૯૪૯/અ થી ગુજરાત રાજ્ય બિનઅનામત વર્ગોના આયોગની રચના કરવામાં આવેલ છે.

આયોગના પદાધિકારીઓ

- સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગરની તા.૨૩-૧૦-૨૦૧૭ અધિસૂચના:- સશપ/૧૩૨૦૧૭/૬૧૬૩૦૦/અ થી આયોગમાં અધ્યક્ષશ્રી, ઉપાધ્યક્ષશ્રી અને ત્રણ બિન સરકારી સભ્યોની નિમણૂક કરવામાં આવેલ હતી. (નિમણૂકની તારીખથી ત્રણ વર્ષ માટે) તેમજ વિભાગની તા.૦૨/૦૮/૨૦૨૧ની અધિસૂચનાથી અધ્યક્ષશ્રી, ઉપાધ્યક્ષની નિમણૂક કરવામાં આવેલ છે. ઉક્ત બિન સરકારી સભ્યોની મુદત તા.૨૨-૧૦-૨૦૨૦ના રોજ પૂર્ણ થતાં હાલમાં જગ્યા ભરાયેલ નથી.

આયોગનું મહેકમ

- રાજ્ય સરકાર દ્વારા આયોગના સભ્ય સચિવશ્રીની નિમણૂક કરવામાં આવેલ છે.
- સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગના ઠરાવ ક્રમાંક:- સશપ/૧૨૨૦૧૮/૨૯૭૦૧-અ તા.૨૫/૦૧/૨૦૨૧ અન્વયે આયોગના (૧) અંગત મદદનીશ (વર્ગ-૨) ની ૧ જગ્યા (૨) કચેરી અધિક્ષક (વર્ગ-૩), ૧ જગ્યા અને (૩) હિસાબનીશ (વર્ગ-૩) ૧ જગ્યાની મંજૂરી તા.૨૮/૦૨/૨૦૨૨ સુધી ચાલુ રાખવાની મંજૂરી મળેલ છે.
- (૧) કોમ્પ્યુટર ઓપરેટર કમ ટાઇપીસ્ટ-૩ જગ્યા, (૨) ડ્રાઇવર-૩ જગ્યા, (૩) પદ્ધતિવાળા-૪ જગ્યા આઉટ સોર્સર્સ ઓફિસી મારફત ભરવાની મંજૂરી આપેલ છે.
- સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગના પત્ર ક્રમાંક:-સશપ/૧૨૨૦૧૮/૨૧૩૯૨-અ તા. ૦૪/૦૬/૨૦૨૧ અન્વયે આયોગના (૧) આઇ.ટી. નિષ્ણાંતની ૧ જગ્યા અને (૨) રીસર્ચર ૧ જગ્યા ૧૧ માસ માટે આઉટસોર્સ ઓફિસી મારફત ભરવાની મંજૂરી આપેલ છે.

ઉપરોક્ત જગ્યાઓ નાણાંકીય વર્ષના અંત સુધીમાં ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવેલ છે.

આયોગના ઉદ્દેશો અને કાર્યો

- આયોગ ગુજરાત રાજ્યના બિનઅનામત વર્ગોની પીડાઓ, મુશ્કેલીઓ અને સમસ્યાઓની તપાસ કરશે અને સમાજના આ વર્ગોની પીડાઓ, મુશ્કેલીઓ અને સમસ્યાઓના સમાધાન માટે ભલામણ કરશે.
- આયોગ બિનઅનામત વર્ગોની હાંસિયામાં ધકેલાયેલી વ્યક્તિઓ અને કુટુંબોની સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિનો અભ્યાસ અને મોજણી કરશે અને તેમના વિકાસ માટે કલ્યાણકારી યોજનાઓ ઘડશે અને તેના અમલ માટે સરકારને ભલામણ કરશે.
- આયોગ ગુજરાત રાજ્ય સરકારની અમલમાં હોય તેવી કલ્યાણકારી યોજનાનો અભ્યાસ કરશે તે યોજનાઓ બિનઅનામત વર્ગોના હિતમાં કેવી રીતે લાગુ કરી શકાય તે અંગેની ભલામણો કરશે.
- આયોગ અન્ય રાજ્યો અને કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોની કલ્યાણકારી નીતિઓનો અભ્યાસ કરશે. આવી નીતિઓ સ્વીકારવી કે કેમ તેની ભલામણ કરશે.
- આયોગ ભારતના બંધારણના રાજ્ય નીતિના માર્ગદર્શક સિધ્ધાંતો અને અન્ય ભાગોમાં સમાવાયેલી બિનઅનામત વર્ગો માટેની જોગવાઈઓના અમલ માટે ભલામણો કરશે.
- આયોગને સરકારી વિભાગો, સરકારી તેમજ અર્ધસરકારી સંસ્થાઓ, જાહેર સાહસો અને સ્વાયત્ત સંસ્થાઓ પાસેથી માહિતી મેળવવાનો અધિકાર અને સત્તા રહેશે.
- આયોગ રાજ્ય સરકાર ફરમાવે તેવું અન્ય ખાસ કાર્ય કે ફરજ બજાવશે.

આયોગની બેઠક

- આયોગની બોર્ડ બેઠકનું આયોજન સામાન્ય રીતે પ્રતિમાસ એકવાર કરવાની પરંપરા ઉભી કરવામાં આવી છે. આયોગ દ્વારા અત્યાર સુધીમાં અઠવાવીસ (૨૮) બેઠકો યોજવામાં આવેલ છે. જેમાં આયોગની કામગીરીની સમીક્ષા, આયોગને મળેલ રજૂઆતો/સૂચનો પર ચર્ચા-વિચારણા કરી, સરકારમાં કરવાની થતી ભલામણો, જુદા-જુદા જિલ્લાઓમાં સર્વેની કામગીરી, વિવિધ યોજનાઓનો અભ્યાસ કરીને સામાજિક સંવાદીતતાનું વાતાવરણ નિર્માણ થાય તે હેતુથી બિનઅનામત વર્ગો માટે કલ્યાણકારી યોજનાઓ અને આનુષંગિક પગલાંઓ ભરવા રાજ્ય સરકારને પ્રસંગોપાત ભલામણો કરવામાં આવે છે.

બિનઅનામત વર્ગોની યોજનાઓ અંગે પ્રચાર-પ્રસારની કામગીરી

- વિવિધ સમાજના આગેવાનો સાથે બેઠકોનું આયોજન કરીને, સામાજિક સમરસતાની ભાવનાને ચરિતાર્થ કરવાના હેતુથી બિન અનામત વર્ગો માટે સરકારે જાહેર કરેલી યોજનાઓની માહિતી આપવામાં આવે છે. તેમજ સામાજિક આગેવાનો પાસેથી મંતવ્યો/સૂચનો પણ મેળવવામાં આવે છે.
- સરકારશ્રી દ્વારા બિનાનામત વર્ગો માટે જે યોજનાઓ મંજૂર કરવામાં આવેલ છે તે યોજનાઓ અંગેની માહિતીથી લોકો અવગત થાય અને જાણકારી મળી રહે તે હેતુથી નવેમ્બર-૨૦૨૧ સુધી કુલ-૨૦ જિલ્લાઓમાં જે તે જિલ્લા કલેક્ટરશ્રીની ઉપસ્થિતિમાં જિલ્લાના સામાજિક આગેવાનો સામાજિક સંસ્થાના અગ્રણીઓ સાથે બેઠક યોજી પ્રચાર-પ્રસારની કામગીરી કરવામાં આવેલ છે.

- જેમાં મહેસાણા, બનાસકાંઠા, સુરત, ભાવનગર, અમરેલી, જામનગર, મોરબી, રાજકોટ, સુરેન્દ્રનગર, ખેડા, વડોદરા, અરવલ્લી, સાબરકાંઠા, આણંદ, ગાંધીનગર, અમદાવાદ, ભરૂચ, ગીર-સોમનાથ, જુનાગઢ અને પોરબંદર જિલ્લાઓમાં બેઠક યોજવામાં આવેલ છે.

વેબસાઇટ

- આયોગની વેબસાઇટ બનાવવાની મંજૂરી સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગના તારીખ ૧૨/૦૯/૨૦૧૮ના પત્ર ક્રમાંક:-૧૦૨૦૧૪-CMP-૫૬૧૮૦૬-કો.સેલ થી મળી છે. અને તદ્દનુસાર તા. ૧૨/૦૯/૨૦૧૮ના રોજ સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગના અગ્રસચિવશ્રીના વરદહસ્તે વેબસાઇટનું લોન્ચીંગ કરવામાં આવેલ.

આગામી કામગીરી

- બિનઅનામત વર્ગોમાં સમાવિષ્ટ લોકો માટે સર્વેની કામગીરી અને જે યોજનાઓ મંજૂર કરવામાં આવેલ છે. તે યોજનાઓ અંગેની માહિતીથી લોકો અવગત થાય અને જાણકારી મળી રહે તે હેતુથી આગામી સમયમાં કામગીરી કરવામાં આવશે.
- ગુજરાત રાજ્ય બિનઅનામત વર્ગોનું આયોગના કાર્યો અને ઉદ્દેશો મુજબ ગુજરાત સિવાયના અન્ય રાજ્યોની યોજનાઓનો અભ્યાસ કરવામાં આવે છે. તેમજ અન્ય રાજ્યોમાં લાગુ કરવામાં આવેલ ૧૦ % આર્થિક નબળા વર્ગની યોજનાઓ બાબતે અભ્યાસ કરવામાં આવે છે.
- આગામી સમયમાં ઉક્ત જિલ્લાઓ પૈકી બાકી રહેતાં જિલ્લાઓમાં પણ બિન અનામત વર્ગો માટે જે યોજનાઓ મંજૂર કરવામાં આવેલ છે. તે યોજનાઓ અંગેની માહિતીથી લોકો અવગત થાય અને જાણકારી મળી રહે તે સારું જિલ્લા કલેક્ટરશ્રીની ઉપસ્થિતિમાં જિલ્લાના સામાજિક આગેવાનો, સામાજિક સંસ્થાના અગ્રણીઓ સાથે બેઠક યોજી પ્રચાર-પ્રસારની કામગીરી કરવામાં આવશે.

નાણાંકીય સમજૂતી

- વર્ષ ૨૦૧૮-૧૯ના બજેટમાં રૂ.૧૨૮.૪૪ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ હતી. રૂ.૯૪.૮૦ લાખની ગ્રાંટ અત્રેની કચેરીને ફાળવવામાં આવેલ. તેમાંથી રૂ.૭૭.૫૦ લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવેલ.
- વર્ષ ૨૦૧૯-૨૦ના બજેટમાં રૂ.૧૪૭.૨૭ લાખની બજેટ જોગવાઈ કરવામાં આવેલ હતી. રૂ.૯૦.૨૩ લાખની ગ્રાંટ અત્રેની કચેરીને ફાળવવામાં આવેલ. તેમાંથી રૂ.૭૦.૧૮ લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવેલ છે.
- વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ના બજેટમાં રૂ.૧૩૪.૮૩ લાખની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ હતી. રૂ.૮૩.૭૮ લાખની ગ્રાંટ અત્રેની કચેરીને ફાળવવામાં આવેલ છે. તેમાંથી રૂ.૫૫.૮૭ લાખનો ખર્ચ કરવામાં આવે છે.
- વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ માટે રૂ.૧૦૨.૫૮ લાખના સ્થાયી ખર્ચના અંદાજો મોકલવામાં આવેલ છે. અને રૂ.૪૨.૦૧ લાખના ચાલુ બાબતોના અંદાજોની દરખાસ્ત કરવામાં આવેલ છે.